

TC
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

LİSELERDEKİ PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK SERVİSLERİNİN
ALGILANAN ETKİLİLİĞİNİN
BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
NURDAN SELEN

DANIŞMANI
PROF. DR. SÜLEYMAN DOĞAN

İZMİR-2008

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum **Liselerdeki Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Servislerinin Algılanan Etkililiğinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi** adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Nurdan SELEN

TUTANAK

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 22/02/2008 tarih ve 8/39 sayılı kararı ile oluşturulan jüri Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı (Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık) yüksek lisans öğrencisi Nurdan Selen'nin aşağıda (Türkçe) belirtilen tezini incelemiş ve adayı 07/03/2008 günü saat 13.00'de 60 dakika süren tez savunmasına almıştır.

Sınav sonunda adayın tez savunmasını ve jüri üyeleri tarafından tezi ile ilgili kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevapları değerlendirerek tezin başarılı olduğuna oybirliğiyle karar vermiştir.

BAŞKAN
Prof. Dr. Süleyman DOĞAN

Başarılı

Başarısız

Düzeltilme (Üç ay süreli)

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Nilay DEROBALI

Başarılı

Başarısız

Düzeltilme (Üç ay süreli)

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Yelda BEKTAŞ

Başarılı

Başarısız

Düzeltilme (Üç ay süreli)

Tezin Türkçe Başlığı : Liselerdeki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servislerinin Algılanan Etkililiğinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tezin İngilizce Başlığı : Examining Perceived Effectiveness of High School Guidance and Counseling Services According to Some Variables

-
- * 1. Yüksek Lisans Tezi savunma süresi asgari 45 azami 90 dakikadır.
2. Tutanak (jürinin karar ve imzaları haricinde) bilgisayarda doldurulmalıdır
3. Yüksek Lisans Tez savunmasında üyelerden en az birinin anabilim dışından olması zorunludur.

ÖNSÖZ

Bu araştırma pek çok kişinin katkısıyla gerçekleşmiştir. Öncelikle, tez danışmanım Prof. Dr. Sayın Süleyman Doğan'a araştırmanın her döneminde bana verdiği titiz geribildirimleri, yol gösterici davranışları, gösterdiği hoşgörü ve sonsuz sabrı için çok teşekkür ederim.

Araştırmamda kullanılan veri toplama aracının geliştirilmesinde görüşleri ve yardımlarıyla destek veren Yrd. Doç. Dr. Sayın Aytül Güven'e, Yrd. Doç. Dr. Sayın Ilgın Başaran' a, Yrd. Doç. Dr. Sayın Yelda Bektaş' a, Yrd. Doç. Dr. Sayın Mine Aladağ' a, Yrd. Doç. Dr. Sayın Ezgi Özeke Kocabaş' a, Yrd. Doç. Dr. Sayın Hakan Atılğan' a ve Dr. Sayın Tuncay Öğretmen'e çok teşekkür ederim.

Ayrıca, araştırma süresince verdiği destek, araştırma verilerinin analizinde ve değerlendirilmesinde yaptığı özverili yardımlardan ve sabrından dolayı değerli arkadaşım Seda Can'a çok teşekkür ederim.

Tezle ilgili geribildirimleri ve sorduğum sorulara sabırla cevap verdikleri için Öğr. Gör. Sayın Barış Yaka' ya ve Öğr. Gör. Sayın Serkan Denizli' ye çok teşekkür ederim.

Yüksek Lisans öğrenimimin başından beri yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen değerli dostum Araş. Gör. Sayın Elif Ulu'ya çok teşekkür ederim.

Veri toplama aşamasında yardımını esirgemeyen tüm öğretmenlere, lise öğrencilerine ve tüm meslektaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Uygulama sürecindeki yardımları ve tezle ilgili sonsuz desteğinden dolayı değerli arkadaşım Mahmut Bektaş' a çok teşekkür ederim.

Meslek hayatımın başlangıcından bu yana yardımlarını hiç esirgemeyen, daima desteklerini hissettiğim ve sıkıntılarımı paylaştığım, mesleğimi sevmemde büyük katkıları olan Ayşen Benzer 'e ve Mustafa Gital 'a teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans öğrenimiyle hayatıma giren, her türlü sıkıntıya birlikte göğüs germeye çalıştığımız kıymetli dostum Sevgi Can 'a bu süreci atlatmamda verdiği destek ve daima yanımda olduğu için çok teşekkür ederim

Her daim olduğu gibi bu süreçte de beni yalnız bırakmayan kadim dostum Seda Toprakkale'ye çok teşekkür ederim.

Öğrenim hayatım boyunca yanımda olan ve uzakta da olsalar desteklerini hep hissettiğim aileme çok teşekkür ederim.

Son olarak, bu zorlu çalışma dönemini atlamamda başından sonuna kadar beni yalnız bırakmayan, sürekli moral ve destek veren, varlığıyla beni mutlu eden sevgili eşime çok teşekkür ederim.

Nurdan SELEN
İzmir- 2008

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLOLAR LİSTESİ.....	vii
BÖLÜM I.....	1
1.0. GİRİŞ	1
1.1. Problem Cümlesi.....	13
1.2. Alt Problemler.....	13
1.3. Sayıltı	14
1.4. Sınırlılıklar	15
1.5. Tanımlar	15
1.6. Araştırmanın Önemi.....	16
BÖLÜM II	19
2.0. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	19
2.1. Okullarda PDR Hizmetleri ile İlgili Bazı Kavramsal Açıklamalar.....	19
2.2 Konu ile İlgili Olarak Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar	32
2.3 Konu ile İlgili Olarak Ülkemizde Yapılan Bazı Araştırmalar	51
BÖLÜM III.....	61
3.0. YÖNTEM.....	61
3.1. Araştırma Modeli	61
3.2. Evren ve Örneklem	61
3.3 Veri Toplama Araçları	65
3.4. Kişisel Bilgi Formu.....	74

3.5. Verilerin Toplanması	75
3.6. Verilerin İstatistiksel Analizi	75
BÖLÜM IV	77
4.0. BULGULAR	77
4.1. PDR Servisinin Algılanan Etkiliğinin Cinsiyete Göre İncelenmesine Ait Bulgular.....	77
4.2. PDR Servisinin Algılanan Etkiliğinin Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	80
4.3.PDR Servisinin Algılanan Etkiliğinin Okulda Bulunan Psikolojik Danışmanların Psikolojik Danışman Olarak Çalışma Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	83
4.4. PDR Servisinin Algılanan Etkiliğinin Psikolojik Danışmanların ve Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	84
4.5.PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Psikolojik Danışmanların Mezun Oldukları Lisans Programına Göre İncelenmesine Ait Bulgular	88
4.6. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Psikolojik Danışmanların Şu Anda Görev Yaptıkları Liselerdeki Çalışma Sürelerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	90
4.7. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	93
4.8. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Okulda Bulunan PDR Servisinin Hizmet Verme Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	97

4.9. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Okulların Bulunduğu Bölgenin	
Sosyo - Ekonomik Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	101
BÖLÜM V	106
5.1. TARTIŞMA VE YORUM	106
5.1.1. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Cinsiyete Göre İncelenmesine Ait	
Bulguların Tartışılması ve Yorumu	106
5.1.2. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Okulda Bulunan Psikolojik	
Danışman Sayısına Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması ve	
Yorumu	108
5.1.3. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Okulda Bulunan Psikolojik	
Danışman'ın Psikolojik Danışman Olarak Çalışma Süresine Göre	
İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması ve Yorumu	110
5.1.4. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Psikolojik Danışmanların ve	
Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre İncelenmesine Ait	
Bulguların Tartışılması ve Yorumu	111
5.1.5. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Psikolojik Danışmanların	
Mezun Oldukları Lisans Programına Göre İncelenmesine Ait Bulguların	
Tartışılması ve Yorumu.....	112
5.1.6. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Psikolojik Danışmanların Şu An	
Görev Yaptıkları Liselerdeki Çalışma Sürelerine Göre İncelenmesine Ait	
Bulguların Tartışılması ve Yorumu	114

5.1.7. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısına Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması ve Yorumu.....	115
5.1.8. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Okulda Bulunan PDR Servisinin Hizmet Verme Süresine Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması ve Yorumu.....	118
5.1.9. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Okulların Bulunduğu Bölgenin Sosyo Ekonomik Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması ve Yorumu.....	120
BÖLÜM VI	123
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	123
KAYNAKÇA	128
ÖZET.....	138
ABSTRACT	140
EKLER.....	142
EK-1.....	142
EK-2.....	143
EK-3.....	149
EK-4.....	154
EK-5.....	158
EK-6.....	159

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Psikolojik Danışmanların, Cinsiyet, Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısı, Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısı, Okul PDR Servisinin Hizmet Verme Süresi, Mesleki Deneyim Süresi, Psikolojik Danışman Olarak Çalışma Süresi, Şu An Görevli Oldukları Okuldaki Çalışma Süresi Ve Mezun Oldukları Lisans Programlarına Göre Sayısal Dağılımları	62
Tablo 2: Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğretmen ve Öğrencilerin, Cinsiyet, Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısı, Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısı, Okul PDR Servisinin Hizmet Verme Süresi, Okulun Bulunduğu Bölgenin Sosyo- Ekonomik Düzeyi ve Öğretmenlerin Mesleki Deneyim Süresine Göre Sayısal Dağılımları	64
Tablo 3: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği'ni Oluşturan Maddelerin Alt Ölçeklere Göre Dağılımı.....	67
Tablo 4: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeğinin Öğretmen Grubuna göre Faktör Yükleri ve Madde- Test Korelasyonları	68
Tablo 5: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeğinin Öğrenci Grubuna göre Faktör Yükleri ve Madde- Test Korelasyonları	70
Tablo 6: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeğinin Psikolojik Danışman Grubuna göre Madde- Test Korelasyonları Faktör Yükleri	72
Tablo 7: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Cinsiyete göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t - Değeri.....	78

Tablo 8: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t - Değeri	78
Tablo 9: Liselerde Eğitim Gören Öğrencilerin Cinsiyete göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t Değeri	79
Tablo 10: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısına Göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t-Değerleri.....	80
Tablo 11: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısına Göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t -Değerleri.....	81
Tablo 12: Liselerde Eğitim Gören Öğrencilerin Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısına Göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t-Değerleri.....	82
Tablo 13: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Psikolojik Danışman Olarak Çalışma Sürelerine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarına Uygulanan Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları	84
Tablo 14: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Mesleki Deneyimlerine Göre Sayısal Dağılımı, PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları	85
Tablo 15: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Mesleki Deneyimlerine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	86

Tablo 16: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları	87
Tablo 17: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	87
Tablo 18: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Mezun Oldukları Lisans Programına Göre Sayısal Dağılımı, PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	89
Tablo 19: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Psikolojik Danışmanın Mezun Olduğu Lisans Programına Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamaların Karşılaştırılmasına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	90
Tablo 20: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Şu Anda Görev Yaptıkları Liselerdeki Çalışma Sürelerine Göre Sayısal Dağılımı, PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	91
Tablo 21: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Şu An Görev Yaptıkları Liselerdeki Çalışma Sürelerine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	92
Tablo 22: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısına Göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları	93
Tablo 23: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısına Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	94

Tablo 24: Öğretmenlerin Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısına Göre, PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarına Uygulanan Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları.....	95
Tablo 25: Öğrencilerin Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısına Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarına Uygulanan Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları	96
Tablo 26: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Okulda Bulunan PDR Servisinin Hizmet Verme Süresine Göre Sayısal Dağılımı, PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları	97
Tablo 27: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Okulda Bulunan PDR Servisinin Hizmet Verme Süresine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	98
Tablo 28: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Okulda Bulunan PDR Servisinin Hizmet Verme Süresine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarına Uygulanan Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları	99
Tablo 29: Liselerde Eğitim Gören Öğrencilerin Okulda Bulunan PDR Servisinin Hizmet Verme Süresine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarına Uygulanan Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları	100
Tablo 30: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Liselerin Bulunduğu Bölgenin Sosyo- Ekonomik Düzeyine Göre Sayısal Dağılımı, PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları	101
Tablo 31: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Liselerin Bulunduğu Bölgenin Sosyo- Ekonomik Düzeyine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	102

Tablo 32: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Liselerin Bulunduğu Bölgenin Sosyo- Ekonomik Düzeyine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarının Ortalamalarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizinin Sonucunda Gruplar Arasındaki Farkın Kaynağını Belirlemek İçin Yapılan Scheffé Testinin Sonuçları	103
Tablo 33: Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Lisenin Bulunduğu Bölgenin Sosyo- Ekonomik Düzeyine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarına Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	104
Tablo 34: Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Liselerin Bulunduğu Bölgenin Sosyo- Ekonomik Düzeyine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarının Ortalamalarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizinin Sonucunda Gruplar Arasındaki Farkın Kaynağını Belirlemek İçin Yapılan Scheffé Testinin Sonuçları	105

BÖLÜM I

1.0. GİRİŞ

Günümüzde, toplumsal hayatı etkileyen değişimler bireyler için yaşamı daha karmaşık ve zorlayıcı bir hale getirmiştir. Bu nedenle yeni kuşağın iyi yetiştirilmesi, yeteneklerinin tanınması, dünyaya ve değişen toplum yapısına uyumunun en iyi şekilde sağlanması zorunlu hale gelmektedir. Bu da, psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetlerinin önemini arttırmakta ve tüm dünyada gelişmesini ve yaygınlaşmasını hızlandırmaktadır.

Gladding (2000; Akt: Korkut, 2004), PDR'yi normal kişilerle kişisel, mesleki, sosyal ve eğitsel konularda onları yetkinleştirmeye yönelik kuramsal temelli, yapılandırılmış oturumlarla sürdürülen, danışanlara daha etkili düşünme, davranma ve hissetmeyi öğretme sürecini içeren ve bir dizi alt uzmanlıkları olan bir meslek olarak tanımlamaktadır.

PDR, ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde, 1900'lü yılların başlarında ortaya çıkmıştır. Başlangıçta mesleki rehberlik olarak doğan PDR daha sonraki yıllarda hem Amerika Birleşik Devletleri'nde hem de dünyanın pek çok ülkesinde çeşitli aşama ve süreçlerden geçerek önemli bir alan haline gelmiştir.

PDR' nin ülkemizde gündeme gelmesi ise 1950'li yılların başlarına rastlamaktadır (Kepçeoğlu, 1999). Bu dönemde, Türk-Amerikan işbirliği kapsamında Amerikalı uzmanların eğitim sistemimizde incelemeler yapmak üzere Türkiye'ye davet edildiği ve bazı Türk eğitimcilerinin de PDR alanında uzmanlaşmak üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderildiği bilinmektedir.

Ülkemizde, PDR alanında sonraki yıllarda da çok hızlı ve çeşitli gelişmeler meydana gelmiştir. İlk defa 1953–1954 öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji ve Özel Eğitim Bölümlerinde “Rehberlik” bağımsız bir ders olarak programda yer almıştır. 1953 yılında Amerikan eğitim uzmanlarının girişimleri ile eğitimde kullanılacak ölçme araçlarını geliştirmek üzere Talim ve Terbiye Dairesi’ne bağlı Test ve Araştırma Bürosu kurulmuştur. 1955 yılında İstanbul ve Ankara’ da Deneme Liseleri’nde ders programları rehberliği esas alan bir eğitim anlayışıyla hazırlanmış ve uygulamaya konmuştur. 1969 yılında İstanbul ve İzmir’de daha sonra diğer illerimizde Rehberlik ve Araştırma Merkezleri açılmıştır. 1969 yılında öncelikle öğrenci sayısı fazla okullardan başlamak üzere mesleki rehberlik ve yönlendirme hizmetini sunabilecek personelin yetiştirilmesi ve faaliyete geçmesine başlanmıştır (Doğan, 1996; Kepçeoğlu, 1999; Tan, 2000).

1970–1971 yılları okullarda planlı ve programlı PDR uygulamalarının başlatılması ve okullara rehberlik personeli atanması bakımından Türkiye’de PDR’ nin gelişim sürecinde oldukça önemli bir zaman dilimini ifade etmektedir. 1970 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi orta dereceli okullarda rehberlik servislerinin kuruluşu ve görevleri ile ilgili esasları hazırlayıp 24 okulda uygulamaya geçmiştir (Kepçeoğlu, 1999).

Rehberlik konusu ilk olarak 1962 yılında VII. Milli Eğitim Şûrası’nda ele alınmıştır. 1970 yılında toplanan VIII. Milli Eğitim Şûrası’nda programların çeşitlendirilmesi ve rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi konuları üzerinde durulmuştur. Ortaöğretim birinci ve ikinci kademeleri yeniden tanımlanmış; ikinci kademede

öğrencileri hem yükseköğretime, hem mesleğe hem de hayata hazırlayan üç grup program kabul edilmiştir (Kepçeoğlu,1999).

1974 yılında toplanan IX. Milli Eğitim Şûrası'nda rehberlik çalışmalarının amaç ve tekniklerini ayrıntılı olarak kapsayan bir rapor tartışılmış ve bu raporda sözü edilen faaliyetlerin yürütülebilmesi için programlarda iki saatin rehberliğe ayrılmasına karar verilmiştir (Kuzgun, 1995).

X. Milli Eğitim Şûrası (1981)' nda bundan önceki şuralarda benimsenen görüşler pekiştirilmiş; yeni Türk Milli Eğitim Sistemi içinde eğitimin amaçlarına ulaşması için “Rehberlik” vazgeçilmez bir yardımcı hizmet olarak yerini almıştır. Yine bu şûrada “ Rehberlik ve Yönelme Hizmetleri ve İlkeleri” de belirlenmiştir (Bakırcıoğlu, 2000).

XI. Milli Eğitim Şûrası'nda (1982) ise eğitim uzmanlarının sistem bütünlüğü içerisindeki yeri saptanmış, uzmanlık alanları ve ünvanlar belirlenmiştir (Doğan,1996).

1982 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle altı üniversitede *Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı* altında lisans düzeyinde psikolojik danışman yetiştirilmeye başlanmış, yüksek lisans ve doktora programları yaygınlaştırılmıştır (Doğan ve Erkan, 2001).

1983 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, “Okul Rehberlik Hizmetleri Yönergesi” ni çıkarmıştır. Bu yönergede “Okul Rehberlik Uzmanı”nın görevleri belirtilmiştir.

Ülkemizde rehberlik ve psikolojik danışma örgütü ve örgüt işgörenlerinin görevleri 16.12.1985 tarih ve 2201 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği ile yürürlüğe konmuştur. Bu yeni yönetmelikte, “Okul Rehberlik Uzmanı” , “ Rehber Öğretmen” olarak nitelendirilerek görevleri sıralanmıştır (Bakırcıoğlu, 2000).

2001 yılında ise “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği” yeniden düzenlenmiş ve 17.04.2001 tarih ve 24376 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayımlanmıştır. Bu yönetmelikte, “Psikolojik Danışman” unvanı ilk kez kullanılmıştır.

PDR uygulamaları, çağımızın başlarında ilk kez eğitimde yeni bir boyut olarak ele alınmış, ancak kısa bir sürede önemli gelişmeler kaydederek günümüzde başlı başına bir bilim dalı haline gelmiştir (Kepçeoğlu, 1999).

Uluslararası literatür incelendiğinde, PDR alanının günümüzde okul psikolojik danışmanlığı, toplum psikolojik danışmanlığı, ruh sağlığı psikolojik danışmanlığı, rehabilitasyon psikolojik danışmanlığı, evlilik ve aile psikolojik danışmanlığı, kariyer psikolojik danışmanlığı gibi alt alanları kapsayacak şekilde genişlediği görülmektedir (Yalçın, 2006)

Ülkemizdeki PDR lisans programlarının ise daha çok okul psikolojik danışmanı yetiştirdiği söylenebilir. PDR lisans mezunlarının çoğunluğu, ülkemizde eğitim alanında istihdam edilmektedirler (Doğan, 2000). PDR hizmetlerinin ise günümüzde yoğunlukla okul ortamında sunulduğu görülmektedir (Özyürek, Korkut ve Owen, 2007).

Okul psikolojik danışmanları, okul sistemi içerisinde çalışmaktadırlar ve çalışmalarının odak noktası öğrencilerdir. Okul psikolojik danışmanları, öğrencilerin kişisel/sosyal, eğitsel ve mesleki gelişimleri için çaba göstermektedirler (Nystul, 1999; Erford, 2003; Akt: Yalçın, 2006). Bir diğer deyişle, okullarda psikolojik danışmanlar, öğrencilerin yaşamlarındaki ilerleme ve gelişmenin devamlılığını garanti altına alan stratejilerin plânlanmasına yardım ederek potansiyellerinin yüksek düzeyde gelişmesi için onları cesaretlendirirler.

PDR hizmetlerinin tarihsel gelişim süreci incelendiğinde önemli adımlar atıldığı ve PDR kavram ve uygulamalarının oldukça hızlı bir gelişme gösterdiği söylenebilir. Ancak psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının beraberinde getirdiği çeşitli sorunlar da bulunmaktadır.

Yaklaşık yarım asırlık geçmişine rağmen eğitim sistemi içinde PDR hizmetleri halen yeni bir hizmet alanı olarak görülmektedir. Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nda PDR hizmetlerinin örgütlenmesinin 50 yıllık bir geçmişi olmakla birlikte, hizmetlerin işlevselliği ve eğitim örgütündeki önemi, hizmet verenlerin niteliği ve sayısal yeterliliği açısından henüz istenilen düzeye gelememiştir (Özaydın, 2002). Bu hizmet alanında çalışanlardan beklenen rol konusunda da henüz bir fikir birliğine varılmadığı görülmektedir (Kuzgun,2000).

Okul psikolojik danışmanlığının rolleri tartışılırken birçok yazar, mesleğin rollerinin netleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Psikolojik danışman rolleri konusunda ileri sürülen görüşler, PDR hizmetlerinin tarihsel gelişimi boyunca değişiklik göstermiştir. Bu değişiklik PDR kapsamına giren hizmetlerden bazılarında dönem dönem daha fazla önem verilmesinden kaynaklanabilmektedir. Örneğin, hizmetlerin başlangıç yıllarında okul psikolojik danışmanlarından beklenen rol, öğrencilerin başarısızlık ve okula uyumsuzluk gibi sorunlarına çare bulmak, öğrenme güçlüğü gösteren öğrencileri saptamak, program ve meslek seçme durumunda olan öğrencilere rehberlik etmektir. Kısaca, psikolojik danışmanın rolü, okulda öğretmen ve yöneticilere yardımcı olmak, onların yetişemedikleri hizmetleri, okulun eğitim politikası ve programı çerçevesinde yerine getirmektir. Hizmetlerde daha çok psikolojik nitelikleri ölçmeye ve öğrenciye çevresindeki olanaklar hakkında bilgi vermeye ağırlık

veriliyordu. Bu hizmetleri yürütecek personelin de öğretmenlik formasyonu ve deneyimi üzerine bir miktar PDR alanında eğitim görmüş olması yeterli sayılabiliyordu (Kuzgun, 2000).

Zamanla PDR hizmetlerinin yürütülmesinde farklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Artık bireyin davranışlarını, kendisine ve çevreye karşı tutum ve değerlerinin ve çatışmalarının belirlediği gerçeğine daha fazla önem verilmeye başlanmıştır. Bireyin benlik tasarımının algı ve davranışları üzerindeki etkisi de daha fazla vurgulanmıştır. Okul psikolojik danışmanı'nın rolü de öğrencinin kendisini daha etraflıca ve gerçeğe uygun bir biçimde tanımasına ve gereksinimlerinin bilincine varmasına yardımcı olmaktır. Bu durumda, psikolojik danışman'ın başlıca görevi, öğrencilere psikolojik danışma hizmeti vermek olmalıdır (Kuzgun, 2000).

Bu anlayışa göre yetişen okul psikolojik danışmanları, eski rol beklentisini sürdüren okullarda kimliklerini bulamama ve işlevlerini yerine getirememeye gibi sıkıntılarla karşılaşmaya başlamışlardır. Bu durum, eğitimcileri PDR alanında düşünmeye sevk etmiştir. Ülkemizde halen yeni kurulmaya başlayan PDR hizmetlerinde psikolojik danışman rolünün iyice tanımlanmamış olması, bu hizmetlerin yerleşip gelişmesinde önemli bir engel olarak görülmektedir (Kuzgun, 2000).

Corey (2007), tüm psikolojik danışmanların karşılaştığı temel sorunun rollerinin belirli bir şekilde tanımlanmaması olduğunu belirtmiştir. Corey'e göre psikolojik danışmanın rolünün ne olduğu sorusu oldukça kolay cevaplanabilecek bir soru olmasına karşın tanımlanmasında birçok unsurun (alınan eğitim, kurum, psikolojik danışmanlar vb.) etkisi bulunmaktadır. Ayrıca psikolojik danışma faaliyetlerinin etkili bir şekilde yürütülmesinde, psikolojik danışmanın kendi rolüne bakışı ve başkalarının onun rolüne

bakış açısının nasıl olduğu konusunda bir karmaşa olduğunda yürütülen faaliyetlerin olumsuz etkilenebileceğini de ifade etmektedir.

Okul psikolojik danışmanı'nın görev ve sorumlulukları çalışmakta oldukları okul, il ve çevredeki çeşitli faktörler tarafından etkilenmektedir. Bunlar arasında, okul psikolojik danışmanı'nın hizmet verdiği okul, ildeki yönetici ve PDR kurullarının tutumları, okuldaki öğretmen ve yöneticilerin tavırları, aile ve çevre sakinlerinin genel tutumu, okul psikolojik danışmanı'nın yararlanacağı araç-gereç ve diğer olanakların okulda ya da yakın çevrede bulunup bulunmaması, okul psikolojik danışmanının sorumlu olduğu öğrenci sayısı, okulda başka psikolojik danışman ve yardımcılarının bulunup bulunmaması gibi hususlar sayılmaktadır. Bu faktörlere göre doğal olarak okul psikolojik danışmanı'nın sorumlulukları birbirinden farklı olacaktır (Özgüven, 2000).

Okul psikolojik danışmanlarının görevleri konusunda yapılan birçok araştırmada bu konuda ortak bir anlayış olmadığına vurgu yapılmış ve farklı tanımlamaların olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalarda göze çarpan bir diğer nokta da bazı araştırmalarda verilen hizmetler rol kavramıyla ifade edilirken bazılarında görev kavramının kullanılmasıdır.

Amerikan Okul Psikolojik Danışmanları Birliği (ASCA, 2006) profesyonel okul psikolojik danışmanlarının rollerini şöyle sıralamaktadır:

- a. Öğrencilere, akademik amaçlarına ulaşmalarında, kişisel / sosyal gelişimlerinde, kariyer planlarında yardımcı olurlar ve bugünün gençlerinin yarının üretici ve uyum sağlayabilen yetişkinleri olmalarını kolaylaştırırlar.
- b. Profesyonel okul psikolojik danışmanları öğrencilerin başarılarının en yüksek düzeye çıkmasında yaşamsal bir rol oynar.

- c. Profesyonel okul psikolojik danışmanları liderlik, taraftarlık ve işbirliğini bir araya getirerek öğrenciler arasında fırsat eşitliği sağlarlar ve onlara tam bir eğitim yaşantısı sağlarlar.
- d. Profesyonel okul psikolojik danışmanları güvenli bir eğitim ortamı sağlayarak tüm okul personelinin insan haklarını korumak için çalışırlar.
- e. Profesyonel okul psikolojik danışmanları, diğer paydaşlarla işbirliği yaparak kapsamlı okul PDR programlarının alt hizmetlerinden olan önleyici ve müdahale edici programlar aracılığıyla öğrencilerin başarılarını artırmalarını sağlarlar.

Gelso ve Fretz (1992) psikolojik danışmanların rollerini çare bulucu, önleyici ve geliştirici nitelikte olduğunu belirtmişlerdir.

Ülkemizde de okul psikolojik danışmanlarının rolleri ya da işlevleri için benzer tanımlamalar kullanılmaktadır.

Okul psikolojik danışmanı öğrencilerin duygusal sorunlarını hafifletmesine yardım ederek onların, kişisel sorunlarına daha rasyonel olarak yaklaşım çözüm bulmalarına, diğer insanlarla olan ilişkilerini geliştirmelerine, kişinin kendisini tanımasına, gerçek bir benlik algısı geliştirmesine, nitelik ve ilgilerine uygun bir meslek seçmesine yardım eder. Öğrencilerin gizil güçlerini harekete geçirerek kendi sorunlarını kendisinin çözebileceği bir beceri düzeyine ulaşmayı amaçlar. Böylece psikolojik yardım sonunda kendine olan güveni artmakta, dinamik bir kişilik kazanmakta, duygusal sorunları nedeniyle tam olarak yararlanamadığı potansiyelini optimum düzeyde kullanma olanağı bulmaktadır. Kendi içinde ve çevresiyle uyumlu hale gelen

bireyin başarısı yükselmekte ve tüm bunlar okuldaki eğitim öğretim faaliyetlerinin verimini ve niteliğini artırmaktadır (Özgüven, 2000).

Okul psikolojik danışmanları, öğrencilerin gelişimlerine yardım eden uzmanlardır. Öğrenci, anne-baba ve öğretmenlere, öğrencilerin eğitimsel açıdan eşit olanaklara ulaşabilmeleri, kendilerine uygun meslekleri seçebilmeleri ve demokratik bir toplumda tümüyle fonksiyonda bulunan üyeler olarak gelişmeleri için hizmetler sunarlar (Ültanır, 2000).

Psikolojik danışmanlar okullarda, bireyin yaşamındaki ilerleme ve gelişmenin devamlılığını garanti altına alan stratejilerin plânlanmasına yardım ederek potansiyellerinin en yüksek düzeyde gelişmesi için onları cesaretlendirirler (Ültanır, 2005) .

21.Yüzyılın koşullarında internet, bilgisayar, televizyon ve telefon gibi iletişim sistemlerinin, dünyadaki güncel olayların ve değişen teknolojilerin toplumsal değişime etkileri olmaktadır. Hızla değişen toplumsal koşullarda, bireylerin karşılaştıkları “bireysel, eğitimsel ve mesleksi sorunlarının” çözümü ve bu konularda optimal kararlar verebilmeleri için profesyonel anlamda yardım sağlama hizmeti “psikolojik danışman”larla gerçekleştirilmektedir (Ültanır, 2000) .

Son dönemlerde ülkemizde, okullarda alkol ve uyuşturucu kullanmaya yönelme; okul vandalizmi adı verilen hırsızlık, okul araç-gereçlerine zarar verme, okul zorbalığı, intihar ve okul devamsızlıklarındaki artış gibi olumsuz tutum ve davranışların giderek arttığı görülmektedir. Bunun yanı sıra gençlerin mesleksi yönelimlerine uygun olan eğitimsel yönlendirme hizmetlerine duyulan gereksinimlerinin de arttığı görülmektedir.

Çocuğun ruh sağlığının olumlu yöndeki gelişmesinin, onun okuldaki başarısı üzerindeki olumlu etkileri bilinmektedir. Bu gereksinimler, çağdaş eğitim sisteminde PDR hizmetlerine duyulan talebi de giderek arttırmaktadır (Ültanır, 2005). Bu talebi karşılama noktasında okul psikolojik danışma'nın önemli görevleri olduğu düşünülmektedir.

Kuşkusuz PDR hizmetlerinin hedefine ulaşabilmesi için, iyi eğitilmiş ve yetenekli de olsalar sadece psikolojik danışmanların çaba göstermeleri yeterli olmamaktadır. Eğitim sürecinin ayrılmaz ve tamamlayıcı bir yanını oluşturan PDR hizmetleri okul müdürleri, öğretmenler ve psikolojik danışmanların işbirliği içinde ortaklaşa yürüttükleri bir sorumluluk olarak anlaşılmalıdır. Eğitim sürecinin bir bütün olma özelliği eğitimin öteki boyutlarında olduğu gibi PDR boyutunda da birlikte çalışmayı zorunlu kılar (Kepçeoğlu, 1980).

Bu hizmetler, öğrencilere etkili ve işe yarar rehberlik yapmak için okul tarafından yürütülen biçimlendirilmiş ve organize edilmiş etkinliklerdir (Oyoziwo, 2000; Akt; Güven, 1994). Bir ilke olarak bu hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde sunulabilmesi için okuldaki diğer personel ile işbirliği ve ortak bir anlayış içinde yürütülmesi gerekmektedir. Okuldaki psikolojik danışman, okul müdürü, müdür yardımcısı, sınıf rehber öğretmeni ve ders öğretmenlerinin yapacağı görevler MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Görevlerin yönetmeliklerde ayrıntılı olarak belirtilmiş olması bunların istenilen düzeyde yürütülmekte olduğu anlamına gelmemektedir. Önemli olan bu görevleri yerine getirecek personelin anlayışı ve istekliliğidir. Bu süreçte psikolojik danışman'ın kendisinin istekli ve gayretli olmasının yanında, okul yöneticileri ve

öğretmenleri bu sürece katmak, onlarda bu konuda uygun bir anlayış oluşturmak için çaba göstermesi gerekmektedir. Özellikle öğrenciler hakkında çeşitli bilgilerin toplanması ve onlara götürülecek hizmetlerin planlanmasında öğretmenler psikolojik danışman için başvuru kaynağı ve birer kanaldır (Güven, 1994). Öğretmenler öğrencilere ilişkin gözlemlerini psikolojik danışmana aktararak yardımcı olurken, psikolojik danışmanlar da rehberliğin ilkelerini öğretim etkinliklerine yansıtmaları konusunda öğretmenlere yardımcı olacaklardır (Kuzgun,1995). PDR programının başarısı, öğretmenlerin bu programı kabul etmeleri, desteklemeleri ve uygulamalarına bağlıdır (Patterson,1962; Akt: Güven, 1994). Bu nedenle psikolojik danışman, okul yöneticileri ve öğretmenlerin birbirleri ile yakın bir ilişki ve işbirliği içinde olmaları gerekmektedir.

Tan (1990) ise okullarımızda yönetim ve öğretim personeli arasında PDR hizmetlerinin gerçek anlamının ve fonksiyonunun tam olarak anlaşamadığını ifade etmiştir. Okullarımızda PDR programlarının istenen etki ve verimi sergilememesinde rol oynayan nedenlerden biri olarak yönetici, psikolojik danışman ve öğretmen üçlüsü arasında iyi bir dayanışma, işbirliği ve koordinasyon kurulamamış olmasını göstermektedir. Birçok okulda psikolojik danışmanların tecrit edilip yalnız bırakıldığını birçoğunda da onlardan mucizeler beklendiğini ifade etmektedir.

Son yıllarda ortaya çıkan bir diğer tartışma konusu da PDR servislerinin okullarda yaptığı etkinliklerin ne kadar etkili olduğu konusundadır. Bugün okul psikolojik danışmanlarından uyguladıkları PDR programlarının etkilerini ve etkililiklerini ısrarla kanıtlamaları istenmektedir (Gysbers ve Henderson, 2000)

Psikolojik danışmanların yaptıkları etkinliklerin sonuçlarını ortaya koyabilmeleri için bir değerlendirme sürecine ihtiyaç duyulduğu vurgulanmaktadır.

Doğan (1999), okul psikolojik danışmanlarının yeterlik alanlarının belirlenmesi ve okul PDR programlarının değerlendirilmesi konularının gündeme gelmesinin beklendiğini belirtmiştir.

Yurt dışında uygulanan kapsamlı gelişimsel PDR programı çerçevesinde bu değerlendirme süreci için hesap verebilirlik (accountability) kavramı kullanılmaktadır. Ancak ülkemizdeki okullarda uygulanan servis modeli için hesap verebilirlik kavramı kullanılmamaktadır. Hesap verebilirlik kavram'ı, uygulanan okul PDR programının etkililiğini ölçülebilir terimlerle gösterebilmek için kullanılan bir kavramdır. Ülkemizde bu kavram yerine genellikle değerlendirme kavramı kullanılmaktadır.

Değerlendirme konusu literatürde açıklığa kavuşmamış olsa da bu konuda iki farklı anlayış geliştirildiği görülmektedir. Bunlardan ilki bir sistem olarak PDR servisini değerlendirme (okuldaki PDR servisinin tipi, araç-gereç, personel ve kalite yönünden) ve okulda verilen PDR hizmetlerinin öğrencilerin yaşam ve davranışları üzerindeki etkileri yönünden değerlendirilmesidir (Özgüven, 2000).

Sink'e (2002) göre okul psikolojik danışmanları arada bir geriye bakarak kendileri için zor olan "etkili miyim?, daha iyi ne yapabilirim?, nasıl gelişebilirim?, psikolojik danışma ve eğitim ile ilgili aldığım eğitimi ve araştırma sonuçlarını günlük yasama geçirebiliyor muyum?" gibi soruları sormalıdırlar.

Günümüzde okul PDR hizmetlerinin yeterince etkili ve verimli olmadığına ilişkin bazı görüşler ileri sürülmektedir. Ancak bu görüşü destekleyen nitelikte herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Ayrıca dikkat çeken bir nokta da, etkililiğinden şüphe

duyulan PDR hizmetleri üzerine yapılan pek çok araştırmada yapılan değerlendirilmelerin yalnızca birey olarak psikolojik danışman'ın değerlendirilmesini konu almasıdır.

Bu konudaki bilgi ve eksikliğin giderilmesi için bu araştırmanın geręekleřtirilmesine ihtiyaç duyulmuş ve liselerdeki PDR servislerinin algılanan etkililiğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.1. Problem Cümlesi

Liselerdeki öğrenci, öğretmen ve psikolojik danışmanların PDR servisinin etkililiğine ilişkin algıları bazı değişkenlere göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?

1.2. Alt Problemler

Psikolojik danışman

1. Liselerdeki psikolojik danışmanların, PDR servisinin etkililiğine ilişkin algıları *psikolojik danışman olarak çalışma sürelerine* göre anlamlı fark göstermekte midir?
2. Liselerdeki psikolojik danışmanların PDR servisinin etkililiğine ilişkin algıları, *mezun olunan lisans programına* göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?
3. Liselerdeki psikolojik danışmanların PDR servisinin etkililiğine ilişkin algıları, *psikolojik danışmanın görevli olduğu okuldaki çalışma süresine göre* anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?

Psikolojik danışman ve öğretmen

4. Liselerdeki öğretmen ve psikolojik danışmanların PDR servisinin etkililiğine ilişkin algıları, *mesleki kıdemlerine* göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?

Psikolojik danışman, öğretmen ve öğrenci

5. Liselerdeki öğrenci, öğretmen ve psikolojik danışmanların PDR servisinin etkililiğine ilişkin algıları, *cinsiyetlerine* göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?
6. Liselerdeki öğrenci, öğretmen ve psikolojik danışmanların PDR servisinin etkililiğine ilişkin algıları, *okulda bulunan psikolojik danışman sayısına* göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?
7. Liselerdeki öğrenci, öğretmen ve psikolojik danışmanların PDR servisinin etkililiğine ilişkin algıları, *psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre* anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?
8. Liselerdeki öğrenci, öğretmen ve psikolojik danışmanların PDR servisinin etkililiğine ilişkin algıları, *okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine* göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?
9. Liselerdeki öğrenci, öğretmen ve psikolojik danışmanların PDR servisinin etkililiğine ilişkin algıları, *okullarının bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik düzeyine* göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?

1.3. Sayılı

Bu araştırmanın temel sayılıtlarını şöyle ifade etmek mümkündür:

Araştırma kapsamına giren öğrenci, öğretmen ve psikolojik danışmanların “Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu”nda yer alan ifade ve soruları doğru ve içtenlikle yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları şöyle sıralanabilir:

1. Araştırmanın evreni İzmir ilindeki liselerde görev yapan psikolojik danışman, öğretmen ve öğrencilerle sınırlıdır; araştırma bulguları Türkiye’deki tüm psikolojik danışmanlara genellenemez,
2. Araştırmadan elde edilen bulgular, “Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği” ‘nden elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Bu araştırmada geçen bazı temel kavramların tanımları aşağıda verilmiştir.

Etkililik: Etkililik kavramı verilen görevi başarıyla sonuçlandırabilme ya da gerçekleştirme becerisidir. Etkililik, bir hedefe ulaşmak ya da bir görevi başarmak için harcanan çabanın değerini ifade eder (Deck, Cecil ve Cobia, 1990).

Algı: Karmaşık çevresel durumların farkında olunmasıdır. Algılar sosyal projeksiyonlardır. Bir kişinin başka bir kişi tarafından nasıl görüldüğünü ifade eder (Bedi, 1962)

Rol: Psikolojik danışman'ın normal ya da karakteristik olarak alabileceği pozisyonu ifade eder (Bedi, 1962). Psikolojik danışman'ın okulda ve çevrede gerçekleştirdiği fonksiyon ve görevlerin tamamıdır (Bemak, 2002).

1.6. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma Türkiye'de PDR servislerinin etkililiğine ilişkin öğrenci, öğretmen, yönetici ve psikolojik danışman algılarını bazı değişkenlere göre incelemeyi amaçlayan bir araştırmadır.

Okul psikolojik danışmanlarının ne yaptığı günümüzde sıkça sorulan, önemli bir soru olsa da yaptıklarının ne kadar etkili olduğu da bir o kadar önemlidir. Son yıllarda ülkemizde, özellikle eğitim çevrelerinde, PDR servislerinin etkililiği konusunda tartışmalar devam etmekte ve söz konusu servislerin yeterince etkili olmadığına ilişkin çeşitli görüşler ileri sürülmektedir.

Özellikle, 2005 yılında psikolojik danışman kadrolarının okullardan alınarak rehberlik ve araştırma merkezlerine aktarılması gerektiği konusunda Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) yetkilileri, ülkemizdeki bütün psikolojik danışmanların belirli merkezlerde çalışarak okullara hizmet götürmesini öngören merkez modelini savunmaktadırlar. Milli Eğitim Bakanı tarafından bu uygulamaya geçilmesinin nedenlerinden biri olarak okullarda yürütülen PDR hizmetlerinin etkili bulunmadığı yönündeki görüşler gösterilmiştir. Ancak Türkiye'deki PDR literatürü incelendiğinde okullardaki PDR hizmetlerinin etkili olmadığını kanıtlayan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırmanın bu konudaki eksikliklerin giderilmesinde bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kuzgun (2000), bir okulda yürütülen PDR hizmetlerinin amacına ne derece ulaştığının zaman zaman değerlendirilmesi gerektiğini ancak böyle bir değerlendirmenin sağlıklı bir biçimde yapılabilmesi için PDR hizmetleri ile gerçekleştirilecek amaçların çok açık ve somut bir şekilde belirlenmiş olması gerektiğini belirtmiştir. “ Kendini Gerçekleştirme” ya da “Mutlu ve Başarılı Olma” gibi hedefler çok genel olduğu için bu hedeflere erişilip erişilmediğini saptamanın mümkün olmadığını, bunun için hedefleri daha basit, somut ifadeler halinde belirlemek gerektiğini ifade etmiştir. PDR çalışmalarının yeterli olup olmadığını saptamanın yollarından birini PDR personelinden beklenen görevlerin bir listesini yapmak ve bu hizmetlerin yerine getirilip getirilmediğini ilgili kişilere sormak olarak tanımlamıştır. Bu listelerin hizmetlerin hedef alındığı gruplardan alınan bir örnekleme sorulabileceğini ve cevap oranlarına göre çalışmaların etkililiğine karar verilebileceğini ifade etmiştir.

Araştırmada ölçme aracı olarak geliştirilen “Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği” bu aşamaları takip ederek oluşturulmuş ve hizmetleri hedef alan gruplar olarak psikolojik danışman, öğretmen ve öğrenciler de örnekleme dâhil edilmiştir. Araştırma sonuçlarının, okullarımızda verilen PDR hizmetlerinin hizmeti alanlar (öğrenci, öğretmen) tarafından nasıl ve ne kadar etkili algılandığı konusuna bir açıklık getirerek bu konudaki eksikliklerin giderilmesinde psikolojik danışmanlara bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öte yandan, okul psikolojik danışmanlarının ve PDR servislerinin değerlendirilmesi yıllardır aynı formatla, müfettişlerin yaptığı denetimlerle gerçekleşmektedir. “Rehber Öğretmen Teftiş Formu” ile yapılan değerlendirmelerde PDR servisinin verdiği hizmetlerle ilgili herhangi bir sonuca ulaşamadığı gibi yapılan

değerlendirmelerin sonuçlarının okul PDR servisinin eksiklerinin fark edilip geliştirilmesine de herhangi bir katkısı olmadığı düşünülmektedir. Bu bağlamda, geliştirilen ölçek ile PDR hizmetlerinin etkililiğinin değerlendirilmesi konusunda bir başlangıç noktası oluşturulacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM II

2.0. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, okullarda PDR hizmetleri ile ilgili bazı kavramsal açıklamalar ve konuyla ilgili yurtdışında ve ülkemizde yapılan bazı araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Okullarda PDR Hizmetleri ile İlgili Bazı Kavramsal Açıklamalar

2.1.1. Okul Psikolojik Danışmanlarının Rol ve Görevleri

Geçmiş 20. Yüzyıl'ın başlarına kadar uzanan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, ilk kez Amerika Birleşik Devletleri'ndeki okullarda sunulmaya başlamış (Gibson ve Mitchell,1990) ve 1950'li yıllarda ise ülkemiz eğitim sisteminin gündemine girmiştir (Kepçeoğlu,1999).

Bilgi ve teknolojinin çok hızlı geliştiği ve değiştiği 21. Yüzyıl'ın karmaşık dünyası, bireyleri bir yandan bu değişime ayak uydurmaya, diğer yandan da değişimin gerektirdiği karmaşık sorunlara çözüm bulmaya zorlamaktadır. Değişim ve getirdiği sorunlar şüphesiz her yaş grubundan bireyleri etkilemektedir. Ancak gelişimsel olarak olumsuzluklara daha açık ve baş etme becerileri henüz yeterince gelişmemiş olan çocuklar ve gençler bu sorunlar karşısında daha çok zorlanmakta ve daha fazla yardıma gereksinim duymaktadırlar. Bu nedenle, karşılaştıkları sorunların üstesinden gelmelerine yardımcı olacak beceriler edinmelerinde, anne-babalara, eğitimin her düzeyindeki öğretmen ve yöneticilere ve okul psikolojik danışmanlarına çok daha önemli görevler düşmektedir (Özyürek, Korkut ve Owen, 2007)

Doğan (2001), çağdaş okul psikolojik danışmanını okul ortamında öğrenci, ana-baba, eğitimci ve toplumdaki diğer bireylerle çalışan bir kişi olarak tanımlamıştır. Okul psikolojik danışmanı, öğrencilerin çağdaş bir toplumda yaşamlarını sürdürebilmeleri için kişisel- sosyal, eğitsel ve mesleki alanlarda gerekli olan becerileri kazanmaları noktasında yardımcı olmak üzere kapsamlı ve gelişimsel rehberlik ve programlarının düzenleyicisi ve uygulayıcısı olarak belirtilmiştir.

Okul psikolojik danışmanları bir okul sistemi içinde birden çok sorumlulukla uğraşırlar. Bu yüzdendir ki, okul psikolojik danışmanlarının rollerinin tanımlanması oldukça önemlidir. Bir kişinin rol tanımı tam olarak belirlenmediyse o kişinin etkililiğini değerlendirmek oldukça zordur. Okul psikolojik danışmanlarının etki alanlarına giren birçok fonksiyon bulunmaktadır ve onların rollerinin belirgin bir tanımının yapılması, zamanlarını ve sorumluluklarını etkili bir biçimde düzenlemelerinde yardımcı olacaktır (Bemak, 2002).

Bemak (2002), okul psikolojik danışmanlarının iş tanımının ulusal ve bölgesel eğitim hedefleri doğrultusunda yeniden tanımlanması gerektiğini vurgulamıştır. Terminolojideki okul rehber ve danışmanı (school guidance counselor) ya da rehber danışman (guidance counselor) yerine kullanılacak olan okul psikolojik danışmanı (school counselor) teriminin okul psikolojik danışmanlığı mesleğinin kendi değişiminde de önemli bir yere sahip olduğunu ve mesleğin gelecekte göstereceği değişim için belirleyici bir rol üstleneceğini ifade etmiştir.

Gysbers ve Henderson'a (1994) göre okul psikolojik danışmanlarının sorumluluklarını daha net bir şekilde bilmeleri kendilerini buldukları konuma ve role daha iyi adapte edebilmelerini sağlar. Schmidt'e (1999) göre okul psikolojik

danışmanları okuldaki spesifik görevlerini daha iyi bildiklerinde, öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda, öğrenciler, aileler ve yöneticiler ile daha etkin ve etkili bir şekilde çalışacaklardır.

Okul psikolojik danışmanları kendi rollerini kendileri tanımlamazlarsa hizmeti alanlar (consumers) onların yerine bu tanımlamayı yapacaklardır (Gysbers ve Henderson, 2001). Freeman ve Coll (1997), psikolojik danışman'ın rol tanımını yapma fırsatının öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilere verilmesinin psikolojik danışman'ın kendini güçsüz, görevini ve sorumluluklarını tam olarak yerine getirmemiş gibi hissetmesine neden olacağını belirtmişlerdir. Aynı zamanda bu durumun okul psikolojik danışmanını kendi görevleri olmayan işleri yapmak zorunda bırakacağı da vurgulanmıştır.

Hutchinson, Barrick ve Groves (1986), güçlü bir psikolojik danışmanlık mesleği için psikolojik danışman'ın görevlerinin tutarlı ve açık bir tanımının olması gerektiği konusuna dikkat çekmişlerdir. Psikolojik danışmanların görevlerini etkili olarak yapabilmeleri için iyi bir eğitim almış olmaları başta gelen koşuldur. Psikolojik danışman eğitimi veren üniversite ve eğitim bölümlerinin hem ideal hem de gerçekteki danışman görevlerinin meslek felsefesiyle uyum içinde olmasına özen göstermeleri gerekmektedir.

Psikolojik danışman yetiştiren eğitim kurumlarının psikolojik danışmanlık rollerine ilişkin tanımları ile istihdam kurumlarının psikolojik danışmandan beklentileri arasında ve yine rol beklentileri ile psikolojik danışmanlara sağlanan çalışma koşulları arasında bir tutarsızlık göze çarpmaktadır (Kuzgun, 1987; Akt: Ayhan, 2004). Bu

durum PDR hizmetlerinin yürütülmesinde birtakım farklılıklara ve sorunlara yol açmaktadır.

Ülkemizde okul psikolojik danışmanlarının görev tanımlarının yönetmelikler tarafından belirlendiği düşünüldüğünde, yönetmeliklerde görülen noksanlıklar meslek elemanlarından beklenen görevlerin farklılaşmasına ve verilen hizmetlerin etkili olmadığı yönünde yorumlara neden olacağı düşünülmektedir.

Doğan (1998 b), ortaöğretim kurumlarında uygulanan bazı yönetmelikleri PDR anlayışı açısından değerlendirmiş; “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği”nde yer alan ve okul psikolojik danışmanı’ndan beklenen görevlerin, hizmet öncesi ve hizmet - içi hazırlıkları bakımından bu personelin bilgi, beceri ve uzmanlık sınırlarını aşabilecek nitelikte beklentiler olduğu sonucuna varmıştır.

Şu anda ortaöğretim kurumlarında yürürlükte olan “ Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği” ve “Ödül ve Disiplin Yönetmeliği” ile ilgili esasların PDR anlayışı açısından yetersiz ve birbirleriyle çelişir nitelikler taşıdığı görüşü yaygındır.

Bilindiği gibi okul psikolojik danışmanlarının asıl görevi, öğrencilere psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini sunmaktır. “Okul rehber öğretmeninin görevleri” başlığı altında sıralanan bazı görevlerin, hem psikolojik danışma ve rehberlik anlayışı hem de PDR mesleğinin etik kuralları açısından tartışmaya açık yanları bulunmaktadır. Söz konusun görev maddelerinden bazılarını şöyle sıralamak mümkündür:

- a) Sınıf rehber öğretmenleriyle görüşerek, problemlili ve rehberliğe muhtaç öğrencileri tespit eder. Şahsi ve ailevi problemlerinin çözüm için gerekli çalışmaları yapar.

- b) Üstün zekâlı ve üstün özel yetenekli öğrencilerle özel ihtiyaçları olan öğrencileri tespit eder ve bunları koordinatör rehber öğretmene bildirir.

İlgili yönetmelikte okul rehber öğretmeninin görevleri arasında yer alan bu görev maddeleri incelendiğinde, PDR hizmetlerinin daha çok sorunlu öğrencilere yönelik klinik bir hizmet olarak anlaşıldığı izlenimi uyanmaktadır. Yine bu maddelerin, PDR hizmetlerini adeta öğrenci sorunlarını sınıflandıran, bu sorunlara teşhis koyan ve bunları tedavi eden hizmetler olarak algılanmasına neden olduğu açıktır. Öğrencileri sorunlarına göre sınıflandırmak, bu sorunları teşhis ve tedavi etmek, PDR anlayışıyla çelişen bir durumdur. PDR anlayışı, kendini geliştirme çabası içinde olan tüm öğrencilere yardım etmeyi esas alır (Doğan, 1998 b).

Yine yönetmelik maddeleri incelendiğinde, okul rehber öğretmeninden sınıf rehber öğretmenlerini koordine etme, anne ve babalara, öğretmenlere öğrenci sorunlarını ya da başarıyı etkileyen etmenler konusunda müşavirlik yapma, uyum sorunları olan öğrencilere psikolojik danışma yapma, test ve envanter geliştirme gibi ancak bir uzmanın yapabileceği görevler beklenmektedir. Uzmanlık gerektiren bu rol ve işlevler karşısında “ Rehber Öğretmen” çoğu kez yetersiz kalabilmekte; bu durum da, PDR hizmetlerinin etkili olmadığı yolunda yanlış bir kavramın yerleşmesine neden olabilmektedir (Doğan, 1998 b).

Okul psikolojik danışmanlarının, mesleki kimlikleri konusunda yaşanan karmaşanın bir diğer nedeni olarak ise mesleki derneklerin, akreditasyon ile sorumlu kurumların ve okul psikolojik danışmanı yetiştiren eğitim programlarının yaptıkları detaylı tanımlamalara rağmen, okul psikolojik danışmanlarının yerine getirmesi gereken

roller ile gerçekte yerine getirdikleri rollerin birbiri ile örtüşmemesi gösterilmektedir (Brott ve Myers, 1999; Akt: Özyürek, Korkut ve Owen, 2007).

İlgili literatür incelendiğinde, okul psikolojik danışmanlarının rol ve görevleri ile ilgili tanımlamalarda da farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır.

Gysbers ve Henderson (2000), okul psikolojik danışmanı'nın fonksiyonunu dört bileşende topladıkları gelişimsel bir rehberlik programı geliştirmişlerdir. Bu programda: rehberlik müfredatı, responsive services, bireysel planlama ve sistem desteği yer almaktadır.

Myrick (2003), okul psikolojik danışmanının görevlerini temelinde öğrenci gelişimi olan altı kategoride toplamıştır. Bunlar,

- a) Bireysel psikolojik danışma (Risk grubunda yer alan ya da yüksek önceliği olan öğrencilerle),
- b) Küçük grup danışmanlığı (dört ya da beş üyeden oluşan, en az haftada bir kez toplanan),
- c) Sınıf rehberliği,
- d) Akran danışmanlığı programı,
- e) Konsültasyon (öğretmen, yönetici, okul personeli ve velilerle),
- f) Koordinasyon (testler, kariyer ile ilgili bilgilendirme, eğitsel yerleştirme ve oryantasyon)' dur.

Gibson ve Mitchell (2003) ise okul psikolojik danışmanlarından beklenen geleneksel görev ve rolleri şu şekilde sıralamışlardır:

- a) Öğrenci potansiyellerinin ve kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi,
- b) Bireysel psikolojik danışma,

- c) Grup danışmanlığı ve grup rehberliği etkinlikleri,
- d) Mesleki rehberlik ve bilgi verme çalışmaları,
- e) Yerleştirme, izleme ve bilgi verme çalışmaları,
- f) Öğretmen, yönetici, aile ve toplum kuruluşları ile konsültasyon çalışmaları,
- g) Programın uygulanması için gereksinimlerin değerlendirilmesi.

Amerikan Okul Psikolojik Danışmanları Birliği (ASCA, 2006) ise spesifik psikolojik danışman rollerinden çok etkili bir okul PDR programında olması gereken başlıca hizmetleri aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

- a) Psikolojik Danışma,
- b) Müşavirlik,
- c) Koordinasyon,
- d) Vaka yönetimi,
- e) Rehberlik müfredatı,
- f) Program değerlendirme ve geliştirme.

Görüldüğü gibi okul psikolojik danışmanlarının görev ve rolleriyle ilgili farklı gruplamalar bulunmaktadır. Okul psikolojik danışmanlarının görevleri ve rolleri buldukları bölgelere göre farklı algılanabilmektedir.

Stelzer (2003), okul psikolojik danışmanları için rol karmaşasının yol açtığı önemli bir nokta olarak verilen hizmetlerin, hizmeti alanlar tarafından (öğrenci, öğretmen, yönetici, veli ve okul çalışanları) nasıl algılandığı konusuna dikkat çekmiştir. Okul psikolojik danışmanlarının hizmeti alanların algılarını değerlendirip beklentilerin karşılanıp karşılanmadığını belirmesi gerektiğini vurgulamış ve böylece etkili bir uygulamanın ortaya çıkmasını sağlayabileceklerini ifade etmiştir.

Son yıllarda, okul psikolojik danışmanlarının yaptıkları etkinliklerin ne işe yaradığını göstermeleri gerektiği görüşü oldukça kabul gören bir görüştür. Günümüz okul psikolojik danışmanlarından, uyguladıkları PDR programlarının etkililiğini ve etkilerini ısrarla göstermeleri istenmektedir (Dahir ve Stone, 2003; Gysbers ve Henderson, 2000, Akt: Astromovich, Coker ve Hoskins, 2005).

Bu konunun literatürde daha çok “hesap verebilirlik” (accountability) kavramı ile ifade edildiği görülmektedir. Bazı araştırmalarda bu durum için “değerlendirme” (evaluation) ifadesi kullanılırken nadir olarak da “etkililik” (effectiveness) kavramına rastlanmaktadır.

2.1.2. Hesap Verebilirlik, Değerlendirme ve Etkililik

Studer ve Sommers (2000) yaptıkları çalışmada, hesap verebilirlik kavramı üzerinde durmuşlardır. Çoğu zaman okul psikolojik danışmanlarının öğretmenlerle aynı değerlendirmeye tabii tutulduklarını, ancak psikolojik danışman’ın görev ve rollerinin değerlendirilmesiyle, öğretmenin görev ve rollerinin değerlendirilmesinin birbirinden farklı olması gerektiğini vurgulamışlardır. Değerlendirme sürecindeki bu karışıklığın ise psikolojik danışman rolüne dayalı önyargı ve yanlış bilgi, akıl karıştırıcı tanımlamalar, bu pozisyonun tarihsel olarak yaşadığı değişiklikler ve okul psikolojik danışmanı’nın işinin belirgin bir tanımının olmamasından kaynaklanabileceği belirtilmiştir.

Hesap verebilirlik, değerlendirilebilirliği gerektirir. Kişinin hesap verebilirliği onun performansı hakkında yetkililere cevap verebileceğine işaret etmektedir. Okul yöneticileri genellikle psikolojik danışmanların ne yaptığını ve ne kadar iyi yaptığını bilmek isterler, ancak değerlendirmenin çoğu zaman yöneticinin okul psikolojik danışmanının rolüne ön yargılı olarak bakışının ve yetersiz bilgisinin etkisinde kaldığı

düşünülmektedir. Okul psikolojik danışmanlarının kendi rollerini ve görevlerini çok iyi vurgulamadıkları sürece, ki genelde vurgulamadıkları görülmektedir, onların yerine okul müdürlerinin bunu yapacağı ve genellikle yanlış bir şekilde yapacakları belirtilmiştir. Profesyonel okul psikolojik danışmanlarının aslında ne yapmaları gerektiği ile başkalarının onların ne yapması gerektiği konusundaki düşünceleri arasındaki farkı ortadan kaldırmaları gerektiği ileri sürülmektedir. Okul psikolojik danışmanlarının geçmişten beri kendi görevlerini, işlerini ve yararlarını dökümanete etme işini üstlenmemeleri, bu işin yöneticilere kalmasına neden olmuştur. Dolayısıyla yapılan yanlış değerlendirmeler de psikolojik danışmanlık işinin bir lüks olarak görülmesine yol açmıştır.

PDR hizmetlerinin değerlendirilmesi, müdürler tarafından psikolojik danışmanların PDR servisinin ve uygulanan programın etkililiğinin ve etkilerinin kanıtlanması ve değerlendirilmesine işaret etse de, aslında “değerlendirme” psikolojik danışmanlara danışanlara ve öğrencilere sağladıkları hizmetlerin etkililiğini değerlendirmeleri ve sundukları hizmetleri gözlemelerinde (monitor) yardımcı temel bir değerdir (Astromovich, Coker ve Hoskins, 2005). Değerlendirilme, psikolojik danışmanlara uygulanan programların öğrencilerdeki olumlu etkilerinin belirtilmesi, öğrencilerin akademik başarılarının artmasını engelleyen unsurların tanımlanması ve böylece okul psikolojik danışmanlarının hizmet verdikleri öğrenciler için etkili programlar tasarladıkları sonucuna ulaşılmasında yardımcı olur (Isaac, 2005, Akt: Astromovich ve ark, 2005).

Değerlendirme sonuçları, okul psikolojik danışmanlarına öğrencilerin davranışlarında, akademik performanslarında ve kişisel-sosyal gelişimlerinde

uyguladıkları programların ve müdahalelerin gözlenebilir sonuçlarını saptamalarını sağlar. Genel olarak okul PDR programının değerlendirilmesi işbirliği ile gerçekleştirilen, planlanmış ve birden fazla kaynaktan veri alarak oluşturulan bir süreç olarak görülmektedir (Studer ve Sommers, 2000).

Okul PDR programının etkililiğini ölçülebilir terimlerle gösterebilmek için profesyonel okul psikolojik danışmanları, okul PDR programının sonucunda öğrencilerde ne gibi değişiklikler olduğunu kısa-orta ve uzun vadede raporlaştırmalıdır. Okul psikolojik danışmanları, uygulanan okul PDR programının okul gelişimi ve öğrenci başarısı üzerindeki etkilerini gösteren verileri kullanmalıdırlar. Profesyonel okul psikolojik danışmanının performansı, okulda temel olarak yapması gereken standart uygulamalar üzerinden değerlendirilir (ASCA, 2006).

Psikolojik danışmanların genç bireylerin potansiyellerinin farkına varmalarında ve iyi birer vatandaş olmalarında etkili oldukları kabul görmesine rağmen, okullarda psikolojik danışman'ın varlığının lüks olarak görüldüğünü belirtilmektedir (Myrick, 2003). Mesleki geçmişlerinde tüm psikolojik danışmanların hesap verebilirlikleri sorgulanmıştır (Allen (1992), Hughes ve James (2001), Whiston ve Sexton (1998); Akt: Myrick, 2003).

Hesap verebilirlik konusunun birçok psikolojik danışmanın direnç gösterdiği bir konu olduğu düşünülmektedir. Psikolojik danışmanların hesap verebilirlik için gösterdikleri dirençlerin başında “yeterli zaman olmaması” gelmektedir. Hesap verebilirlik konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıkları düşüncesi, değerlendirilebilirliğin ürkütücü bir süreç olduğu, değerlendirme sonuçlarının

ölçülmesinin zor olduğu ve yüzleştirici bir etkisinin olduğu gibi dirençler de yer almaktadır (Myrick 2003)

Hesap verebilirlikle ilgili yaşanan sorunlar olmasına karşın yapılan bazı çalışmalar bu konuda aydınlatıcı rol üstlenmiştir.

Krumboltz (1974; Akt: Knapper, 1978), okul ortamında hesap verilebilirlik sisteminin öncülerinden olmuş ve 1974 yılında yaptığı çalışmasında okul ortamında psikolojik danışmanla ilgili etkili bir hesap verebilirlik sistemi oluşturabilmek için yedi ölçüt belirlemiştir. Bunlar:

1. PDR programının genel amaçları, ilgili tüm taraflar tarafından kabul edilmelidir.
2. PDR'nin ulaşabileceği sonuçlar davranışsal ya da ölçülebilir olarak ifade edilmelidir.
3. Psikolojik danışman'ın aktiviteleri davranışsal ya da ölçülebilir olarak ifade edilmelidir.
4. Hesap verebilirlik sistemi, suçlamak ya da kötü performans için değil profesyonel etkililiğin gelişmesinde ve artmasında kullanılmalıdır.
5. Başarısızlığın ve bilinmeyen sonuçların belirtilmesine izin verilmeli ve cezalandırılmamalıdır.
6. Hesap verebilirlik sisteminin tüm kullanıcıları tasarım sırasında belirtilmelidir.
7. Hesap verebilirlik sisteminin kendisi de değerlendirmeye ve değişikliğe açık olmalıdır.

Gysbers (2004), hesap verebilirliğin 1920 yılından 2003 yılına kadar olan evrimini incelediği makalesinde, hesap verebilirliğe olan ihtiyacı ifade ederek okul psikolojik danışmanlarının nasıl değerlendirilebilir olacaklarına dair tavsiyelerde bulunmuştur. Bu bağlamda, okul psikolojik danışmanlarının kapsamlı PDR programı çerçevesindeki çalışmalar sonucunda öğrencilerin akademik başarısına katkı sağlamaları beklenmektedir. Okul psikolojik danışmanlarından sadece ne yaptıkları değil, yaptıkları işin öğrencilerin hayatlarında nasıl bir değişiklik yaptığını da göstermeleri istenmektedir.

Yapılan çalışmalarda, okullarda yürütülen PDR hizmetlerinin gelişmesi ve daha etkili hale gelebilmesi için sistemli ve sürekli bir değerlendirme yapılması gerekliliğinin vurgulandığı görülmektedir. Okul psikolojik danışmanlarının sürekli olarak işe yararlık, etkili olup olmadığı gibi sorulara yanıt verebilmeleri için bir değerlendirme sistemine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Değerlendirme süreci sonunda elde edilecek veriler, okul psikolojik danışmanlarının etkililiklerini somut verilerle kanıtlayabilmelerine olanak sağlayacaktır.

Studer, Oberman ve Womack (2006), okullarda psikolojik danışman'ın etkililiğinin gösterilebilmesi için kanıtların ortaya konulması gerektiğini vurguladıkları araştırmada, okul psikolojik danışmanlarının geriye yaslanıp yaptıkları iyi şeylerin başkaları tarafından fark edilmesini ümit etmeyi bırakmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Okul psikolojik danışmanlarının etkililiklerini göstermeleri için yapılan çağrılarını kabul edip doğru bir değerlendirme sistemiyle bu sorulara cevap vermeleri gerektiğini vurgulamışlardır.

Steltzer (2003) ise yaptığı çalışmada, psikolojik danışmanların etkili olabilmeleri için öğretmenler ve psikolojik danışmanlar arasında takım çalışması ruhu ve işbirliğinin de olması gerektiğini belirtmiştir. Okul psikolojik danışmanları, öğretmenler, yöneticiler ve okul destek personeli ile uyum içinde yapılan çalışmaların öğrencilere kaliteli ve kapsamlı bir PDR programı sunulmasını kolaylaştıracağını belirtmiştir. Okul bünyesindeki tüm personelin işbirliği içinde olmasının okul PDR programının başarısındaki öneminin inkâr edilemeyeceğini, PDR programının etkili olması için okul psikolojik danışmanının fonksiyonu konusunda öğretmenlerin ve okul psikolojik danışmanlarının ortak farkındalıklarının olmasının oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu yüzden okul psikolojik danışmanları ve öğretmenler gönüllü olarak birlikte çalışmalıdırlar. Bu farkındalık ve anlayış sayesinde PDR anlayışının amaçlarının gerçekleşebileceği belirtilmiştir.

Okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili olarak ülkemizdeki literatür incelendiğinde ise PDR hizmetlerinin ve hesap verebilirliği, değerlendirilmesi ya da etkililiğinin incelenmesi amacıyla yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Türkiye’de okul PDR hizmetlerinin algılanan etkililiğini inceleyen herhangi bir çalışmanın bulunmaması, bu araştırmayla ilgili sunulabilecek Türkçe yayın ve araştırmaların sayısını sınırlandırmaktadır.

Ayrıca yurt dışındaki PDR yaklaşım ve uygulamalarındaki farklılıklar da bu araştırmayla ilgili olabilecek çalışmaların sayısını sınırlandırmaktadır. Bununla birlikte, bu araştırma ile ilişkisi olduğu düşünülen, yurt dışında ve Türkiye’de yapılan bazı araştırmalar ve bu araştırmaların önemli bulguları aşağıda özetlenmiştir.

2.2 Konu ile İlgili Olarak Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar

Okul PDR hizmetleriyle ilgili olarak yurt dışında yapılan bazı araştırmalar incelendiğinde, araştırmaların okul psikolojik danışmanının görev ve rolleri konusunda yoğunlaştığı görülmektedir. PDR hizmetlerinden ve psikolojik danışmandan beklentiler ile psikolojik danışmanların algılanışı da dikkati çeken diğer konu başlıklarıdır.

İlgili araştırmalar okul psikolojik danışmanı'nın rol ve görevleri, okul psikolojik danışmanı'ndan beklentiler, okul psikolojik danışmanlarının algılanışı, okul psikolojik danışmanı'nın etkililiği ve değerlendirilebilirliği olmak üzere gruplanarak kendi içinde geçmişten günümüze doğru tarihi bir sıra ile sıralanmış ve araştırmaların önemli sayılabilecek bazı bulguları sunulmuştur.

2.2.1. Okul Psikolojik Danışmanlarının Rol ve Görevleri Konusunda Yapılan Bazı Araştırmalar

Okul psikolojik danışmanlığının meslek olarak daha iyi algılanması ve okullarda PDR hizmetlerinin daha etkili olarak sunulabilmesi için psikolojik danışmanlarının rollerinin ve görev tanımlarının daha belirgin olması gerekliliği yerli ve yabancı literatürde sıkça vurgulanan bir konudur. Konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalarda psikolojik danışman'ın rolleri, görevleri ve PDR hizmetlerinden beklentiler konusunun öğrenci, öğretmen, yönetici ve hatta psikolojik danışmanlar tarafından tam olarak anlaşılmadığı görülmektedir.

Ortaöğretim kurumlarında psikolojik danışman'ın rolü, öğrencilerin geleceğini etkilemede tamamı önemli ve kritik olarak ifade edilen pek çok rolü içermektedir. Bu roller akademik hazırlık ve planlamayla başlıca ilişkili roller ve bunlara ek olarak akıl

sağlığı, kişiler arası ilişkiler, sosyal adaptasyon, kariyer ve meslek planlama ile ilgili roller olarak ifade edilmektedir. Bu farklı rolleri yerine getirirken psikolojik danışman'ın profesyonel sorumluluğu tüm bireylerin gelişimlerini tamamlaması yönündedir (U.S. Department of Education Office for Civil Rights, 1991).

Hutchinson ve arkadaşları (1986) yaptıkları çalışmada, psikolojik danışmanlara ideal olarak neleri ne oranda yapmaları gerektiğini ve gerçekte ne oranda neler yaptıklarını sormuş; psikolojik danışmanların görevlerini ideal ve gerçek olarak ayırıştırarak incelemiştir. Ortaokullarda görevli 56 kişiden oluşan psikolojik danışman grubuna psikolojik danışman görevlerini içeren bir liste vererek inandıkları görevleri ve gerçekte uyguladıkları etkinlikleri her biri için ayırdıkları zamana ve önem derecesine göre derecelendirerek sıralamaları istenmiştir. Sıralamaya bakıldığında ideal görev sıralamasında en son sırada olan “psikolojik danışma dışı etkinlikler”in gerçek görev sıralaması kısmında daha ön sıralarda yer aldığı ve psikolojik danışmanların % 15'inin bu etkinliği listelerinde ilk beş sıra içinde gösterdikleri dikkat çekmektedir.

Carter (1993), okul psikolojik danışmanlarının ideal ve gerçek rol algılarını değerlendirmek amacıyla 25 maddelik “ Okul Psikolojik Danışmanı İşlevleri” listesi oluşturmuştur. Bu listeyi 200 kişilik bir psikolojik danışman grubuna uygulamıştır. Araştırma sonucunda, okul psikolojik danışmanlarının test uygulama, eğitimsel kayıtlar tutma, sınıf rehberliği ve disiplinle ilgili görevleri benimsedikleri ortaya çıkmıştır.

Miller (1998) Columbia'da 419 ilkokul, ortaokul ve lise okul psikolojik danışmanı üzerinde okul psikolojik danışmanlarının hangi görevlerini önemli gördüklerini saptamak amacıyla yaptığı çalışmada, psikolojik danışmanlardan sekiz psikolojik danışmanlık görevi temelinde gruplandırılan ve likert tipi derecelendirilen 34

maddelik bir ölçeği doldurmaları istenmiştir. Liselerde çalışan psikolojik danışmanların görevlerini, önem sırasına göre psikolojik danışmanlık/ müşavirlik, kariyer psikolojik danışmanlığı, koordinasyon, mesleki gelişim, eğitimsel planlama, organizasyon ve disiplin şeklinde sıraladıkları görülmüştür. Farklı okul kademelerinde görev yapan psikolojik danışmanlar arasında da görevlerinin önem sırası bakımından farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu bağlamda ortaokul psikolojik danışmanlarının kariyer gelişimi ve eğitimsel planlamayı hem lise hem de ilkokul psikolojik danışmanlarından daha önemli gördükleri ortaya çıkmıştır.

Burnham ve Jackson (2000), okul psikolojik danışmanlarının gerçek ve ideal rolleri arasındaki ayrımı inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın örneklemini farklı eğitim kademelerinde görev yapan 80 okul psikolojik danışmanı oluşturmuştur. Araştırma verileri, 19 maddeden oluşan “okul psikolojik danışmanı soru listesi” yoluyla elde edilmiştir. Listeyi oluşturan maddeler okul psikolojik danışmanlarının çalışma alanlarında hangi görevleri yerine getirdiklerini belirlemeyi ve tanımlanan çeşitli psikolojik danışman etkinliklerine (psikolojik danışma görevleriyle ilgili olan ve olmayan etkinlikler) katılım düzeylerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda, psikolojik danışmanların sıklıkla bireysel psikolojik danışma yaptıkları, psikolojik danışmanların % 25’inin yaptıkları grup danışmalarını düzensiz olarak sürdürdükleri, psikolojik danışmanların çoğunun grup rehberliğini verimli olarak kullandıkları, bütün psikolojik danışmanların velilerle çok fazla sayıda haftalık görüşme yaptıkları, toplumsal kuruluşlarla konsültasyon çalışmalarına da oldukça fazla zaman ayırdıkları belirtilmiştir. PDR ile ilgili olmayan etkinliklerde (yazışmalar, rapor tutma,

idari görevler vb.) ise psikolojik danışmanlar bu alandaki rollerini; kendi okulunun test koordinatörü, hizmet içi eğitim sağlayıcısı ve test yorumlayıcısı olarak ifade etmişlerdir.

Gysbers ve Henderson (2001) yaptıkları çalışmada, okul psikolojik danışmanlarının görevleri konusuna vurgu yapmışlardır. Okul psikolojik danışmanlarının öğrencilerin kişisel, sosyal, eğitsel ve kariyerle ilgili problemlerine çözüm bulmada yardımcı olacak stratejilerle ilgili ebeveyn ve öğretmenlere müşavirlik hizmeti vererek öğrencilerin daha sonraki eğitim-öğretim sürecine hazırlanmasında yardımcı olduklarını belirtmiştir. Okul psikolojik danışmanlarının davranış bilimlerindeki bilgi birikimleri, bu tür müşavirlik ilişkilerinde kendilerine gerekli performansı sergileme alt yapısı sağlamaktadır.

Quast (2003) yaptığı çalışmada, velilerin liselerde çalışan psikolojik danışmanların rol ve fonksiyonlarını nasıl algıladıklarını incelemiştir. 102 velinin katıldığı araştırmada ölçme aracı olarak 22 maddeden oluşan “okul psikolojik danışmanı anketi” kullanılmıştır. Araştırmada, velilerin yalnızca lise psikolojik danışmanı'nın rol ve fonksiyon algılarının değil, algılanan fonksiyon ve görevleri lise psikolojik danışmanlarının yerine getirip getirmediğinin de incelendiği belirtilmiştir. Sonuçlar, velilerin lise psikolojik danışmanlarının rolleri ve fonksiyonlarıyla ilgili bilindik ve uygun rollerin farkında olduklarını ve bu rollerin lise psikolojik danışmanı tarafından yerine getirildiğini ortaya koymuştur.

Fitch ve Marshall (2004) yaptıkları çalışmada, başarı düzeyleri yüksek ve düşük okullardaki okul psikolojik danışmanlarının rollerini karşılaştırmışlardır. Araştırmanın örneklemini her eğitim kademesinden devlet okullarında görev yapan 62 okul psikolojik danışmanı oluşturmuştur. Liselerde çalışan okul psikolojik danışmanları örneklemin % 40'ını oluştururken, ilköğretim kademesindekiler % 19'unu, ortaöğretim kademesindeki

psikolojik danışmanlar da % 40'ını oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının ortalama mesleki deneyim süreleri 6 yıl olarak belirtilmiştir. Katılımcıların % 84'ü kadın, % 14'ü erkeklerden oluşmuştur. Araştırmada ölçme aracı olarak “Kentucky Okul Psikolojik Danışmanları Standartları” nda belirtilen görev tanımlarından seçilen, 7 dereceli Likert tipi bir anket kullanılmıştır. Katılımcılardan spesifik okul psikolojik danışmanlığı görevlerini önemlerine göre sıralamaları istenmiştir. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, okul başarısı düşük ve yüksek okullarda belirli psikolojik danışman görevlerinin önemlerine göre algılarına bakıldığında anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Ancak farklılık gösteren tek alan olarak savunuculuk bulunmuştur. Başarı düzeyi düşük okullarda bu görev daha önemli bulunmuştur. İki okul bazında okul psikolojik danışmanlarının görevlerine ayırdıkları zamanla ilgili yapılan karşılaştırmalarda ise birçok alanda farklılıklar bulunmuştur. Program yönetimi, değerlendirme, araştırma ve koordinasyona başarı düzeyi yüksek okullarda daha fazla zaman ayrılırken, başarı düzeyi düşük okullardaki psikolojik danışmanlar bu alanlara belirgin bir zaman ayırmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada dikkat çeken bir diğer nokta da örnekleme oluşturan psikolojik danışmanların “psikolojik danışma yapma” görevi dışında “diğer görevler” bölümüne gün içinde daha fazla zaman ayırdıklarının belirtilmesidir. Araştırmada son bölümü oluşturan okul psikolojik danışmanı ve öğrenci oranları değerlendirildiğinde, başarı düzeyi yüksek olan okullarda düşük okullara göre psikolojik danışman başına düşen öğrenci oranının daha fazla olduğu saptanmıştır.

Ametea ve Clark (2005), okul psikolojik danışmanlarının rollerinin okul müdürleri tarafından nasıl kavramlaştırıldığı üzerine nitel bir araştırma yapmışlardır.

Okul psikolojik danışmanlarının rol ve fonksiyonlarının okul ortamında doğru bir şekilde kavramlaştırılmasının, okul psikolojik danışmanından beklentiler konusuna da açıklık getirebileceğini ifade etmişlerdir. Araştırmaya 11’i ilköğretim, 8’i ortaokul ve 7’si lise seviyesinde olup devlet okullarında görev yapan 26 okul yöneticisi katılmıştır. Araştırmaya katılan yöneticilerden 14’ü kadın, 12’si erkektir. Mesleki deneyimlerine bakıldığında ise 1–9 yıl arası mesleki deneyimi olan 12 yönetici, 10–19 yıl arası mesleki deneyimi olan 8 yönetici ve 20–29 yıl arası mesleki deneyimi olan 6 yönetici bulunmaktadır. Araştırma verileri her bir yöneticiyle yapılan 30- 40 dakikalık görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Yöneticilere “okul psikolojik danışmanından hangi etkinlikleri yerine getirmelerini bekledikleri ve etkinliklerden hangilerinin daha değerli görüldüğü” ve “ okul psikolojik danışmanlarının diğer okul personeliyle olan ilişkilerini nasıl yapılandırmaları gerektiği konusundaki beklentileri” üzerine sorular yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda okul psikolojik danışmanlarının rolleri dört ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar: yenilikçi okul lideri, okul personeli ile işbirliği içinde çalışan vak’a danışmanı, bireysel ve grupla psikolojik danışma sağlayan kişi ve yönetsel takım oyuncusudur.

Zalaquett (2005) yaptığı araştırmada, Florida eyaleti ilkokullarındaki yöneticilerin okul psikolojik danışmanlarının rollerini nasıl algıladıklarını belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın örneklemini, Florida eyaletindeki 1660 ilkokul yöneticisi arasından seçkisiz olarak belirlenen 1110 okul yöneticisi oluşturmuştur. Araştırmada ölçme aracı olarak üç bölümden oluşan bir anket kullanılmıştır. Anketin ilk bölümü yöneticilerin demografik bilgilerini almaya yönelik sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölüm ise yöneticilerin okul psikolojik danışmanı’nın etkililiğinin okul yöneticileri

tarafından nasıl görüldüğünü belirlemeye yönelik Likert tipi derecelendirilen 10 maddeden oluşmaktadır. Üçüncü bölümde ise yöneticilere okul psikolojik danışmanın 19 sorumluluğu verilerek (bireysel psikolojik danışma, müşavirlik hizmeti vb.), okul psikolojik danışmanı'nın bu görevlere ne kadar zaman ayırdığı ve onlara göre ne kadar zaman ayırmaları gerektiği sorulmuştur. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, yöneticilerin okul psikolojik danışmanlarının öğrencilerin ruh sağlığı gelişiminde ve akademik davranışlarında olumlu bir etkiye sahip olduklarını düşündüklerini ortaya koymuştur.

Scarborough (2005), "Okul psikolojik danışmanları ne yapar?" sorusuna yanıt aramış ve bu sorunun yeni karşılaştığımız bir soru olmamasına karşın okul psikolojik danışmanlarının hâlâ öğretmenlere, velilere ve aslında kendilerine bu sorunun cevabını vermek zorunda kaldıklarını vurgulamıştır. Scarborough (2005), bu soruya yanıt vermenin bir yolunun psikolojik danışman'ın okulda neler yaptığı bilgisini toplamak ve analiz etmek olduğunu belirtmiş ve bu amaçla Okul Psikolojik Danışmanları Etkinlik Değerlendirme Ölçeği'ni geliştirmiştir. Geliştirilen ölçek okul psikolojik danışmanlarının gerçek ve ideal görevlerini değerlendirmeyi amaçlayan 5' li bir derecelendirme ölçeğidir. Bu ölçekte, okul psikolojik danışmanı'nın görevlerini ne kadar sıklıkla yaptığı ve yapmayı ne kadar tercih ettiği değerlendirilmektedir. Araştırmanın örneklemi % 89.7 si kadın, % 10.3'ü erkek olan ve 117'si ilkokul, 120'si ortaokul ve 124'ü liseden olmak üzere toplam 361 okul psikolojik danışmanından oluşmaktadır. Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının ortalama olarak 11 yıllık alan tecrübesine sahip oldukları, ancak % 27.9'unun 5 ya da daha az yıllık bir tecrübeye sahip olduğu belirtilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen ölçeğin okul

psikolojik danışmanlarının zamanlarını gerçekten nasıl geçirdiklerini yansıtmak için kullanılabilir etkili bir ölçme aracı olabileceği ifade edilmiştir. Sonuç olarak da psikolojik danışmanların yapmak durumunda oldukları işleri yaparken yapmayı tercih ettikleri görevleri yerine getiremedikleri belirtilmiştir.

Vail (2005) yaptığı çalışmada, birçok okul psikolojik danışmanı ile görüşmüş ve her birine “okul psikolojik danışmanı ne yapar ?” sorusunu yöneltmiştir. Bu çalışmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının birçoğu, öğrenmeye engel olan sosyal ve duygusal engellerini ortadan kaldırarak öfke kontrolü, diğer öğrencilerle yaşadıkları uyum problemleri, otoriteye uymakla ilgili yaşadıkları sıkıntılar, evde yaşadıkları sıkıntılar; boşanma, alkol ya da uyuşturucu problemi olan ebeveynler gibi problemleri olan öğrencilerin yardım almadan başarı şanslarının olmadığını vurgulamışlar ve günlerinin pek çoğunu bu problemlerin çözümü için geçirdiklerini belirtmişlerdir.

Okul psikolojik danışmanları, okul genelinde sadece en iyi %5 ya da en kötü %5 le ya da sadece sorunlu öğrencilerle değil, tüm öğrencilerle ilgilendiklerini belirtmişlerdir. Vail, psikolojik danışmanların işlerini sessizce ve ilgi çekmeden, halka duyurmadan yaptığını ve bu çalışmaların ahlaki olarak doğru olsa da iş kalitesi ve etkililiği açısından iyi olmadığını vurgulamıştır. Okul psikolojik danışmanlığının bir sorununun halkla ilişkiler olduğunu ve pek çok psikolojik danışman’ın hoşuna gitmese de bu ilişki kullanılmadığında mesleğin tehlikede olacağını ifade etmektedir. Öğrenci başarılarını artırmadaki etkileri, öğrencilerin test sonuçlarıyla da kanıtlanan, ancak okul yöneticileri tarafından bu etkisi göz ardı edilen okul psikolojik danışmanlarının, yaptıkları işleri duyurmadıkça ihtiyaçtan çok fazlalık olarak görüleceğini de eklemiştir.

Bunun bir kanıtı olarak birçok eyalette psikolojik danışmanlık kadrolarının her yıl azaltılmasını göstermektedir.

Bu problemlerin temelde bütçeyle ilgili sıkıntılara dayandığını belirten Vail, her okulda ayrı bir programın uygulanmasının ve bu uygulamaların değerlendirilip duyurulmasında sıkıntılar olmasından da kaynaklanabileceğini belirtmiştir. 2003 yılında yayımlanan Amerikan Okul Psikolojik Danışmanları Birliği' nin (ASCA) Ulusal Okul Psikolojik Danışmanlığı Programı psikolojik danışmanlara ortak bir yapı sağlayıp hesap verebilirlik ile ilgili tavsiyelerde bulunmaktadır. Okul psikolojik danışmanlarının kendi etkililikleri hakkında bilgi toplarken kaç tane öğrenciyle görüştükleri ya da rastgele tuttıkları raporlar yerine bu programın etkin bir değerlendirme sunacağını, karşılaşılan “ne iş yapar “ ya da “etkisi nedir” sorularına daha kolay yanıt verilebileceğini belirtmiştir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde sürekli olarak karşılaşılan “ Psikolojik danışman ne yapar?” sorusunun temel sebeplerinden biri olarak belirsiz görev tanımı gelmektedir. Okul psikolojik danışmanlık görevleriyle bağdaşmayan bazı görevlerin de psikolojik danışman'ın görevi olarak algılanmasının da psikolojik danışmanların görev tanımının spesifik olarak yapılmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yurt dışında okul psikolojik danışmanlarının rolleri ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, okul psikolojik danışmanlarının ikincil rolleri durumunda olması gereken rollerinin en önemli rolleri gibi görülmekte olduğu, bazı araştırmalarda ise rol tanımı içine dahi giremeyecek durumların psikolojik danışman'ın rolü olarak belirtildiği görülmektedir.

Psikolojik danışman'ın rolü konusunda bir karmaşa olduğu gibi, "rol" ve "görev" kavramları arasında kavram karmaşasına düşüldüğü de görülmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda, psikolojik danışman'ın rolü olarak algılanan bir hizmetin bir diğerk çalışmada hizmet, görev ya da işlev olarak ifade edildiği görülebilmektedir.

Okul psikolojik danışmanlarının görev tanımları ülkemizde M.E.B' nin yayımladığı yönetmeliklerde, yurt dışında ise farklı yasal kurumlarca (ASCA vb.) belirtilmiş olmasına karşın, bu konuda yaşanan sıkıntılar olduğu inkâr edilemez. Yurt dışında yapılan çalışmalarda da ülkemizdekine benzer sorunların yaşandığı görülmektedir. Her okulda ya da her eyalette uygulanan programa göre okul psikolojik danışmanlarının görev tanımları değişim göstermektedir. Bu durum uygulama sürecinde okul bazında kolaylık sağlıyor gibi gözükse de, mesleğin gelişimi ve kavram olarak belirginleştirilmesi konusunda sıkıntılara yol açmaktadır. Farklı görevlerin yerine getirilmesinin beklentilerin de farklılaşmasına neden olduğu, bu durumun da PDR servislerinin verdiği hizmetlerin sorgulanarak gerekliliği ve etkiliği üzerine tartışmalara yol açtığı düşünülmektedir.

2.2.2. Okul Psikolojik Danışmanlardan Beklentiler Konusunda Yapılan Bazı

Araştırmalar

Muro ve Revello (1970), psikolojik danışmanların ve öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini nasıl değerlendirdiklerini araştırmıştır. Buna göre öğretmenlerin psikolojik danışmanları belli bir takım özel bilgileri sağlayan ve okulla ilgili düzenlemelerde öğrencilerin yanında yer alan bir yardımcı olarak gördükleri belirtilmiştir. Psikolojik danışmanların ise kendilerini bilgi verme ve anlayış birliği oluşturma konusunda

yönetici ve öğretmenlere yardımda bulunmanın ötesinde bir dizi görevlerin yerine getirilmesinde sorumlu kişiler olarak gördükleri rapor edilmiştir.

Psikolojik danışma programlarının algılanması ve değerlendirilmesini inceleyen Wiggins ve Moody (1987, Akt: Özdemir, 1991), araştırmanın örnekleme yedi ortaokul ve dört lisenin son sınıf öğrencilerini almışlardır. Bu araştırmanın sonuçları incelendiğinde, bazı okullarda, bireysel ve grupla psikolojik danışma yoluyla hizmet veren ve zamanının %71-72'sini harcayan psikolojik danışmanların en etkin psikolojik danışmanlar olarak değerlendirildiği görülmektedir. Genel olarak yapılan hizmetlere verilen değer yüksek olduğu ve bunun beklenen bir sonuç olduğu ileri sürülmektedir. Zamanını öğrencileriyle doğrudan irtibat kurarak geçiren psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışma becerilerine sahip oldukları kabul edilmektedir.

Engen, Laing ve Sawyer (1988, Akt: Özdemir, 1991) yüksekokul öğrencilerinin rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin gerçekleşmesi konusunda yaptıkları çalışmada, son yirmi yıldır yüksekokul öğrencilerinin profesyonel okul psikolojik danışmanlarının rolleri hakkında görüşlerini belirlemişlerdir. Bu çalışmanın sonuçları, 1973–1974 öğretim yılından beri yüksekokul öğrencilerinin kendilerine liseleri tarafından sağlanan rehberlik hizmetlerini beklentilerini karşılayacak nitelikte buldukları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin, rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin gerçekleşme oranının 1973 – 1974 öğretim yılından 1983- 1984 öğretim yılına kadar geçen sürede % 48' den % 59' a kadar yükseldiği görülmüştür. Beklentilerin gerçekleşmediğini ifade eden öğrenci oranı ise % 28' den % 20'ye düşmüştür.

Okul psikolojik danışmanı'ndan beklentiler konusunda yapılan çalışmaların ortak noktası okul psikolojik danışmanlarının beklentileri karşıladığı yönünde

görülmektedir. Ancak dikkat çeken bir diğer konu psikolojik danışmandan beklenen hizmetlerin rol ya da görev tanımı içinde yer almayan hizmetleri de barındırdığıdır. Okul psikolojik danışmanlarının pek çoğunun etkili olarak algılanabilmek ve verdiği hizmetleri işbirliği içinde yürütebilmek adına kendi görev tanımı dışında kalabilecek hizmetleri de yerine getirmek durumunda kaldıkları gözden kaçmayan bir gerçektir.

2.2.3. Okul PDR Programlarının Etkililiği ve Değerlendirilmesi ile İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar

Etkililik kavramı ile ilgili yurtdışında yapılan araştırmalar incelendiğinde araştırmaların daha çok okullarda uygulanan PDR programının etkililiği üzerine yapılan çalışmalar olduğu görülmektedir. Bunun yanında, spesifik olarak psikolojik danışman'ın ya da PDR servisinin etkililiği üzerine yapılan bir araştırmadan çok, farklı uygulamalar sonucu PDR hizmetlerinin ya da okul psikolojik danışmanı'nın etkili olduğunu ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır.

Lapan, Gysbers, Hughey ve Arni (1993), yaptıkları çalışmada PDR programlarının değerlendirilmesinin amacını, programın geliştirilmesi ve öğrencilerin ihtiyaçlarıyla daha fazla örtüşmesi olarak ifade etmişlerdir. Yaptıkları araştırmanın amacını, PDR hizmetlerinin verildiği topluluktaki bireylerin ve patronların uygulanan programdan memnun olup olmadıklarını belirlemek ve uygulanan kapsamlı gelişimsel PDR programının etkilerine öğrenci, öğretmen ve veli perspektiflerinden bakabilmek olarak belirtmişlerdir. Kısaca öğrenci, öğretmen ve velilerin algılarını değerlendirmek (assessing) ve kapsamlı okul PDR programlarını değerlendirmeyi (evaluating) amaçlamışlardır. Araştırmada ölçme aracı olarak durumsal bilgileri ölçen bir anket kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 14 okuldan seçilen 280 öğrenci, 125 veli ve 150

öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcıların kapsamlı PDR uygulamalarına katılmış, her okul ve her sınıf seviyesini temsil ettikleri belirtilmiştir. Araştırma bulguları öğrenci algıları açısından ele alındığında, öğrencilerin %72,9'unun bireysel danışma, %65'inin sınıfta yapılan sunumları (classroom presentations), %49,6'sının küçük grup rehberliği ve yaklaşık %30'unun PDR programına çalışma grupları, seminerler ya da büyük gruplarla katıldıkları ifade ettikleri bulunmuştur. Öğrencilere PDR programını nereden öğrendikleriyle ilgili sorulan açık uçlu soruya ise pek çoğunun arkadaşından ya da diğer öğrencilerden, toplantı ya da sınıftaki tanıtımlardan, ilk yıl yapılan oryantasyon çalışmasından, öğretmenlerden ve program için kayıt yapanlardan olarak yanıtladıkları belirtilmiştir. Öğrencilerin uygulanan PDR programının yeterliliği ile yaptıkları değerlendirme sonuçlarını ise kariyer planlama, kendini ve diğerlerini tanıma, eğitsel ve mesleki gelişim alanlarında programı yeterli olarak derecelendirdikleri görülmüştür. Araştırmanın öğretmen algılarına göre sonuçlarına bakıldığında; okul psikolojik danışmanlarının öğrencilerin kişisel, eğitsel ve kariyer amaçlarıyla ilgili konularda yaptıkları bireysel psikolojik danışma ve küçük grup danışmalarını yapma sıklığını çok olarak değerlendirdikleri ortaya çıkmıştır. Yöneltilen açık uçlu sorularda ise dikkat çeken bulgulardan biri öğretmenlerin pek çoğunun öğrencilerin okul psikolojik danışmanına güvendiklerini, velilerin PDR programından ve okul psikolojik danışmanının çalışmalarından öğrencilerin çokça yararlandıkları ifade etmeleridir. Öğrenci, öğretmen ve velilere yöneltilen açık uçlu sorular, uygulanan PDR programlarının etkilerini ve psikolojik danışmanların öğrencilere nasıl yardım ettiklerini değerlendirmeye yöneliktir. Bu soruya öğrenciler tarafından verilen yanıtlarda psikolojik danışmanların onlara çoğunlukla kariyer planlarında, kurs programlarının

hazırlanmasında ve üniversite planlamalarında yardım ettikleri şeklindedir. Velilerin verdikleri yanıtlara bakıldığında öğrencilerin önemli gördükleri konularda gereken yardımları aldıklarını düşündükleri sıklıkla ifade edilmektedir.

Lapan, Gysbers ve Sun (1997) yaptıkları araştırmada, Missouri eyaletinde uygulamaya geçen kapsamlı PDR programının lise öğrencilerinin okul deneyimleriyle olan ilişkisini incelemişlerdir. Araştırmanın birincil amacını ulusal ve yerel seviyelerde temel kaygı olan kapsamlı PDR programlarının uygulamada etkililiğinin değerlendirilmesi ve hesap verebilirliğinin kanıtlanması olarak ifade etmişlerdir. İkinci amaç, öğrencilerin cinsiyet, etnik ve ırksal statüleri, okula devam eden öğrenci sayısı, öğrencilerin ailelerin ve devam ettikleri okulun sosyo-ekonomik düzeyi değişkenlerine bakmaksızın öğrencilerin kapsamlı gelişimsel PDR programının yürütülmesinden yarar sağlayıp sağlayamayacaklarının araştırılmasıdır. Araştırmanın son amacı olarak ise öğrencilerin okul ortamını daha pozitif algulamaları ile tamamıyla yürütülen bir kapsamlı gelişimsel PDR programı arasında doğrudan ilişki olup olmadığının araştırılmasıdır. Araştırma örneğine alınan öğrenciler okullarında “Missouri Okul Geliştirme Programı” uygulanan her okuldan etnik, sosyo-kültürel özellikler, bulunduğu bölgenin büyüklüğü ve coğrafi konumu bakımından farklılıklar gösterecek şekilde seçilmiştir. Her liseden yaklaşık 100 öğrenci seçilmiş ve araştırmanın örneğini toplam 22.964 öğrenci ve 236 lise oluşturmuştur. Araştırma örneğini oluşturan öğrencilerin cinsiyetleri birbirine eşittir. Örnekleme oluşturan bir diğer grup %60’ı kadın, % 40’ı erkeklerden oluşan 434 kişilik psikolojik danışman grubudur. Örnekleme oluşturan psikolojik danışmanların mesleki deneyimlerinin ortalamaları ise 18.53’tür.

Araştırma bulguları şöyle özetlenebilir: Okullarında tamamen kapsamlı gelişimsel PDR programı yürütülen öğrenciler derslerinden daha yüksek notlar aldıklarını, eğitimlerinin onları geleceğe daha iyi hazırladığını düşündüklerini, okullarının onlara kariyer ve üniversite konularıyla ilgili daha fazla olanak sağladığını ve okullarının daha olumlu bir ortama sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırma sonuçları, okul psikolojik danışmanlarının okullarının temel eğitimsel amaçlarının gerçekleşmesinde ve ilerlemesinde önemli rol oynadığına dikkat çekmiştir.

Schlossberg, Morris ve Lieberman (2001), okul psikolojik danışmanı tarafından yönetilen bir müdahale programının öğrencilerin davranış ve tutumları üzerindeki etkilerini inceleyen deneysel bir araştırma yapmıştır. Aynı zamanda uygulanan müdahale programı ile öğrencilerin risk seviyeleri, akademik yerleşme biçimi ve cinsiyetleri arasındaki etkileşimin de incelendiği belirtilmiştir. Araştırmanın örneklemini farklı etnik gruplara mensup 96 dokuzuncu sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların 43'ü kız öğrenciler ve 53'ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri ise uygulanan müdahale programının olması ya da olmaması, öğrencilerin risk seviyeleri, akademik başarıları, akademik yerleşme biçimi ve cinsiyetten oluşmaktadır. Bağımlı değişkenler ise öğrencilerin öz değerlendirme raporları (self-report) ve öğretmenlerin raporlarıdır. Araştırma verileri, her biri 32 sorudan oluşan iki paralel Likert tipi ölçekle elde edilmiştir. Öğrenci ve öğretmen raporlarından elde edilen veriler, uygulanan müdahale programının öğrencilerin davranışları, tutumları ve bilgi düzeylerinde belirgin olumlu etkiler yaptığı ortaya çıkmıştır. Uygulanan müdahale programı ile cinsiyet, okul tutumları ve akademik yerleşme biçimleri arasında herhangi bir etkileşim bulunmadığı saptanmıştır. Araştırma

sonucunda, öğrencilerin liseye geçiş dönemi sorunlarının üstesinden gelmelerinde uygulanan önleyici PDR programının oldukça yararlı bulunduğu ve verilen PDR hizmetlerinin etkili olduğu bulunmuştur.

Beesley (2004), K-12 okullarındaki sınıf öğretmenlerinin kendi okul ortamlarında okul psikolojik danışma servisinin etkililiğine ilişkin algılarını belirlemek için yaptığı araştırmada 100'ü ilkokuldan, 100'ü ortaokuldan ve 100'ü liseden olmak üzere toplam 300 öğretmenle çalışmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacının kendisi tarafından geliştirilen 13 maddeden oluşan Likert tipi ve 6 dereceli bir ölçek kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, genel olarak öğretmenlerin okul PDR servisinin etkililiğini tatminkâr düzeyde bulduklarını ancak bu tatmin düzeyinin öğretmenlerin çalıştığı okul düzeyine göre farklılık gösterdiğini ve en yüksek tatminin ilkokul öğretmenlerinde olduğunu ortaya koymuştur.

Amerikan Psikolojik Danışmanlar Birliği'nin (ACA) 2006 yılında okul psikolojik danışmanlarının etkililiği üzerine yayınladığı bir araştırmada, 20'nin üzerinde araştırmacının sonuçları incelendiğinde okul psikolojik danışmanlarının etkili oldukları alanların, a) öğrenci başarısı, b) öğrencinin kişisel/ sosyal gelişimi ve c) öğrencinin kariyer gelişimi olarak sıralandığı görülmüştür. Bu üç ana başlık altında toplanan alanlarla ilgili yapılan araştırmalardan bazıları şöyle sıralanabilir:

Lapan, Gysbers ve Sun (1997), Missouri' de 236 lise öğrencisi üzerinde bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmaya göre bütünüyle işleyen bir rehberlik programına sahip liselerdeki öğrencilerin daha yüksek notlar aldığı, eğitimlerinin gelecek için onları daha iyi hazırladığı, okullarının onlara daha fazla üniversite ve kariyer bilgisi sağlayabildiği ve okul ortamının daha olumlu bir etkisinin olduğu (okula ait olma ve

okulda kendini güvende hissetme duyguları, daha iyi akran davranışlarının gözlemlendiği ve sınıf içi kuralların daha az bozulduğu) bulunmuştur.

Okul psikolojik danışma programlarının disiplin sorunları üzerinde de belirgin etkisi olduğu bilinmektedir.

Baker ve Gerler (2004) yaptıkları çalışmada, okul psikolojik danışma programına katılan öğrencilerin katılmayan öğrencilere göre belirgin olarak daha az uygunsuz davranışlar sergiledikleri ve okula karşı daha olumlu tutumlar içinde olduklarını bulmuşlardır.

Bir başka çalışma Omizo, Hershberger ve Omizo (1988) tarafından yapılmış ve okul psikolojik danışmanları tarafından verilen grupta psikolojik danışma hizmetinin katılımcıların düşmanca ve saldırgan davranışlarında belirgin azalmalara yol açtığı bulunmuştur. Okul psikolojik danışmanlarının, öğrencilerin disiplin problemlerini çözmede, sosyal beceri eğitimi vermede ve kariyer gelişimi sağlamada da etkili oldukları bulunmuştur (Sprinthall, 1981).

Kariyer gelişimi ile ilgili yapılan çalışmalarda da okul psikolojik danışmanlarının lise öğrencilerinin üniversite tercihlerini ve kariyer gelişimlerini kolaylaştırmada oldukça etkili olduklarını ortaya koymuştur (Blackhurst, Auger ve Wahl, 2003).

Okul psikolojik danışmanlığı alanında yapılan araştırmalar incelendiğinde, okul PDR servislerinin öğrenciler üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu sıkça ifade edilmektedir (Borders ve Drury, 1992). Yapılan araştırmaların nicel analizleri de (meta-analiz), bu olumlu etkiyi desteklemektedir (Prout ve Demartino, 1986).

Omizo, Hershberger ve Omizo'nun (1988) yaptıkları araştırmada, okul psikolojik danışmanlığının ailevi sorunlar yaşayan çocuklara etkili bir şekilde yardım ettiği bulunmuştur.

Sutton ve Fall (1995) ise yaptıkları araştırmada, okul psikolojik danışmanlarının etkililiğinin, buldukları okulun ortamından oldukça fazla etkilendiğini bulmuşlardır. Okul yönetiminin ve öğretmenlerin okul psikolojik danışma programıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmamalarının da olumsuz bir etki yarattığını vurgulamışlardır.

Fox ve Butler (2007) yaptıkları çalışmada, gençlerin "okul psikolojik danışmanlığı" hakkındaki görüşlerini değerlendirmişlerdir. Araştırma örneklemini beş farklı okuldan 200'ü erkek 215' i kız olmak üzere 415 ortaokul öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmada ölçme aracı olarak açık uçlu soruları içeren bir anket kullanılmıştır. Öğrencilere, okulda bir PDR servisinin bulunmasının ne gibi yararları olabileceği servisin bulunmasının ne gibi sorunlar yaratabileceği, öğrencilerin okul psikolojik danışmanıya konuşmayı tercih edebileceği konular, okul PDR servisine gidip gitmedikleri ve gidip gitmeme sebepleri, okul PDR servisini geliştirilmesi için ne gibi önerilerde bulunacaklarıyla ilgili sorular sorulmuştur. Araştırmada kullanılan iki kapalı uçlu soru ise farkındalığı değerlendirmek amacıyla sorulan "okulunuzda bir PDR servisi olduğunu biliyor muydunuz?" ve servisin yararını değerlendirmek amacıyla sorulan "okulda bir PDR servisinin bulunmasını ne kadar faydalı buluyorsunuz" sorularıdır. Bu iki soruyu değerlendirmek amacıyla 5'li derecelendirme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin %79'unun okullarındaki PDR servisten haberdar oldukları bulunmuştur. Uygulama yapılan okullar arasında belirgin farklılıklar bulunmuş ve okuldaki PDR servisinin farkındalık düzeyi yüksek

olan iki okulda (% 95, % 83) da PDR servisinin uzun yıllardır hizmet verdiği belirtilmiştir. Öğrencilerin PDR servisinin yararı ile ilgili yanıtlarının % 84'ünün olumlu bulunduğu, öğrencilerin genellikle servisi “son derece faydalı”, “ Çok faydalı” ve “ Faydalı” olarak nitelendirdikleri saptanmıştır. Cinsiyet göre kız öğrencilerin ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni, öğrencilerin okul PDR servisine gidip gitmemeleriyle ilgili sonuçlarda da belirgin farklar göstermiştir. Toplamda 145 öğrenci problemleri olduğunda okul psikolojik danışmanını gidip görebileceklerini belirtirken, bu sayının çoğunluğunun kız öğrencilerden oluştuğu (% 68) ve kız öğrencilerin PDR servisine erkeklerden daha olumlu baktıkları sonucuna varılmıştır. Araştırmada, öğrencilerin yanıtlarında dikkat çeken diğer bir nokta ise okuldaki psikolojik danışman'ın okulda yalnızca bir gün bulunmasının öğrenciler için yarattığı problemdir. Bu durumu bir problem olarak ifade eden öğrenci sayısı kayda değer bulunmuş ve öğrenciler bu konuyla ilgili sıkıntılarını ifade ederken, okul psikolojik danışmanının olmadığı günlerde de onu görme ihtiyacı duyduklarını, okulda bulunduğu gün ise bekleme listesi yüzünden görüşemediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin birçoğu okullarında tam gün çalışan ve birden fazla psikolojik danışman olması gerektiğini ifade etmiştir. Öğrencilerden bazılarının psikolojik danışman'ın cinsiyetinin onlar için önemli olduğunu, okullarında hem erkek hem de kadın psikolojik danışman bulunmasının öğrencilerin PDR servisine daha fazla gitmelerine, özellikle erkek öğrencilerin, etkisinin olacağını ifade etmişlerdir.

Araştırmanın diğer bulguları ise kısaca şöyle özetlenebilir; öğrencilerin ebeveyn, arkadaş ve öğretmenlerinden farklı olarak yardım almak için gidebilecekleri bir yer olarak PDR servisini yararlı bulduklarını, yaşadıkları problemler daha da kötüye

gitmeden konuşabilecekleri biri olduğunu, okul psikolojik danışmanı ile konuşabilmenin güzel olduğunu ve konuştuğundan sonra üzerlerinden büyük bir yük kalktığını hissettiklerini ve hiç kimseye anlatmak istemedikleri şeyleri okul psikolojik danışmanına anlatabileceklerini ifade ettikleri ortaya çıkmıştır.

Yurt dışında okul psikolojik danışmanlığı konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde; okul psikolojik danışmanlarının belirgin bir rol ya da görev tanımının olmamasının okul PDR servisinden ve okul psikolojik danışmanı'ndan farklı ve yersiz beklentilere yol açtığı görülmektedir. Bu durum, okul psikolojik danışmanlarının ne yaptıkları tartışmasına yol açmaktadır. Zamanla bu tartışmalar okul psikolojik danışmanın verdiği hizmetlerin işe yararlığı ve etkili olup olmadığı üzerinde yoğunlaşmıştır. Araştırmalar incelendiğinde, bu sorulara cevap verebilmek ve yaşanan sıkıntıları ortadan kaldırabilmek için öncelikle okul psikolojik danışmanlarının görev ve rollerinin belirgin olarak tanımlanmasının yapılması gerektiğine dikkat çekmektedir. İşe yararlık ve etkililik tartışmalarına somut verilerle yanıt verebilmek için de etkili bir değerlendirme sistemi olması gerektiği vurgulanmıştır.

2.3 Konu ile İlgili Olarak Ülkemizde Yapılan Bazı Araştırmalar

Türkiye'de PDR servisinin algılanan etkililiğinin incelenmesi konusuna en yakın araştırma konularının PDR servisinden beklentiler ve PDR servisinin görevlerine, psikolojik danışmanların rollerine ilişkin algılarla ilgili yapılan çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu araştırmalardan bazıları geçmişten günümüze doğru bir tarih sırası ile aşağıda özetlenmiştir.

Pişkin (1989), orta dereceli okullarda görevli yönetici, öğretmen ve danışmanların ideal ve gerçek danışmanlık görev algılarını incelediği araştırmasında,

orta dereceli okullarda görevli yönetici, öğretmen ve danışmanların görevlerine ilişkin ideal algı ve değerlendirmelerini genel olarak yetersiz bulmuştur. Danışmanların gerçekte yaptıkları görevlere ilişkin grupların algıları incelendiğinde yönetici, öğretmen ve danışmanların görevlerine ilişkin değerlendirmeleri tüm kategorilerde belirlenen kriterin altında bulunmuştur.

Çetiner (1992), bir lisede uygulanan PDR programının öğrenci başarısı üzerinde etkisini inceleyen deneysel bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklemi 62 kişilik deney ve 70 kişilik kontrol grubundan oluşan 11. sınıf meslek lisesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma örneklemine alınan öğrencilerin yaş, cinsiyet, akademik başarı, zekâ ve sınıflarının fiziksel koşulları bakımından birbirleriyle benzerlikler taşımasına özen gösterilmiştir. Bir yıl süre ile deney grubuna deneysel PDR programı kapsamındaki hizmetler sunulmuş, kontrol grubuna ise hiçbir PDR hizmeti verilmemiştir. Araştırma bulguları ön-test son-test yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırmanın yürütüldüğü sömestr sonunda gerçekleştirilen ölçümlerle araştırma öncesi ölçümler karşılaştırıldığında, deney grubundaki öğrencilerin ders çalışma alışkanlık ve tavırlarında, not ortalamalarında kontrol grubuna kıyasla anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur. Ayrıca disiplin suçları oranlarında da kontrol grubunda kıyasla deney grubunda önemli bir azalma, başarı ödülleri oranında da hissedilir bir artış olduğu bulunmuştur.

Deniz (1993), liselerde görev yapan yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin PDR hizmetlerine ilişkin beklentilerini inceleyen bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklemi 4 yönetici, 249 sınıf öğretmeni ve 112 ders öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada ölçme aracı olarak “ PDR Hizmetlerinden

Beklentiler Anketi” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin cinsiyeti, okulda rehberlik servisinin bulunup bulunmaması, hizmet öncesinde ve hizmet içinde rehberlik dersi alıp almadıkları, mezun olunan fakülte, branş ve hizmet süresi gibi değişkenler ele alınmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin PDR hizmetlerine ilişkin çok fazla beklentilerinin olduğu, okul psikolojik danışmanlarının görevlerine ilişkin ise bazı yanlış beklentilerinin olduğu bulunmuştur. Cinsiyete ilişkin bulgular incelendiğinde kadın sınıf ve ders öğretmenlerinin beklentilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Okulda PDR servisinin bulunup bulunmamasıyla ilgili beklentilere bakıldığında ise sınıf ve ders öğretmenleri için anlamlı bir fark bulunmazken, okullarında PDR servisi olan yöneticilerin beklentilerinin olmayanlara göre daha fazla olduğu bulunmuştur.

Poyraz (1993, Akt: Onur, 1997), Ankara ortaöğretim kurumlarında personelin PDR hizmetleri ile ilgili görevleri kabullenme durumunu incelediği araştırmada; yönetici, psikolojik danışman, sınıf rehber öğretmeni ve ders öğretmenlerinin kendilerinden istenen ya da beklenen PDR hizmetleri ile ilgili görevlerden hangisini ne derecede kabul etmekte olduklarını incelemiştir. Araştırmanın örneklemi 19 lise müdürü, 44 okul psikolojik danışmanı, 133 sınıf rehber öğretmeni ve 114 ders öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada ölçme aracı olarak kullanılan ankette Milli Eğitim Bakanlığı PDR Hizmetleri Yönetmeliği’nde belirtilen görevlerin yanı sıra uzmanlarca belirlenen 51 görev maddesi de yer almıştır. Araştırma bulgularına göre dört ayrı grup olarak ele alınan okul personelinin PDR hizmetleri ile ilgili görevleri kendi aralarında bölüşmüş gibi görüldüğü ortaya çıkmıştır. Müdürlerin yüksek düzeyde benimsediği görevlerin diğer gruptan farklılık gösterdiği bulunmuştur. Görevlerden

bazılarının ise az da olsa farklı gruplar tarafından ortak görevler olarak kabul edildiği, sınıf rehber öğretmenleriyle ders öğretmenlerinin görevleri kabullenme durumlarında önemli bir fark olmadığı hatta bu iki grubun aynı görevleri birbirine yakın düzeylerde benimsemiş olduğu bulunmuştur.

Tuzcuoğlu (1995) yaptığı araştırmada, ilköğretim okullarında rehberlik servisinin öğrenciler üzerindeki etkisini; yöneticilerin, öğretmenlerin ve velilerin rehberlik hizmetlerinden beklentilerini incelemiştir. İki aşamadan oluşan araştırmanın birinci aşamasında yönetici, öğretmen ve velilerin ilköğretim seviyesinde bekledikleri öncelikli PDR hizmetleri tespit edilmiştir. Elde edilen veriler, ilköğretim okullarında PDR servislerine ihtiyaç duyulduğu ve öncelikli yapılması gereken hizmetler olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın ikinci aşamasında bir ilköğretim okulunda PDR servisi kurulmuş ve öğrencilerin problemlerinin çözülmesine yönelik, sağlıklı insan ilişkileri kurabilmelerine yönelik çalışmalarla velilerin sağlıklı çocuk yetiştirme tutumlarına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Yapılan ön-test son-test uygulamaları sonucunda, PDR hizmetlerinin öğrenciler ve veliler üzerinde olumlu değişiklikler meydana getirdiği bulunmuştur.

Erözkan (1997), ilköğretim okullarında görevli yöneticiler ile öğretmenlerin PDR hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerini inceleyen bir çalışma yapmıştır. Bu araştırmaya göre ilköğretim okullarında görevli yönetici ve öğretmenlerin PDR hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerinin yüksek düzeyde ve birbirine paralel olduğu, PDR hizmetlerinin öneminin ve gereğinin anlaşılmış olduğu, PDR hizmetlerinden beklentilerin cinsiyet, görev ve mesleki kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

Onur (1997), yönetici, öğretmen ve öğrencilerin rehberlik anlayışları inceleyen bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın bulgularına göre liselerde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin yeterli derecede ortak bir rehberlik anlayışına sahip olmadıkları bulunmuştur. Ayrıca, liselerde görevli yönetici ve öğretmenlerin anlayışlarında ortak bir rehberlik anlayışına sahip olmadan ve personel arasında işbirliğine dayalı bir ekip çalışması yapılmadan rehberlik çalışmalarında başarı sağlanamayacağı sonucuna varılmıştır. Öğretmen ve yöneticilerin PDR anlayışları cinsiyetlerine göre farklılaşmazken öğrencilerin rehberlik anlayışlarının cinsiyete ve okudukları sınıfa göre farklılaştığı bulunmuştur.

Yiyit (2001), okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik beklentilerini ölçmeye yönelik 145 maddelik bir ölçek geliştirmiştir (Okul Psikolojik Danışmanı Yetkinlik Beklentisi Ölçeği). Geliştirilen ölçek Türkiye genelinde 315 psikolojik danışmana uygulanmış, yapı geçerliği için yapılan faktör analizinde, psikolojik danışma becerileri, rehberlik becerileri ve uygulamakta zorluk çekilen beceriler olmak üzere üç faktör ortaya çıkmıştır. Maddeler beşli Likert tipi derecelendirme ölçeği şeklinde değerlendirilmiştir. Diploma notları, deneyim süreleri ve sorumlu oldukları öğrenci sayıları arttıkça okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik beklentilerinin yükseldiği bulunmuştur. Okul psikolojik danışmanlarının yaş, cinsiyet, mezun olunan bölüm, çalışılan kurum, okul türü ve yetkinlik beklentileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirtilmiştir.

Güvenç (2001), okullardaki rehberlik faaliyetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan güçlüklerle ilgili bir çalışma yapmıştır. 17'si ilköğretim, 17'si ortaöğretim olmak üzere 34 okulda 102 yönetici, öğretmen ve rehber öğretmene 24 maddelik Likert tipi bir ölçek

uygulamıştır. Araştırma bulgularına göre yönetici, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmenlerin okullardaki rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşleri incelendiğinde, yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunduğu; yönetici ve rehber öğretmen görüşlerinin de istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği ancak rehber öğretmen ve sınıf rehber öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde ortaya çıkan farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Özaydın (2002), resmi ilköğretim okullarındaki yönetici, rehber öğretmen ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre rehberlik uygulamalarını incelediği araştırmasında, 37 maddelik beşli derecelendirme ölçeği kullanmıştır. Dikkat çeken bulgulardan biri, ilköğretim okullarında rehberlik uygulamalarını yöneticilerin daha olumlu değerlendirirken, sınıf öğretmenlerinin daha olumsuz değerlendirmesidir.

Aslan (2003), ortaöğretim kurumlarında çalışan alandan ve alan dışından rehber öğretmenlerin mesleki etkinliklerine ilişkin görüş ve sorunları incelediği çalışmasında, Ankara ilinde görev yapan 245 rehber öğretmenin, rehberlik hizmetlerine ait 10 hizmet alanına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre alandan ve alan dışından rehber öğretmenlerin on hizmet alanına ilişkin görüşleri, iki alan dışında (oryantasyon- çevre ve veli ile ilişkiler) diğer sekiz kategoride alandan olan rehber öğretmenlerin ortalamalarının alandan olmayanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bir diğer bulgu, rehber öğretmenlerin PDR hizmetlerine ilişkin görevleri yerine getirememeye nedenlerine ilişkindir. Buna göre rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirmeme nedenlerine ilişkin bulgulara bakıldığında, ilk sırada sınıf öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerine yaklaşımı, ikinci sırada velilerin rehberlik

hizmetlerine yaklaşımı ve son olarak okulun yakın çevresinde öğrencinin yönlendirilebileceği kurum/ kurumların bulunmayışı ve rehberlik hizmetleriyle ilgili hizmet içi eğitimlerin yetersizliği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Dönmez ve arkadaşları (2003), ilköğretim müfettişlerinin rehber öğretmenlerin denetimine ilişkin yeterlik algıları üzerine bir çalışma yapmışlardır. İlköğretim müfettişlerinin, ilköğretim okullarında görev yapan rehber öğretmenlerin çalışmalarını değerlendirmede kendilerini ne derece yeterli algıladıklarını ve algılarının çeşitli değişkenlere göre (mezun oldukları kurum, lisansüstü eğitim, kıdem, PDR alanına ilgi, PDR alanında çalışmayı tercih etme durumları) fark gösterip-göstermediğini saptamayı amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda ise müfettişlerin kendilerini hiç ya da çok az yeterli buldukları bir konu olmadığı saptanmıştır.

Çam ve Akbaş (2003) psikolojik danışmanı bulunan ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde psikolojik danışman, yönetici ve sınıf rehber öğretmenleri arasında sağlanan işbirliğini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre yapılan değerlendirmelerin okul düzeyi ve psikolojik danışman -yönetici farkına bakıldığında on farklı rehberlik hizmetinin sadece ikisinde farkın olduğu görülmüştür. 'Yıllık plan ve programların hazırlanması' ve 'öğrencilerin kendilerine uygun eğitsel kolların seçimi' konularında yapılan etkinliklerde sağlanan işbirliğini değerlendirmede, yöneticilerin değerlendirmeleri danışman değerlendirmelerinden daha yüksek görülmüştür. Nitel çalışmanın sonucunda da işbirliğinin yüksek olduğu okullarda şu faktörlere rastlanmıştır: yüksek idare desteği, geliştirici iletişim, olumlu PDR anlayışı, psikolojik danışmanın çaba ve motivasyonu, isteklilik, eğitim ve gelişime önem veren bir anlayış, koruyucu/önleyici PDR anlayışı, öğrenci ihtiyaçlarına

duyarlılık, sorumlulukların yerine getirilmesi, danışmanın rolünün benimsenmesi, öğrenci sayısının azlığı ve yüksek düzeyde veli katılımı.

Ayhan (2004), liselerde ve özel dersanelerde çalışan psikolojik danışmanların PDR biriminin işlevlerine ilişkin görev algılarını bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda, liselerde ve özel dersanelerde çalışan psikolojik danışmanların PDR biriminin işlevlerine ilişkin gerçek görev algıları ile ideal görev algıları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bunun yanısıra lise ve özel dersanelerde çalışan psikolojik danışmanların PDR biriminin işlevlerine ilişkin gerçek ve ideal görev algılarına bakıldığında her iki grubun da ideal görev algı düzeylerinin gerçek görev algı düzeylerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Gültekin (2005), rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerini araştırmıştır. 28 maddeden oluşan beşli derecelendirme ölçeğini İstanbul ilinde görev yapan 350 ilköğretim okulu yöneticisi ve 1500 ilköğretim sınıf öğretmenine uygulamıştır. Rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerini belirlemek üzere uygulanan ankete göre ilköğretim okulu yöneticisi ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Özgün (2007), MEB'na bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumları ile rehberlik araştırma merkezlerinde çalışan psikolojik danışmanların kişilik özellikleri ve mesleki yetkinlik beklentileri arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Çalışmada ayrıca psikolojik danışmanların kişilik özellikleri ve mesleki yetkinlik beklentileri açısından dağılımlarına bakılmış; cinsiyet, mezuniyet düzeyi, çalışılan okul düzeyi ve mezun olunan program değişkenlerine göre kişilik özellikleri ve mesleki yetkinlik beklentilerinin farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma örneklemini 103 kadın 55

erkek olmak üzere 188 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Araştırmada ölçme aracı olarak “Hacettepe Kişilik Envanteri” ve “Okul Psikolojik Danışmanı Yetkinlik Beklentisi Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında, psikolojik danışmanların kişilik özellikleri puanlarının yüksek olduğu ve kişilik özellikleri ile danışman yetkinlik beklentileri arasında düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Cinsiyete göre psikolojik danışmanların kişilik özelliklerinin duygusal kararlılık boyutunda erkek psikolojik danışmanlar lehine, sosyal normlar boyutunda ise kadın psikolojik danışmanlar lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Mezuniyet düzeyine göre kendini gerçekleştirme ve duygusal kararlılık boyutlarında yüksek lisans mezunları lehine anlamlı bir fark olduğu, ancak sosyal ilişkiler, sosyal normlar ve anti sosyal eğilimler boyutlarında ve danışman yetkinlik beklentisinde mezuniyet düzeyine göre bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışılan okul düzeyine göre kendini gerçekleştirme, sosyal ilişkiler, sosyal normlar ve antisosyal eğilimler boyutlarında danışmanlar arasında anlamlı bir fark olmadığı, fakat duygusal kararlılık boyutunda ve danışman yetkinlik beklentisinde ortaöğretimde çalışan danışmanlar lehine anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Mezun olunan programa göre ise kişilik özellikleri ve danışman yetkinlik beklentisi puanları açısından danışmanlar arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Sonuç olarak ülkemizde yapılan araştırmalar incelendiğinde, araştırmaların pek çoğunun psikolojik danışmanların rol ve görevleri konusundaki belirsizliklere dikkat çektiği görülmüştür. Pek çok araştırmanın da PDR servislerine ihtiyaç duyulup duyulmadığı ve PDR servislerinden beklentiler konusunda yapıldığı göze çarpmaktadır. Bu araştırmalarda dikkat çeken ortak nokta PDR servislerine ihtiyaç duyulduğunun

sıklıkla belirtilmesi ancak servislerden beklentilerin oldukça farklı olmasıdır. Bunun yanısıra psikolojik danışmanların PDR hizmetlerine ilişkin ideal ve gerçek görev algılarını inceleyen araştırmalar da yer almaktadır. Yapılan araştırmaların pek çoğunda PDR hizmetlerinin ne kadar etkili olduğu yöneticiler ve öğretmenler tarafından değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Konu ile ilgili müfettişlerle yapılan çalışmada ise müfettişlerin psikolojik danışmanların çalışmalarını değerlendirme alanında kendilerini yeterli gördükleri bulunmuştur. PDR hizmetlerinin yürütülmesinde okul personelinin arasındaki işbirliğini inceleyen bazı araştırmalarda da PDR hizmetlerinin daha etkili olabilmesi için işbirliğinin önemi vurgulanmıştır.

BÖLÜM III

3.0. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanmasında izlenen yol ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, liselerdeki PDR servislerinin algılanan etkililiğinin incelenmesini amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Bu çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek veya örneklem üzerinde yapılan, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2000).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2006–2007 öğretim yılında İzmir ili metropol ilçelerinde PDR servisi olan, genel liselerde görev yapan psikolojik danışmanlar, öğretmenler ve eğitim gören öğrencilerden oluşmaktadır. İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan bilgilere dayanarak 2006- 2007 öğretim yılında 57 genel lisede toplam 137 psikolojik danışman, 2553 öğretmen ve 53741 öğrenci araştırma evreni olarak kabul edilmiştir. Araştırma kapsamına alınan psikolojik danışman, öğretmen ve öğrencilerden araştırmacı tarafından ulaşılabilenlerin tamamı örneklem olarak alınmıştır. Araştırma örneklemini 77 psikolojik danışman, 130 öğretmen ve 389 öğrenciden oluşmaktadır.

Evrenin örnekleme temsil etme oranı psikolojik danışman grubunda % 56, öğretmen grubunda % 5 ve öğrenci grubunda % 0,7'dir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan psikolojik danışmanların cinsiyet, okulda bulunan psikolojik danışman sayısı, psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı, okul PDR servisinin hizmet verme süresi, mesleki deneyim, psikolojik danışman olarak çalışma süresi, şu an görevli oldukları okuldaki çalışma süresi ve mezun oldukları lisans programlarına göre sayısal dağılımları Tablo-1'de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Psikolojik Danışmanların Cinsiyet, Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısı, Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısı, Okul PDR Servisinin Hizmet Verme Süresi, Mesleki Deneyim, Psikolojik Danışman Olarak Çalışma Süresi, Şu An Görevli Oldukları Okuldaki Çalışma Süresi ve Mezun Oldukları Lisans Programlarına Göre Sayısal Dağılımları

PSİKOLOJİK DANIŞMAN		Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	55	71.4
	Erkek	22	28.6
	Toplam	77	100
Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısı	2 ve daha az	35	54.6
	3 ve daha fazla	42	45.4
Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısı	300 ve daha az	20	26
	301-400	26	33.8
	401-500	16	20.8
	501 ve daha fazla	15	19.4
Okul PDR Servisinin Hizmet Verme Süresi	5 ve daha az yıl	9	11.6
	6-10 yıl	14	18.2

	11–15 yıl	15	19.5
	16–20 yıl	24	31.2
	21 ve daha fazla yıl	15	19.5
Mesleki Deneyim	8 ve daha az yıl	26	33.8
	9–16 yıl	38	49.4
	17 ve daha fazla yıl	13	16.8
Psikolojik Danışman Olarak Çalışma Süresi	5 ve daha az yıl	15	19.5
	6–10 yıl	33	42.8
	11 ve daha fazla yıl	29	37.7
Şu An görevli Oldukları Okuldaki Çalışma Süresi	2 ve daha az yıl	34	44.2
	3–5 yıl	28	36.4
	6- 12 yıl	15	19.5
Mezun Olunan Lisans Programı	PDR/ Eğitimde Psikolojik Hizmetler	39	50.6
	Psikoloji	29	37.7
	Diğer	9	11.7

Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmen ve öğrencilerin cinsiyet, okulda bulunan psikolojik danışman sayısı, psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı, okul PDR servisinin hizmet verme süresi, okulun bulunduğu bölgenin sosyo- ekonomik düzeyi ve öğretmenlerin mesleki deneyim süresine göre sayısal dağılımları Tablo-2’de verilmiştir.

Tablo 2: Araştırmanın Örneklemi Oluşturan Öğretmen ve Öğrencilerin, Cinsiyet, Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısı, Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısı, Okul PDR Servisinin Hizmet Verme Süresi, Okulun Bulunduğu Bölgenin Sosyo- Ekonomik Düzeyi ve Öğretmenlerin Mesleki Deneyimine Göre Sayısal Dağılımları

		ÖĞRETMEN	%	ÖĞRENCİ	%
Cinsiyet	Kadın	76	58.5	209	53.7
	Erkek	54	41.5	180	46.3
	Toplam	130	100	389	100
Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısı	2 ve daha az	49	37.7	102	26.2
	3 ve daha fazla	81	62.3	283	72.8
Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısı	300 kişi	40	30.7	177	45.5
	301–500 kişi	43	33.1	110	28.3
	501 ve daha fazla kişi	47	36.2	102	26.2
Okul PDR Servisinin Hizmet Verme Süresi	15 ve daha az yıl	41	31.5	110	28.3
	16- 20 yıl	42	32.3	177	45.5
	21 ve daha fazla yıl	47	36.2	102	26.2
SED	Üst	42	32.3	177	45.5
	Orta	47	36.2	102	26.2
	Alt	41	31.5	110	28.3
Mesleki Deneyim	0–8 yıl	11	8.5	-	-
	9-16 yıl	55	42.3	-	-
	17 ve daha fazla yıl	64	49.2	-	-

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak liselerdeki PDR / rehberlik servislerinin algılanan etkililiğini incelemek amacıyla “Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği” (PDRSEDÖ) geliştirilmiştir. Bağımsız değişkenler hakkında bilgi toplamak amacıyla da “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Veri toplama araçları ile ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.3.1 PDR Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği (PDRSEDÖ)

Araştırmada liselerdeki PDR / rehberlik servislerinin algılanan etkililiğinin incelenmesi amacıyla kullanılan ölçek araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

Ölçekte PDR servisinin verdiği hizmetleri içeren ifadeler yer almaktadır. Bu ifadeler maddeler halinde sıralanmıştır. Ölçek için ayrı bir cevap kâğıdı kullanılmamış, katılımcılar yanıtlarını her maddenin karşısında bulunan kutucukların içine işaretlemişlerdir. Ölçek, “Katılıyorum”, “ Kısmen katılıyorum” ve “ Katılmıyorum” olarak üçlü derecelendirme ölçeği şeklinde hazırlanmıştır.

Öğrenci, öğretmen ve psikolojik danışmanlar için hazırlanan formlarda aynı ifadeler yer almaktadır.

3.3.2 PDRSEDÖ’ nün Geçerlik Çalışması

Ölçek geliştirilirken şu aşamalar izlenmiştir:

- a) İlk aşamada, liselerde görev yapan 38 psikolojik danışman, 186 öğrenci ve 57 öğretmene açık-uçlu bir anket uygulanmıştır (Ek-1). Önçalışma niteliğindeki bu uygulamada psikolojik danışman, öğretmen ve öğrencilere “Sizce, okulunuzdaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik/ Rehberlik servisi hangi görev ve hizmetleri en

etkili biçimde yerine getirmektedir” sorusu yöneltilerek PDR servisinin yerine getirdiği görev ve hizmetlere ilişkin düşüncelerini maddeler halinde yazmaları istenmiştir. Böylece psikolojik danışmanların, öğrencilerin ve öğretmenlerin PDR servisinin etkili olarak yerine getirdiği görev ve hizmetlere ilişkin düşünceleri saptanmıştır.

- b)** İkinci aşamada, açık-uçlu anket kapsamında PDR servisinin etkili olarak yerine getirdiği görev ve hizmetlerle ilgili toplanan verilerden benzer olan ve aynı nitelikleri ölçtüğü düşünülen maddeler birleştirilerek ölçek düzenlenmiştir. Listelenen 49 maddenin ifade açısından uygunluğunu saptamak ve ait oldukları düşünülen PDR servislerini belirlemek için ölçek Ege Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi’nde görev yapan ve PDR alanında en az doktora düzeyinde eğitim görmüş 8 kişilik bir uzman grubunun görüşüne sunulmuştur. Ölçek maddeleri “Uzman Formu” Ek- 2’de verilmiştir.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği’nin geçerlik çalışmaları sırasında; PDR servisinin etkili olarak yerine getirdiği görev ve hizmetlerle ilgili toplanan veriler sonucu oluşturulan maddelerin hizmet alanlarına göre sınıflaması şöyle yapılmıştır:

1. Psikolojik Danışma
2. Öğrenciyi Tanıma
3. Bilgi Verme
4. Yerleştirme ve İzleme
5. Konsültasyon
6. Koordinasyon

Ölçeği oluşturan maddelerin alt ölçeklere göre dağılımı Tablo – 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Algılanan Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği’ni Oluşturan Maddelerin Alt Ölçeklere Göre Dağılımı

Alt Ölçek Sıra No	Alt Ölçekler	Madde Numaraları	Madde Sayısı
1	Psikolojik Danışma	1, 7, 13, 19, 25	5
2	Öğrenciyi Tanıma	2, 8, 14, 20, 26, 30, 34, 38, 42	9
3	Bilgi Verme	3, 9, 15, 21, 27, 31, 35, 39, 43, 46, 48	11
4	Yerleştirme ve İzleme	4, 10, 16, 22	4
5	Konsültasyon	5, 11, 17, 23, 28, 32, 36, 40, 44	9
6	Koordinasyon	6, 12, 18, 24, 29, 33, 37, 41, 45, 47, 49	11

1. **Psikolojik Danışma Servisi:** Öğrencilere eğitsel, mesleki, kişisel ve sosyal konularda bireysel ve grupla psikolojik danışma yardımı sunmayı kapsamaktadır.
2. **Öğrenciyi Tanıma Servisi:** Öğrencilere çeşitli ölçme araçları uygulama ve bunların sonuçlarını değerlendirmeyi içermektedir.
3. **Bilgi Verme Servisi:** Öğrencilere eğitsel, mesleki ve kişisel/ sosyal konularda bireysel ve grupla rehberlik yardımı yapma, çeşitli dokümanlar hazırlama, sınav sistemi ve verimli ders çalışma yolları hakkında bilgi verme yardımını kapsar.

4. **Yerleştirme ve İzleme Servisi:** Psikolojik danışma ve rehberlik yardımı verilen öğrencilerin izlenmesini içermektedir.
 5. **Konsültasyon servisi:** Veli ve öğretmenlere seminer düzenleme ve öğrencilerin durumlarını birlikte değerlendirme yardımını içermektedir.
 6. **Koordinasyon Servisi:** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin işbirliği içinde yürütülmesini içermektedir.
- c) Üçüncü aşamada, 49 maddelik ölçek (deneme formu) (Ek-3), geçerlik çalışması için 110 öğretmen, 350 öğrenci ve 92 psikolojik danışmandan oluşan bir gruba uygulanmıştır. Yapı geçerliği için her grup için ayrı ayrı faktör analizi yapılmıştır.

Öğretmen grubu için yapılan faktör analizi ve madde-test korelasyonlarının sonuçları Tablo – 4’ te verilmiştir.

Tablo 4: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Algılanan Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği’nin Öğretmen Grubuna göre Faktör Yükleri ve Madde-Test Korelasyonları

MADDE NO	FAKTÖR YÜKÜ	MADDE-TEST KORELASYONU
1	.52	.49
2	.54	.51
3	.50	.48
4	.58	.56
5	.57	.55
6	.48	.45
7	.57	.55
8	.68	.65
9	.75	.73
10	.61	.58
11	.51	.47

MADDE NO	FAKTÖR YÜKÜ	MADDE-TEST KORELASYONU
12	.76	.74
13	.73	.71
14	.75	.73
15	.72	.71
16	.52	.51
17	.61	.58
18	.67	.65
19	.60	.59
20	.70	.68
21	.57	.57
22	.71	.67
23	.70	.68
24	.71	.69
25	.68	.66
26	.64	.62
27	.64	.63
28	.54	.53
29	.66	.65
30	.65	.64
31	.65	.63
32	.54	.52
33	.48	.47
34	.62	.60
35	.57	.57
36	.71	.68
37	.71	.70
38	.32	.31
39	.57	.53
40	.65	.61
41	.49	.45
42	.68	.66
43	.70	.68
44	.77	.75
45	.70	.69
46	.68	.66
47	.57	.55
48	.75	.73
49	.62	.62

Yapılan faktör analizi sonuçları, ölçek maddelerinin tek faktörde toplandığını göstermiştir. Bu faktörün de açıkladığı toplam varyans % 40.52' dir.

Öğrenci grubu için yapılan faktör analizi ve madde-test korelasyonlarının sonuçları Tablo – 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Algılanan Etkililiğini Değerlendirme Ölçeğinin Öğrenci Grubuna göre Faktör Yükleri ve Madde- Test Korelasyonları

MADDE NO	FAKTÖR YÜKÜ	MADDE- TEST KORELASYONU
1	.59	.56
2	.50	.48
3	.58	.56
4	.52	.49
5	.59	.57
6	.50	.48
7	.49	.47
8	.65	.63
9	.63	.61
10	.67	.65
11	.62	.60
12	.67	.65
13	.63	.61
14	.63	.61
15	.67	.64
16	.37	.35
17	.56	.53
18	.55	.53
19	.53	.50
20	.68	.66
21	.51	.48
22	.59	.57
23	.70	.67
24	.62	.59
25	.52	.50
26	.67	.65
27	.67	.64
28	.58	.55
29	.56	.54
30	.63	.60

MADDE NO	FAKTÖR YÜKÜ	MADDE- TEST KORELASYONU
31	. 58	.55
32	. 35	.34
33	. 31	.68
34	. 70	.51
35	. 47	.62
36	. 53	.60
37	. 64	.52
38	. 57	.53
39	. 63	.50
40	. 54	.59
41	. 56	.59
42	. 53	.53
43	. 62	.56
44	. 61	.53
45	. 55	.66
46	. 58	.30
47	. 56	.45
48	. 68	.54
49	. 65	.62

Tablo 5’te görüldüğü gibi, faktör analizi sonuçları ölçeğin tek faktörlü olduğuna işaret etmiştir. Faktörün açıkladığı toplam varyans % 34.66’dır.

Psikolojik danışman grubu için yapılan faktör analizi ve madde-test korelasyonlarının sonuçları ise Tablo – 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Algılanan Etkililiğini Değerlendirme Ölçeğinin Psikolojik Danışman Grubuna Göre Madde-Test Korelasyonları Faktör Yükleri

MADDE NO	FAKTÖR YÜKLERİ	MADDE- TEST KORELASYONU
1	. 55	.49
2	. 47	.42
3	. 32	.27
4	. 62	.61
5	. 67	.59
6	. 35	.33
7	. 79	.72
8	. 59	.52
9	. 70	.63
10	. 81	.74
11	. 44	.49
12	. 77	.67
13	. 67	.59
14	. 64	.55
15	. 83	.76
16	. 68	.67
17	. 45	.39
18	. 54	.50
19	. 37	.45
20	. 48	.46
21	. 38	.44
22	. 74	.65
23	. 61	.58
24	. 61	.62
25	. 58	.60
26	. 37	.39
27	. 63	.58
28	. 38	.44
29	. 39	.44
30	. 41	.40
31	. 71	.66
32	. 45	.47
33	. 31	.37
34	. 60	.63
35		.28
36	. 49	.46

MADDE NO	FAKTÖR YÜKLERİ	MADDE- TEST KORELASYONU
37	.68	.63
38		.24
39	.67	.60
40	.75	.72
41	.66	.58
42	.61	.55
43	.70	.62
44	.75	.71
45	.60	.59
46	.78	.76
47	.71	.65
48	.76	.71
49		.09

Faktör analizi sonucunda tek faktörlü çıkan ölçekte, bu faktöre yük vermeyen ve maddenin toplam korelasyonu .30'un altında olan 3 madde ölçekten çıkarılmıştır. Bunlar 35. , 38. ve 49. maddelerdir. Faktörün açıkladığı toplam varyans ise % 35.23'tür.

Sonuç olarak her üç grup için de kullanılabilecek ölçek 46 madde olarak son halini almıştır (Ek-4).

3.3.3. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme

Ölçeği'nin Güvenirlik Çalışması

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği'nin güvenirlik çalışması, faktör analizi sonucunda maddeler çıkarıldıktan sonra Cronbach alpha değeri bulunarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirlik katsayıları öğretmen grubu için .97, öğrenci grubu için .96 ve psikolojik danışman grubu için .94 olarak bulunmuştur.

3.3.4. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme

Ölçeği'nin Puanlanması

Ölçekte bulunan her ifade, PDR servisinin verdiği bir hizmeti yansıtmaktadır. Cevaplayıcılar her maddeyi okuduktan sonra ölçekte yer alan “Katılıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Katılmıyorum” derecelerinden birini işaretlemişlerdir. Bu veriler bilgisayara aktarılarak ölçeğin puanlanması yapılmıştır.

Ölçekteki tüm ifadeler olumlu şekilde ifade edilmiştir. Ölçekteki ifadeler: “Katılıyorum” 3 puan, “Kısmen Katılıyorum” 2 puan, “Katılmıyorum” 1 puan olarak değerlendirilmektedir.

PDR servisinin verdiği hizmetleri ifade eden ölçek 46 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 46, en yüksek puan ise 138'dir. Yüksek puan PDR servisinin algılanan etkililik düzeyinin yükseldiğini, düşük puan PDR servisinin algılanan etkililik düzeyinin düştüğünü göstermektedir.

3.4. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan “ Kişisel Bilgi Formu” liselerde görev yapan psikolojik danışman, öğretmen ve öğrencilerin kişisel nitelikleri hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Form, araştırmada inceleme konusu olan bağımsız değişkenlerle ilgili sorulardan oluşmaktadır. Formun bir bölümü, psikolojik danışmanların cinsiyet, yaş, mesleki deneyim, çalıştıkları liselerde görev yapan psikolojik danışman sayısı, psikolojik danışman olarak görev yapma süresi, şu an görev yaptıkları lisede çalışma süresi, mezun oldukları lisans programı, şu an görev yaptıkları lisedeki PDR/ rehberlik

servisinin hizmet verme süresi ve şu an görev yaptıkları lisedeki toplam öğrenci sayısı gibi niteliklerle ilgili sorulardan oluşmaktadır.

Öğretmenlere sunulan formda ise öğretmenlerin cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, öğretmenlik branşı ve şu an görev yaptıkları liselerdeki çalışma süresi gibi nitelikleriyle ilgili sorulardan oluşmaktadır.

Araştırmada psikolojik danışman ve öğretmenler için kullanılan “Kişisel Bilgi Formu” örnekleri Ek-5 ve Ek-6’ da verilmiştir.

Öğrencilerin sınıf, cinsiyet ve yaş bilgileri için ayrı bir form kullanılmamıştır.

3.5. Verilerin Toplanması

Veri toplama araçları katılımcılara genellikle araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Psikolojik danışman ve öğretmenlerin bir kısmına elektronik posta yoluyla ölçek gönderilmiştir. Ayrıca bazı psikolojik danışmanların veri toplama araçlarının dağıtılması ve uygulanması aşamalarında yardım etmeleri dağlanmıştır. Toplanan ölçekler gözden geçirilmiş, yarın bırakılan ya da “ Kişisel Bilgi Formu” eksik doldurulan formlar değerlendirilmeye alınmamıştır.

Uygulamalar 2006–2007 öğretim yılının 1.ve 2. yarıyılarında yapılmıştır.

3.6. Verilerin İstatistiksel Analizi

Verilerin istatistiksel analizi Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı (SPSS) 13.0. ile yapılmıştır.

Yapılan istatistiksel analizler şu şekilde özetlenebilir:

1) Ölçeğin uygulanması sonucu elde edilen veriler puanlanarak ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde dağılımları yapılmıştır.

2) Liselerde çalışan psikolojik danışman ve öğretmenlerle, eğitim gören öğrencilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği'nden aldıkları puanların bağımsız değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için “ t- testi” ve “tek yönlü varyans analizi” kullanılmıştır.

Yapılan tüm analizler sonucunda elde edilen sonuçlar, araştırmanın alt problemlerine uygun bir biçimde tablolara dönüştürülerek bulgular bölümünde açıklanmıştır.

BÖLÜM IV

4.0. BULGULAR

Bu bölümde, “ Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Algılanan Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği” ve “ Kişisel Bilgi Formu” yolu ile psikolojik danışman, öğretmen ve öğrencilerden toplanan veriler ve bu verilerin istatistiksel analizleri sonucunda araştırmanın problemine dayalı olarak geliştirilen alt problemlere ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Bulguların sunulduğunda alt problemlerle paralel bir yol izlenmiş, her alt probleme ilişkin bulgular sırasıyla sunulmuştur.

4.1. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Cinsiyete Göre İncelenmesine Ait

Bulgular

Liselerde çalışan psikolojik danışman, öğretmen ve eğitim gören öğrencilerin PDR Servisinin Algılanan Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği’nden aldıkları toplam puanların cinsiyete göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlemek için t- testi uygulanmıştır.

Psikolojik danışman, öğretmen ve öğrencilerin cinsiyete göre sayısal dağılımları ve PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları, standart sapmaları ve bu ortalamaların karşılaştırılmasına ilişkin t- değerleri sırasıyla Tablo-7, Tablo-8 ve Tablo-9’da sunulmuştur.

Tablo 7: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Cinsiyete Göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t - Değeri

Cinsiyet	n	\bar{X}	s	sd	t	p
Kadın	55	128.36	8.24	75	.419	.676
Erkek	22	129.25	8.49			

$p > .05$

Tablo-7’de görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları cinsiyete göre anlamlı düzeyde fark göstermemektedir [$t(75) = 0.419, p > 0.05$].

Tablo 8: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t – Değeri

Cinsiyet	n	\bar{X}	s	sd	t	p
Kadın	76	125.38	14.59	128	2.40	.017*
Erkek	54	119.18	14.33			

* $p < .05$.

Tablo-8’de görüldüğü gibi, liselerde çalışan öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları cinsiyete göre anlamlı düzeyde fark

göstermektedir [$t(128) = 2.40, p < 0.05$]. Liselerde çalışan kadın öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalaması ($\bar{X} = 125.38$), erkek öğretmenlerin ortalamasından ($\bar{X} = 119.18$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre PDR servisinin daha etkili buldukları ortaya çıkmıştır.

Tablo 9: Liselerde Eğitim Gören Öğrencilerin Cinsiyete Göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t-Değeri

Cinsiyet	n	\bar{X}	s	sd	t	p
Kız	230	105.63	18.32	387	-2.51	.012*
Erkek	159	109.94	15.33			

* $p < .05$

Tablo-9'da görüldüğü gibi, öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları cinsiyete göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir [$t(387) = -2.51, p < 0.05$]. Liselerde eğitim gören erkek öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalaması ($\bar{X}=109.94$), kız öğrencilerin ortalamasından ($\bar{X}=105.63$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre PDR servisinin daha etkili buldukları ortaya çıkmıştır.

4.2. PDR Servisinin Algılanan Etkiliğinin Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Liselerde çalışan psikolojik danışmanların, öğretmenlerin ve eğitim gören öğrencilerin PDR Servisinin Algılanan Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların okulda bulunan psikolojik danışman sayısına göre anlamlı düzeyde fark gösterip göstermediğini belirlemek için t-testi uygulanmıştır.

Psikolojik danışmanların, öğretmenlerin ve öğrencilerin okulda bulunan psikolojik danışman sayısına göre sayısal dağılımı ve PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları, standart sapmaları ve bu ortalamaların karşılaştırılmasına ilişkin t-değerleri sırasıyla Tablo-10, Tablo-11 ve Tablo-12'de sunulmuştur.

Tablo 10: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısına Göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t-Değeri

Okulda Bulunan PD Sayısı	n	\bar{X}	s	sd	t	p
2 veya Daha Az	35	129.25	8.44			
3 veya Daha Fazla	42	128.78	8.42	75	.244	.808

p > .05

Tablo-10’da görüldüğü gibi, liselerde çalışan psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları okulda bulunan psikolojik danışman sayısına göre anlamlı düzeyde fark göstermemektedir [$t(75) = .244, p < .05$].

Tablo 11: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısına Göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t –Değeri

Okulda Bulunan PD Sayısı	n	\bar{X}	s	sd	t	p
2 veya Daha Az	49	128.71	9.06	128	4.26	.001**
3 veya Daha Fazla	81	119.23	16.28			

** $p < .001$

Tablo 11’de görüldüğü gibi, liselerde çalışan öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları okulda bulunan psikolojik danışman sayısına göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir [$t(128) = 4.26, p < 0.01$]. Okullarında 2 veya daha az psikolojik danışman bulunan öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalaması ($\bar{X}=128.71$), okullarında 3 veya daha fazla psikolojik danışman bulunan öğretmenlerin ortalamasından ($\bar{X}=119.23$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu durumda, okullarında 2 veya daha az psikolojik danışman bulunan öğretmenler, okullarında 3 veya daha fazla psikolojik

danışman bulunan öğretmenlere göre PDR servisinin daha etkili olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 12: Liselerde Eğitim Gören Öğrencilerin Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısına Göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Değeri

Okulda Bulunan PD Sayısı	n	\bar{X}	s	sd	t	p
2 veya Daha Az	102	111.56	19.60	383	2.76	.013*
3 veya Daha Fazla	283	106.10	16.08			

* $p < .05$

Tablo- 12’de görüldüğü gibi, liselerde eğitim gören öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları, okulda bulunan psikolojik danışman sayısına göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir [$t(383) = 2.76, p < 0.05$].

2 veya daha az psikolojik danışman bulunan liselerde eğitim gören öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalaması ($\bar{X} = 111.56$), 3 veya daha fazla psikolojik danışman bulunan liselere devam eden öğrencilerin ortalamasından ($\bar{X} = 106.10$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu durumda, okullarında 2 veya daha az psikolojik danışman bulunan öğrenciler, okullarında 3 veya daha fazla psikolojik danışman bulunan öğrencilere göre PDR servisinin daha etkili olduğunu düşünmektedirler.

4.3. PDR Servisinin Algılanan Etkiliğinin Okulda Bulunan Psikolojik Danışmanların Psikolojik Danışman Olarak Çalışma Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Liselerde çalışan psikolojik danışmanların PDR Servisinin Algılanan Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların okulda bulunan psikolojik danışmanların psikolojik danışman olarak çalışma süresine göre anlamlı düzeyde fark gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan istatistiksel analizler sonucunda varyanslar homojen olmadığından non-parametrik istatistiklerden Kruskal-Wallis analizi uygulanmıştır.

Tablo -13'te psikolojik danışmanların, okulda bulunan psikolojik danışmanların psikolojik danışman olarak çalışma süresine göre sayısal dağılımı ve PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları ile Kruskal-Wallis analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 13: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Psikolojik Danışman Olarak Çalışma Sürelerine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarına Uygulanan Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

Psikolojik Danışman Olarak Çalışma Süresi	n	Sıra Ort.	Sd	X²	p
1	15	31.43	2		
2	33	31.14		6.73	.034*
3	29	47.31			

p<.05

Not. 1 = 5 veya daha az yıl; 2 = 6–10 yıl; 3 = 11 veya daha fazla yıl

Tablo-13'te görüldüğü gibi, liselerde çalışan psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları psikolojik danışman olarak çalışma sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır [$X^2 (2) = 6.73, p < .05$]. Bu durumda, psikolojik danışman olarak çalışma süresi 11 veya daha fazla yıl olan psikolojik danışmanlar, psikolojik danışman olarak çalışma süresi 5 veya daha az yıl ile 6–10 yıl olan psikolojik danışmanlara göre PDR servisinin daha etkili olduğunu düşünmektedirler.

4.4. PDR Servisinin Algılanan Etkiliğinin Psikolojik Danışmanların ve

Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Liselerde çalışan öğretmen ve psikolojik danışmanların PDR Servisinin Algılanan Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların mesleki

deneyimlerine göre anlamlı düzeyde fark gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır.

Psikolojik danışmanların mesleki deneyimlerine göre sayısal dağılımı, PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo- 14’te ve bu ortalamaların karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları ise Tablo-15’te sunulmuştur.

Tablo 14: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Mesleki Deneyimlerine Göre Sayısal Dağılımı, PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Mesleki Deneyim	n	\bar{X}	s
1	26	128.80	9.23
2	38	127.60	8.45
3	13	133.46	4.37

Not: 1 = 0-8 yıl; 2 = 9-16 yıl; 3 = 17 veya daha fazla yıl

Tablo 15: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Mesleki Deneyimlerine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Gruplar Arası	333.65	2	166.82	2.467	.092
Gruplar İçi	5004.34	74	67.62		
Toplam	5338.00	76			

$p > .05$

Varyansların homojenliği Levene testi ile incelendiğinde anlamlılık düzeyi, .122; $p > .05$ bulunmuş ve varyansların homojen olduğu görülmüştür.

Varyans analizi sonuçları liselerde çalışan psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının mesleki deneyimlerine göre anlamlı düzeyde fark göstermediğini ortaya koymuştur [$F(2,74) = 2.467, p < .05$].

Öğretmenlerin mesleki deneyimlerine göre sayısal dağılımı, PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo -16'da sunulmuştur.

Tablo 16: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Mesleki Deneyim	n	\bar{X}	s
1	11	122.36	14.77
2	55	122.10	14.95
3	64	123.48	14.68

Not: 1 = 0-8 yıl; 2 = 9-16 yıl; 3 = 17 veya daha fazla yıl

Öğretmenlerin mesleki deneyimlerine göre PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanların ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları ise Tablo-17’de sunulmuştur.

Tablo 17: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Gruplar Arası	58.31	2	29.15	.133	.876
Gruplar İçi	27853.87	127	219.32		
Toplam	27912.19	129			

$p > .05$

Varyansların homojenliği Levene testi ile incelendiğinde, anlamlılık düzeyi, .922, $p > .05$ bulunmuş ve varyansların homojen olduğu görülmüştür.

Varyans analizi sonuçları liselerde çalışan öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının mesleki deneyimlerine göre anlamlı düzeyde fark göstermediğini ortaya koymuştur [$F(2,127) = .133, p < .05$].

4.5.PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Psikolojik Danışmanların Mezun Oldukları Lisans Programına Göre İncelenmesine Ait Bulgular

Liselerde çalışan psikolojik danışmanların PDR Servisinin Algılanan Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların mezun oldukları lisans programına göre anlamlı düzeyde fark gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır.

Psikolojik danışmanların mezun oldukları lisans programına göre sayısal dağılımı ve PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo-18'de sunulmuştur.

Tablo 18: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Mezun Oldukları Lisans Programına Göre Sayısal Dağılımı, PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Psikolojik Danışmanların Mezun oldukları Lisans Programı	n	\bar{X}	s
PDR-EPH	38	130.86	7.15
Psikoloji	30	127.43	9.84
Diğer	9	126.33	6.70

Not: Diğer: Eğitim Yönetimi ve Denetimi, Eğitimde Programları ve Öğretim, Felsefe Grubu Öğretmenliği, Felsefe,

Sosyoloji.

Psikolojik danışmanların mezun oldukları lisans programına göre PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanların ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları ise Tablo- 19'da sunulmuştur.

Tablo 19: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Psikolojik Danışmanların Mezun Oldukları Lisans Programına Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Gruplar Arası	270.29	2	135.14	1.97	.146
Gruplar İçi	5067.70	74	68.43		
Toplam	5338.00	76			

$p > .05$

Varyansların homojenliği Levene testi ile incelendiğinde, anlamlılık düzeyi, .232, $p > .05$ bulunmuş ve varyansların homojen olduğu görülmüştür.

Varyans analizi sonucunda liselerde çalışan psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının mezun oldukları lisans programına göre anlamlı düzeyde fark göstermediği ortaya çıkmıştır [F(2,74) = 1.97, $p < .05$].

4.6. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Psikolojik Danışmanların Şu Anda

Görev Yaptıkları Liselerdeki Çalışma Sürelerine Göre İncelenmesine İlişkin

Bulgular

Liselerde çalışan psikolojik danışmanların PDR Servisinin Algılanan Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların şu anda görev yaptıkları

liselerdeki çalışma sürelerine göre anlamlı düzeyde fark gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Psikolojik danışmanların şu anda görev yaptıkları liselerdeki çalışma sürelerine göre sayısal dağılımı, PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo-20’de; bu ortalamaların karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları ise Tablo-21’de verilmiştir.

Tablo 20: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Şu Anda Görev Yaptıkları Liselerdeki Çalışma Sürelerine Göre Sayısal Dağılımı, PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Lisede Çalışma Süresi	n	\bar{X}	s
2 veya Daha Az Yıl	34	128.44	8.68
3- 5 yıl	28	129.35	7.28
6 veya Daha Fazla Yıl	15	129.60	9.98

Tablo 21: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Şu Anda Görev Yaptıkları Liselerdeki Çalışma Sürelerine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Gruplar Arası	19.58	2	9.79	.136	.873
Gruplar İçi	5318.41	74	71.870		
Toplam	5338.00	76			

$p > .05$

Varyansların homojenliği Levene testi ile incelendiğinde anlamlılık düzeyi, .584; $p > .05$ bulunmuş ve varyansların homojen olduğu görülmüştür.

Varyans analizi sonuçları, liselerde çalışan psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının şu anda görev yaptıkları liselerdeki çalışma sürelerine göre anlamlı düzeyde fark göstermediğini ortaya koymuştur [F(2,74) .136, $p < .05$].

4.7. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Psikolojik Danışman Başına Düşen

Öğrenci Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Liselerde çalışan psikolojik danışmanların PDR Servisinin Algılanan Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların ortalamalarının psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre anlamlı düzeyde fark gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Psikolojik danışmanların psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre sayısal dağılımı, PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo-22'de; bu ortalamaların karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları ise Tablo-23'te sunulmuştur.

Tablo 22: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısına Göre Sayısal Dağılımı ve PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısı	n	\bar{X}	s
300 veya Daha Az Kişi	20	131.40	8.24
301- 400 Kişi	26	128.65	9.23
401–500 Kişi	16	126.00	9.68
501 veya Daha Fazla Kişi	15	129.60	4.13

Tablo 23: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısına Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Gruplar Arası	267.71	3	89.23		
Gruplar İçi	5070.28	73	69.45	1.285	.286
Toplam	5338.00	76			

$p > .05$

Varyansların homojenliği Levene testi ile incelendiğinde anlamlılık düzeyi .119, $p > .05$ bulunmuş ve varyansların homojen olduğu görülmüştür. Varyans analizi sonuçları, liselerde çalışan psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanların ortalamalarının psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre anlamlı düzeyde fark göstermediğini ortaya koymuştur.

Öğrencilerin ve öğretmenlerin psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanların anlamlı düzeyde fark gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan istatistiksel analizler sonucunda varyanslar homojen olmadığından non-parametrik istatistiklerden Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır.

Tablo-24'te öğretmenlerin psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarına uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 24: Öğretmenlerin Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısına Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarına Uygulanan Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısı	n	Sıra Ort.	Sd	X²	p
300 kişi	40	79.18	2		
301–500 kişi	43	41.47		26.40	.001**
501 ve daha fazla kişi	47	75.85			

** $p = .00$

Tablo-24'te görüldüğü gibi, liselerde çalışan öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır [$X^2 (2) = 26.40, p = .00$]. Grupların sıra ortalamalarına bakıldığında, psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı en düşük olan grubun ortalamasının en yüksek ortalama olduğu görülmektedir.

Tablo 25'te öğrencilerin psikolojik danışmanın başına düşen öğrenci sayısına göre PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarına uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 25: Öğrencilerin Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısına Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarına Uygulanan Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısı	n	Sıra Ort.	Sd	X²	p
300 veya Daha Az Kişi	177	177.48	2		
301–500 Kişi	110	195.58		11.458	.003**
501 veya Daha Fazla Kişi	102	224.77			

** $p < .01$

Tablo-25'te görüldüğü gibi, liselerde eğitim gören öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır [$X^2 (2) = 11.458, p < .01$].

Grupların sıra ortalamaları incelendiğinde, psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı 501 ve daha fazla kişi olan grubun ortalamasının en yüksek ortalama olduğu görülmektedir.

4.8. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Okulda Bulunan PDR Servisinin

Hizmet Verme Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Liselerde çalışan psikolojik danışmanların PDR Servisinin Algılanan Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği'nden aldıkları toplam puanlarının ortalamalarının okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre anlamlı düzeyde fark gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Psikolojik danışmanların, okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre sayısal dağılımı, PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo-26'da; bu ortalamaların karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları ise Tablo-27'de sunulmuştur.

Tablo 26: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Okulda Bulunan PDR Servisinin Hizmet Verme Süresine Göre Sayısal Dağılımı, PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları

PDR Servisi Hizmet Verme Süresi	n	\bar{X}	s
5 veya Daha Az Yıl	9	130.33	10.07
6–10 Yıl	14	127.57	8.69
11–15 Yıl	15	127.86	7.36
16–20 Yıl	24	128.25	9.32
21 veya Daha Fazla Yıl	15	131.86	6.45

Tablo 27: Liselerde Çalışan Psikolojik Danışmanların Okulda Bulunan PDR Servisinin Hizmet Verme Süresine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Gruplar Arası	200.605	4	50.15	.703	.593
Gruplar İçi	5137.39	72	71.35		
Toplam	5338.00	76			

p > .05

Varyansların homojenliği Levene testi ile incelendiğinde, anlamlılık düzeyi, .869; $p > .05$ bulunmuş ve varyansların homojen olduğu görülmüştür. Varyans analizi sonuçları liselerde çalışan psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre anlamlı düzeyde fark göstermediğini ortaya koymuştur [$F(4,72) = .703$, $p < .05$].

Öğretmenlerin ve öğrencilerin okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının anlamlı düzeyde fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi için yapılan istatistiksel analizler sonucunda varyanslar homojen olmadığından non-parametrik istatistiklerden Kruskal- Wallis H testi uygulanmıştır.

Tablo- 28’de öğretmenlerin okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarına uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 28: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Okulda Bulunan PDR Servisinin Hizmet Verme Süresine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarına Uygulanan Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

PDR Servisinin Hizmet Verme Süresi	n	Sıra Ort.	Sd	X²	p
0- 15 Yıl	41	40.40			
16–20 Yıl	42	78.42	2	26.771	.001**
21 ve Daha Fazla Yıl	47	75.85			

** $p < .001$

Tablo- 28’de görüldüğü gibi, liselerde çalışan öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır [$X^2 (2) = 26.771$, $p < .001$]. Grupların sıra ortalamalarına bakıldığında, hizmet verme süresi ikinci sırada olan grubun ortalamasının en yüksek ortalama olduğu görülmektedir.

Tablo-29’da öğrencilerin okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarına uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 29: Liselerde Eğitim Gören Öğrencilerin Okulda Bulunan PDR Servisinin Hizmet Verme Süresine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarına Uygulanan Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

PDR Servisinin Hizmet Verme Süresi	n	Sıra Ort.	Sd	X²	p
0- 15 Yıl	110	195.58	2	11.458	.003**
16–20 Yıl	177	177.48			
21 ve Daha Fazla Yıl	102	224.77			

** $p < .01$

Tablo-29’da görüldüğü gibi, öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır [$X^2 (2) = 11.458, p < .01$]. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, 3. grubun ortalamasının en yüksek ortalama olduğu görülmektedir.

4.9. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Okulların Bulunduğu Bölgenin Sosyo - Ekonomik Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Liselerde çalışan öğretmenlerin PDR Servisinin Algılanan Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların ortalamalarının görev yaptıkları liselerin bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı düzeyde fark gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır.

Öğretmenlerin görev yaptıkları liselerin bulunduğu bölgenin sosyo- ekonomik düzeyine göre sayısal dağılımı, PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları, standart sapmaları Tablo-30'da; bu ortalamaların karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları ise Tablo-31'de sunulmuştur.

Tablo 30: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Liselerin Bulunduğu Bölgenin Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Sayısal Dağılımı, PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Sosyo-Ekonomik Düzey	n	\bar{X}	s
Üst	42	125.66	15.09
Orta	47	128.72	9.25
Alt	41	113.09	14.80

Tablo 31: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Liselerin Bulunduğu Bölgenin Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanların Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Gruplar Arası	5853.84	2	2926.92	16.852	.001**
Gruplar İçi	22058.34	127	173.68		
Toplam	27912.19	129			

** $p < .001$

Tablo- 31’de görüldüğü gibi, liselerde çalışan öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanların ortalamalarının görev yaptıkları liselerin bulunduğu bölgenin sosyo- ekonomik düzeyine göre anlamlı düzeyde fark gösterdiği ortaya çıkmıştır [$F(2,127) = 16.852, p < .001$].

Tek yönlü varyans analizi sonucunda, gruplar arasındaki farkın kaynağını belirlemek için Scheffé testi yapılmış ve sonuçlar Tablo -32’de sunulmuştur.

Tablo 32: Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Liselerin Bulunduğu Bölgenin Sosyo- Ekonomik Düzeyine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarının Ortalamalarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucunda Gruplar Arasındaki Farkın Kaynağını Belirlemek İçin Yapılan Scheffé Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Sosyo-Ekonomik Düzey	Ortalamalar Farkı	Standart Hata	p	
PDR Servisinin Algılanan Etkililiği	ÜST	ORTA	- 3.05	2.79	.552
		ALT	12.56*	2.89	.000**
	ORTA	ÜST	3.05	2.79	.552
		ALT	15.62*	2.81	.000**
	ALT	ÜST	-12.56*	2.89	.000**
		ORTA	- 15.62*	2.81	.000**

**p < .01

Scheffé testinin sonuçlarına göre hem üst sosyo-ekonomik düzeydeki grubun ortalaması (\bar{X} = 125.66) hem de orta sosyo-ekonomik düzeydeki grubun ortalaması (\bar{X} = 128.72) alt sosyo-ekonomik düzeydeki grubun ortalamasından (\bar{X} = 113.09) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin eğitim gördükleri liselerin bulunduğu bölgenin sosyo- ekonomik düzeyine göre sayısal dağılımı, PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 33'te; bu ortalamaların karşılaştırılmasına ilişkin uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları ise Tablo 34'te sunulmuştur.

Tablo 33: Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Lisenin Bulunduğu Bölgenin Sosyo- Ekonomik Düzeyine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarının Ortalamalarına Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

VARYANS KAYNAĞI	KT	Sd	KO	F	p
Gruplar Arası	2806.55	2	1403.27		
Gruplar İçi	112960.9	386	292.64	4.795	.009**
Toplam	115767.4	388	-		

** $p < .01$

Tablo-33'te görüldüğü gibi, öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları eğitim gördükleri lisenin bulunduğu bölgenin sosyo- ekonomik düzeyine göre anlamlı düzeyde fark gösterdiği bulunmuştur [$F(2,386) = 4.795, p < .01$].

Tek yönlü varyans analizi sonucunda, gruplar arasındaki farkın kaynağını belirlemek için Scheffé testi yapılmış ve sonuçlar Tablo-34'te sunulmuştur.

Tablo 34: Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Liselerin Bulunduğu Bölgenin Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre PDR Servisinin Algılanan Etkililiğine İlişkin Puanlarının Ortalamalarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizini Sonucunda Gruplar Arasındaki Farkın Kaynağını Belirlemek İçin Yapılan Scheffé Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Sosyo-Ekonomik Düzey	Ortalamalar Farkı	Standart Hata	p	
PDR Servisinin Algılanan Etkililiği	ÜST	ORTA	- 6.58*	2.12	.09*
		ALT	- 2.44	2.07	.501
	ORTA	ÜST	6.58*	2.12	.09*
		ALT	4.14	2.35	.213
	ALT	ÜST	2.44	2.07	.501
		ORTA	- 4.14	2.35	.213

* $p < .05$

Scheffé testinin sonuçlarına göre orta sosyo-ekonomik düzeydeki grubun ortalaması ($\bar{X} = 111.56$), üst sosyo-ekonomik düzeydeki grubun ortalamasından ($\bar{X} = 104.98$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

BÖLÜM V

5.1. TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın problemine dayalı olarak geliştirilen alt problemlere ilişkin elde edilen bulgular sırasıyla tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1.1. PDR Servisinin Algılanan Etkiliğinin Cinsiyete Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının, cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur (Bkz. Tablo- 7).

İlgili literatür incelendiğinde, Kepçeoğlu (1975), Özdemir (1991), Özaydın, (2002) ve Ayhan'ın (2004) bulguları araştırmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir.

Psikolojik danışmanların liselerdeki PDR servisinin etkililiğine ilişkin algılarının cinsiyet değişkeninden etkilenmediği söylenebilir.

Öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur (Bkz.Tablo-8). Liselerde çalışan kadın öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalaması, erkek öğretmenlerin ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Elde edilen bu bulgu Kepçeoğlu (1975), Deniz (1993) ve Erözkan'ın (1997) bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Kepçeoğlu (1975), öğretmenlerin rehberlik anlayışlarının cinsiyete göre farklılaştığı ve kadınların rehberlik anlayışlarının erkeklerin rehberlik anlayışlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Deniz (1993) tarafından yapılan çalışmada, liselerdeki ders öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin PDR hizmetlerine ilişkin beklentilerinin öğretmenlerin cinsiyetlerine göre farklılaştığı bulunmuştur. Bu bulgu, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre beklentilerinin daha fazla olduğu, kadınların erkeklere göre yardım almaya daha açık oldukları, PDR hizmetlerine ilişkin ihtiyaçlarının ve beklentilerinin erkeklere oranla daha fazla olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Erözkan (1997) yaptığı çalışmada, ilköğretim okullarında görevli öğretmenlerin PDR hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerinin cinsiyetlerine göre farklılaştığı ve kadın öğretmenlerin puanlarının ortalamasının erkek öğretmenlerin ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının da cinsiyete göre anlamlı düzeyde fark gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Erkek öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalaması, kız öğrencilerin ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo-9).

İlgili literatür incelendiğinde, çalışmanın bu bulgusunun Özdemir (1991) ve Onur'un (1997) çalışmalarındaki bulgularla çeliştiği görülmektedir.

Özdemir'in (1991) çalışmasında, öğrencilerin PDR hizmetlerinden beklenti düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaştığı; kız öğrencilerin beklenti düzeylerinin erkek öğrencilere göre yüksek olduğu bulunmuştur.

Onur (1997) yaptığı çalışmada, kız ve erkek öğrencilerin rehberlik anlayışlarının anlamlı düzeyde farklılaştığını ve rehberlik anlayışlarına ilişkin kız öğrencilerin puan ortalamasının erkek öğrencilerin ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre PDR servisini daha etkili algıladıkları ortaya çıkmıştır. Kız öğrencilerin PDR hizmetlerinden beklentilerinin fazla olması mevcut PDR servisinin yaptığı çalışmaları daha az etkili görmelerine neden olmuş olabilir.

5.1.2. PDR Servisinin Algılanan Etkiliğinin Okulda Bulunan Psikolojik Danışman Sayısına Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının, okulda bulunan psikolojik danışman sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur (Bkz. Tablo- 10).

Öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının okulda bulunan psikolojik danışman sayısına göre anlamlı düzeyde fark gösterdiği bulunmuştur (Bkz. Tablo-11). Okullarında 2 veya daha az psikolojik danışman bulunan öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalaması, okullarında 3 veya daha fazla psikolojik danışman bulunan öğretmenlerin ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin de PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının okulda bulunan psikolojik danışman sayısına göre anlamlı düzeyde fark gösterdiği bulunmuştur (Bkz. Tablo- 12). Psikolojik danışman sayısı 2 veya daha az olan liselerdeki öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının

ortalaması, psikolojik danışman sayısı 3 veya daha fazla olan liselerdeki öğrencilerin ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Ulaşılan literatürde araştırmanın bu bulgusunu destekler nitelikte herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanamamıştır. Ancak psikolojik danışman sayısının öneminin vurgulandığı bazı araştırmalara rastlanmıştır. Örneğin, Esmer (1985) araştırmasında okul psikolojik danışmanı sayısının yetersizliğini, okullardaki PDR hizmetlerinin amacına ulaşmama nedenlerinden biri olarak vurgulamıştır. Okullarda çok fazla sayıdaki öğrenci grubuna hizmet sunmak için birden fazla psikolojik danışmanın görevlendirilmesi pek çok kişi tarafından kabul edilen bir gerçektir (Akt: Deniz, 1993).

Öğretmen ve öğrencilerin PDR servislerinin etkililiğine ilişkin algıları, okuldaki psikolojik danışman sayısına göre incelendiğinde ortaya çıkan bulgu benzer araştırmalardan elde edilen bulgularla çelişki içindedir. Bu çelişkinin örneklem grubundan kaynaklanabileceği düşüncesinin yanında psikolojik danışman sayısı çok olan okullarda öğrenci sayısının da çok olmasıyla ilişkili olabileceği de düşünülmektedir.

Bir diğer etken olarak ise PDR hizmetlerinin etkili bir şekilde yürütülebilmesi için yeterli fiziksel donanımın olmayışıdır. Okulda bulunan psikolojik danışman sayısı fazla olsa bile pek çok psikolojik danışmanın bir odayı paylaşmak zorunda olduğu bilinen bir gerçektir. Bu durumun, PDR hizmetlerinin niteliğini ve niceliğini olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir.

Son yıllarda özellikle liselerdeki PDR uygulamalarına bakıldığında, psikolojik danışman sayısı birden fazla olan okullarda 9.,10. ve 11. sınıflara verilen hizmetlerin psikolojik danışmanlarca paylaştırıldığı görülmektedir. Öğrencilerin PDR servisinin

etkililiğine ilişkin algılarının bu durumdan etkilendiği düşünülmektedir. 9. sınıfta görüştüğü ve yardım aldığı psikolojik danışmanı 10. sınıfta değiştirmek zorunda kalan bir öğrenci, bu duruma uyum sağlamakta güçlük çekebilir. Tanıdığı ve yaşadıklarını paylaştığı, onu tanıyan bir psikolojik danışmanı bırakıp bir diğeri ile aynı sürece yeniden başlamanın olumsuz değerlendirmelere yol açabileceği düşünülebilir.

Psikolojik danışman sayısı 3 veya daha fazla olan okulların öğrenci mevcudunun da oldukça fazla olduğu bilinen bir gerçektir. Kalabalık mevcudun öğretmenlerin iş yükünü oldukça fazla artıracığı için PDR servisi ile iletişim kurma olanaklarını azaltacağı düşünülmektedir. Böylelikle öğretmenlerin PDR servisinin verdiği hizmetlerden ve bu hizmetlerin etkililiğinden haberdar olma olanakları da azalacaktır. Bu durum da öğretmenlerin verilen hizmetleri daha az etkili değerlendirmelerine neden olabilir. Ayrıca özellikle kalabalık mevcutlu liselerde uygulanan sınıfların psikolojik danışmanlarca paylaşılması uygulamasında öğretmenler de yalnızca sorumlu oldukları sınıfla ilgilenen psikolojik danışmanla çalışmaktadır ve birlikte çalıştıkları psikolojik danışmanla yaşadıkları herhangi bir problem ya da çatışmanın onların PDR servisini genel olarak olumsuz değerlendirmelerine neden olacağı da düşünülebilir.

5.1.3. PDR Servisinin Algılanan Etkiliğinin Okulda Bulunan Psikolojik Danışman'ın Psikolojik Danışman Olarak Çalışma Süresine Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanları psikolojik danışman olarak çalışma sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (Bkz. Tablo- 13). Psikolojik danışman olarak çalışma süresi 11 veya daha fazla yıl olan psikolojik danışmanların, psikolojik danışman olarak çalışma süreleri 5 veya daha az yıl

ile 6–10 yıl olan psikolojik danışmanlara göre PDR servisini daha etkili buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

İlgili literatür incelendiğinde, psikolojik danışmanların psikolojik danışman olarak çalışma sürelerinin incelendiği araştırmalardan çok mesleki kıdemlerinin incelendiği araştırmalar olduğu görülmektedir.

Ulaşılan literatürde bu konuda herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Ancak meslekte geçirilen süreyle doğru orantılı olarak uzmanlaşma, bilgi ve becerinin de artacağı, uygulamalarda daha verimli ve etkili sonuçlara ulaşılabileceği düşünülmektedir. Ayrıca her geçen yıl bir önceki yıla ilişkin eksikliklerin belirlenerek daha sağlıklı planlamaların yapılması, okulun ve öğrencilerin yapısının dahi iyi tanınması ve mesleki deneyimin de artması bu durumun açıklayıcılarından olabilir.

5.1.4. PDR Servisinin Algılanan Etkiliğinin Psikolojik Danışmanların ve Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının mesleki deneyimlerine göre anlamlı düzeyde fark göstermediği bulunmuştur (Bkz. Tablo- 14 ve Tablo - 15).

Özdemir (1991), Özaydın (2002) ve Ayhan'ın (2004) yaptıkları araştırmalarda elde ettikleri bulgular araştırmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir.

Öğretmenlerin de PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının mesleki deneyimlerine göre anlamlı düzeyde fark göstermediği bulunmuştur (Bkz. Tablo- 16 ve Tablo - 17).

İlgili literatür incelendiğinde, araştırmının bu bulgusunun Onur (1997), Özaydın (2002), Güvenç (2001) ve Gültekin'in (2005) araştırma bulgularıyla paralellik gösterdiği görülmektedir.

Benzer olarak Gülsoy da (2004), öğretmenlerin psikolojik danışmanlara yönelik tutumlarını ölçtüğü araştırmasında öğretmenlerin hizmet sürelerine göre psikolojik danışmanların fonksiyonlarına yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

İlgili literatür incelendiğinde de görüldüğü gibi psikolojik danışman ve öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin PDR servisinin etkililiğine ilişkin algılarını etkilemediği söylenebilir.

5.1.5 PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Psikolojik Danışmanların Mezun Oldukları Lisans Programına Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının mezun oldukları lisans programına göre anlamlı düzeyde fark göstermediği bulunmuştur (Bkz. Tablo-18 ve Tablo – 19)

Elde edilen bu bulgu Özdemir'in (1991) araştırma sonuçlarıyla kısmen de olsa desteklenmektedir. Özdemir (1991) yaptığı çalışmada, psikolojik danışmanların branşlarının PDR hizmetlerinden beklentilerine etkisinin mezun oldukları alanlara göre farklılık göstermediğini bulmuştur. Branşları PDR, felsefe ve diğer başlıkları altında toplayan Özdemir, PDR ve felsefe mezunu olan danışmanların beklenti düzeylerinin diğer gruplardan daha yüksek olması gerektiğini belirtmiş ancak anlamlı düzeyde fark

bulmamıştır. Bu beklentiye temel olarak alınan eğitimdeki ortak dersleri göstermiş, ancak bu konuda daha ayrıntılı çalışmalar yapılması gerektiğini de vurgulamıştır.

Araştırmanın bu bulgusu ile çelişen bazı araştırma bulguları ise şöyle özetlenebilir:

Güvenç (2001) yaptığı çalışmada, PDR hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin yönetici, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmenlerin görüşlerini incelemiştir. Araştırma bulgularında EPH ve psikoloji mezunlarının PDR hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşleri arasında farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur.

Aslan (2003), alandan ve alan dışından psikolojik danışmanların mesleki etkinliklerine ilişkin görüşlerini karşılaştığı çalışmasında iki hizmet alanı dışında (oryantasyon, çevre ve veli ilişkileri) diğer kategorilerde alandan olan psikolojik danışmanların ortalamalarının, diğerlerine göre daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Ayhan (2004) ise yaptığı çalışmada, liselerde ve özel dershanelerde çalışan psikolojik danışmanların PDR biriminin işlevlerinin gerçek ve ideal görev algılarının mezun oldukları lisans programına göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, liselerde görev yapan psikolojik danışmanlardan PDR/EPH mezunu olan psikolojik danışmanların gerçek ve ideal görev algılarının psikoloji, EPÖ, EYD, felsefe, sosyoloji ve felsefe grubu öğretmenliği lisans programlarından mezun olanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bilindiği gibi, alan dışı olarak nitelendirilen danışmanlar (EYD, EPÖ, Felsefe ve Sosyoloji mezunları) belli atama dönemlerinde görevlendirilmektedirler. Özellikle son yıllarda dikkati çeken bir nokta da, önceleri daha çok ortaöğretim kurumlarına yapılan

psikolojik danışman atamalarının değişen kararlar doğrultusunda ilköğretim okullarına da yapılmaya başlamasıyla, alan dışı olarak nitelendirilen elemanların bu uygulamadan sonra daha çok ilköğretim okullarında istihdam edilmesidir.

Ayrıca eğitim ortamlarında verilen PDR hizmetlerinin psikolojik danışma'nın daha çok rehberlik işlevini öne çıkardığı görülmektedir. Nitekim 02.10.2006 tarihinde yayımlanan “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı Uygulamaları” genelgesi ile “Gelişimsel Rehberlik” temelli yaklaşım uygulanmaya başlamıştır. Bu uygulama ile psikolojik danışmanların psikolojik danışma becerilerinden çok rehberlik uygulamaları açısından uzmanlaşmış olmaları beklenmektedir. Uygulamaya konulan bu program ile psikolojik danışmanların mesleki yeterliliklerinin ya da ne tür danışmanlık becerilere sahip olduklarının bir önemi kalmamıştır. Yeni uygulama kapsamında verilen PDR hizmetlerinin, içerik bakımından psikolojik danışmanların mezun oldukları alan ile ilişkilendirilebilmesine ve alınan eğitimin farklılıklarını ortaya koymasına da olanak tanımadığı düşünülmektedir.

5.1.6. PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Psikolojik Danışmanların Şu An Görev Yaptıkları Liselerdeki Çalışma Sürelerine Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının şu anda görev yaptıkları liselerdeki çalışma sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır (Bkz. Tablo – 20 ve Tablo- 21).

Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının şu anda görev yaptıkları lisede çalışma sürelerine göre anlamlı düzeyde fark göstermemesi, psikolojik danışmanların mesleki kıdemleri ve psikolojik danışman

olarak çalışma sürelerini inceleyen araştırmaların bulguları ile de örtüşmektedir (Özdemir, 1991; Özaydın, 2002; Ayhan 2004). Bu durum, psikolojik danışmanların çalıştıkları okulu kolayca benimseyip görevlerini en etkili biçimde yerine getirmek için gerekli çabayı gösterdikleri, verdikleri hizmetleri buldukları okulda ya da meslek hayatlarında çalışma sürelerinden etkilenmeden etkili bir biçimde yürütmeye çalıştıkları şeklinde yorumlanabilir.

5.1.7 PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Psikolojik Danışman Başına Düşen Öğrenci Sayısına Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanların ortalamalarının psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre anlamlı düzeyde fark göstermediği bulunmuştur (Bkz. Tablo- 22 ve Tablo -23).

Öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre grupların ortalamalarına bakıldığında, psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı 301–500 arası olan grubun en az etkili, psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı 501 veya daha fazla olan grubun ikinci sırada etkili ve 300 veya daha az öğrenci olan grupta en etkili olarak bulunduğu görülmektedir (Bkz. Tablo -24) .

Öğrencilerin de PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları, psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre gruplar incelendiğinde, azdan çoğa doğru bir sıralama olduğu ve psikolojik danışman başına

düşen öğrenci oranı fazla olan grupta (501 ve daha fazla) ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo -25) .

Ülkemizde yapılan araştırmalar incelendiğinde psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısını irdeleyen pek fazla araştırma olmadığı görülmüştür. Yine de okullardaki öğrenci sayısının verilen PDR hizmetlerin niteliğini etkilediğini ortaya koyan bazı araştırma bulguları mevcuttur.

Yiyit (2001) yaptığı çalışmada, okul psikolojik danışmanlarının sorumlu oldukları öğrenci sayısına göre okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik beklentilerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre 300- 500 arası sayıda öğrenciden sorumlu olan okul psikolojik danışmanları ile 1501 ve daha fazla öğrenciden sorumlu okul psikolojik danışmanları arasında daha fazla öğrenciden sorumlu olan grup lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Sorumlu oldukları öğrenci sayısının fazla olmasının okul psikolojik danışmanının kendine güven duygusunu arttırdığı bulunmuştur.

Yurt dışındaki bazı yayınlara bakıldığında ise Amerikan Okul Psikolojik Danışmanları Derneği'nin PDR hizmetlerinin etkili bir biçimde verilebilmesi için tavsiye ettiği öğrenci – psikolojik danışman oranının bir psikolojik danışman başına 250 öğrenci olduğu görülmektedir. Yine Arizona' da yayımlanan bir bilgilendirme raporunda bu oranının bir psikolojik danışmana 300 öğrenci olarak belirlendiği görülmektedir (Arizona School To Work Briefing Paper, 1997).

Pek çok yayında da okul psikolojik danışmanı ve sorumlu oldukları öğrenci sayıları üzerinde durulmuş ve bu oranın verilen hizmetleri etkilediği de vurgulanmıştır.

De Mato (2001; Akt: Ayhan, 2004) yaptığı çalışmada, psikolojik danışmanların kendilerinden beklenen rolleri yerine getirmelerinde engel olarak

gördükleri etkenlerden biri olarak öğrenci/ psikolojik danışman oranı olduğu belirlenmiştir. Okul psikolojik danışmanlarının ilgilenmeleri gereken öğrenci sayısının çokluğu pek çok psikolojik danışman tarafından bir engel olarak ifade edilmiştir.

Boser ve arkadaşlarının (1998) yaptığı araştırmada farklı bir bulgu dikkat çekmektedir. Araştırmada Tenesse'deki devlet okullarının ortaokul kademesinde öğrenci, öğretmen ve diğer okul personelinin okul psikolojik danışma programının etkililiğine ilişkin algılarının öğrenci/ psikolojik danışman oranı gözetmeksizin etkili olarak algılandığı ortaya çıkmıştır. Ancak araştırmada okul psikolojik danışmanının meşgul olmaması ya da görüşme için her an uygun olmasının da okul psikolojik danışmanı'nın algılanan etkililiği üzerinde bir etkisi olduğu vurgulanmıştır.

Araştırma bulguları incelendiğinde, genel olarak psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı azaldıkça verilen hizmetlerin de nitelik ve nicelik olarak arttığı görülmektedir.

Araştırmanın bu bulgusu incelendiğinde örneklem grupları arasındaki farklılıklar da göze çarpmaktadır.

Psikolojik danışman grubu incelendiğinde, psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı ile algılanan etkililik ortalamaları anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemektedir.

Öğretmen grubu incelendiğinde ise psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı en az olan okullarda (300 veya daha az) algılanan etkililiğin daha fazla olduğu görülmekte, bu da yapılan pek çok araştırma bulgusu ile paralellik göstermektedir. İkinci sırada psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı en fazla olan grup yer almaktadır. Bu durumun, okul PDR servisinin algılanan etkililiğinin öğrenci/ psikolojik

danışman oranından etkilenmediğini ortaya koyan araştırma bulgularıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı 300 veya daha az olan grupta ise PDR servisinin algılanan etkililiğinin daha az olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, şaşırtıcı olmakla birlikte 300 veya daha az öğrencinin bulunduğu liseler yeni açılan kurumlar olduğundan verilen pek çok hizmet gibi PDR hizmetlerinin değerlendirilmesi için yeterli bir süre olmadığı hatırd tutulmalıdır.

Öğrenci grubu incelendiğinde ise psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı en fazla olan okuldan en az olan okula göre algılanan etkililiğinin de azaldığı görülmektedir. Bir başka deyişle, psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı 500 veya üzerinde olan liselerde PDR servisinin algılanan etkililiği daha yüksek bulunmuştur. Öğretmen grubu için belirtildiği gibi, öğrenci sayısı az olan gruplardaki okulların yeni kurumlar olması bu bulgu için de destekleyici niteliktedir. Psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı fazla olan okulların PDR hizmetlerinin daha etkili olarak algılandığı bulguları ise Yiyit'in (2001) bulgularını destekler niteliktedir.

5.1.8 PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Okulda Bulunan PDR Servisinin Hizmet Verme Süresine Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre anlamlı düzeyde fark göstermediği bulunmuştur (Bkz. Tablo- 26 ve Tablo- 27).

Öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Grupların sıra ortalamalarına bakıldığında, hizmet

verme süresi ikinci sırada olan grubun ortalamasının en yüksek ortalama olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo- 28).

Öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamaları da okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, hizmet verme süresi en yüksek olan grubun ortalamasının en yüksek ortalama olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo- 29).

İlgili literatür incelendiğinde araştırmının bu bulgusuna ilişkin herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanamamıştır.

Psikolojik danışman grubunda, okul PDR servisinin hizmet verme süresine göre PDR servisinin algılanan etkililiğinin farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu durum, okul psikolojik danışmanlarının, PDR servisinin daha önceden nasıl tanıtıldığı, nasıl işlediği, nasıl algılandığı ya da daha yeni sayılan PDR servisleri için bütün bunların nasıl olacağı gibi sorulardan bağımsız olarak hizmetleri en etkili biçimde yerine getirmeye çalıştıkları şeklinde açıklanabilir.

Öğretmen ve öğrenci grubunda ise PDR servisinin hizmet verme süresine göre algılanan etkililiğe göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.

Öğretmen grubuna bakıldığında, 16- 20 yıl arası hizmet veren PDR servislerinin daha etkili olarak algılandığı, bunu 21 veya daha fazla yıl hizmet veren okul PDR servislerinin takip ettiği ve en az etkili olarak 0-15 yıl arası hizmet veren PDR servislerinin olduğu görülmektedir. Bu durum, öğretmenlerin yerleşik bir düzene sahip ve uzun süredir hizmet veren bir PDR servisini daha etkili olarak algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlerin PDR servisinin etkililiğine ilişkin algılarının PDR

servisinin hizmet verme süresinin dışında da bazı etmenlerden etkilendiği söylenebilir. Örneğin kısa süre önce kurulmuş bir PDR servisinin fiziksel olarak eksiklerinin olması ya da çok uzun yıllardır hizmet veren bir PDR servisinin fiziksel koşullarının günümüz koşullarına uygun olarak algılanmaması olabilir.

Öğrenci grubuna bakıldığında ise hizmet verme süresi en fazla olan (21 veya daha fazla yıl) PDR servisinin daha etkili bulunduğu görülmektedir. Okuldaki PDR servisinin uzun süredir hizmet vermesi, öğrencilerin daha önce mezun olan öğrencilerden PDR servisine ilişkin bazı duyular (onlar için önemli olan bir yetişkinin aynı servisten aldığı hizmetleri etkili olarak değerlendirmesi vb.) almalarına yol açar. Bu durumun da onların algılarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. İkinci sırada ise 15 veya daha az yıldır hizmet veren PDR servisleri etkili olarak algılanmıştır. Bu durum, öğrencilerin yeni de olsa PDR servisini benimsedikleri ve verdikleri hizmetlerden yararlanabildikleri şeklinde yorumlanabilir.

5.1.9 PDR Servisinin Algılanan Etkililiğinin Okulların Bulunduğu Bölgenin Sosyo -Ekonomik Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının görev yaptıkları liselerin bulunduğu bölgenin sosyo- ekonomik düzeyine göre anlamlı düzeyde fark gösterdiği bulunmuştur (Bkz. Tablo–30 ve Tablo – 31).

Üst ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki grubun ortalaması alt sosyo-ekonomik düzeydeki grubun ortalamasından, orta sosyo-ekonomik düzeydeki grubun ortalaması

da üst sosyo-ekonomik düzeydeki grubun ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo- 32).

Öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının görev yaptıkları liselerin bulunduğu bölgenin sosyo- ekonomik düzeyine göre anlamlı düzeyde fark gösterdiği bulunmuştur (Bkz. Tablo–33). Orta sosyo- ekonomik düzeydeki grubun ortalaması, üst sosyo- ekonomik düzeydeki grubun ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo–34).

Elde edilen bu bulguları destekler nitelikte herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak önemli ölçüde paralellik gösterdiği düşünülen araştırma sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Özdemir (1991), öğrencilerin yaşadıkları çevreye göre PDR hizmetlerinden beklentilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda, beklenti düzeyleri yüksek köy ve kentte yaşayan öğrenciler arasındaki farkın kentte yaşayanlar lehine anlamlı bulunduğu ortaya çıkmıştır. Beklenti düzeyi düşük olan öğrencilerde ise köy ve kentte yaşayanlar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı belirtilmiştir. Ancak yapılan pek çok çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da öğrencilerin yaşadıkları çevrenin değil okullarının bulunduğu çevrenin koşulları göz önüne alınmıştır. Bilindiği gibi, öğrencilerin yaşadıkları çevre ile öğrenim gördükleri okulun bulunduğu çevre arasında kırsal ve kentsel ayrımlar olabileceği gibi sosyo-ekonomik düzeyde de farklılıklar görülebilmektedir.

Sosyo- ekonomik düzeyi düşük olan okullardaki öğrencilerin pek çoğunun ağır yaşam şartları altında olduğu, daha geleneksel bir yapıya sahip oldukları, geleneksel değerler doğrultusunda yaşadıkları sıkıntıları kendi içlerinde (aile, akrabalar) çözüme

kavuşturmaya ya da çok yakın gördükleri insanlarla paylaşmaya çalıştıkları düşünülmektedir. Bu durumun, düşük sosyo- ekonomik düzeye sahip okullarda PDR hizmetlerinin etkililiğine ilişkin algıları da etkileyebileceği söylenebilir.

Orta ve üst sosyo- ekonomik düzeye sahip okullardaki öğrencilerin PDR servisinin etkililiğine ilişkin algılarında da farklıklar olduğu görülmektedir. Kent yaşamının beraberinde getirdiği sıkıntılarla birlikte orta ve üst sosyo- ekonomik düzeye sahip okullardaki öğrencilerin PDR servisinden beklentilerinin alt sosyo- ekonomik düzeydeki okullardaki öğrencilere göre daha yüksek olacağı söylenebilir (Özdemir, 1991). Bu durumun öğrencilerin PDR hizmetlerinin etkililiğine ilişkin algılarını da etkileyeceği düşünülebilir. Üst sosyo- ekonomik düzeydeki bir okulda öğrenim gören öğrencilerin okul dışından da yardım alma imkânlarının olabileceği ve verilen hizmetlerin etkililiğine ilişkin daha fazla beklenti geliştirebilecekleri söylenebilir.

Orta sosyo- ekonomik düzeye sahip okullardaki öğretmen ve öğrencilerin alt sosyo- ekonomik düzeydekilere nazaran temel ihtiyaçlarının karşılanabildiği, üst sosyo- ekonomik düzeydeki öğrenciler gibi de farklı kaynaklardan yardım alabilme imkânları olmadığı düşünüldüğünde okul PDR servislerini daha etkin kullandıkları ve servisin verdiği hizmetleri daha etkili algıladıkları söylenebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, yapılan araştırmada elde edilen bulgulara ilişkin olarak ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak bazı öneriler sunulmuştur.

Bu araştırma, İzmir İli merkezinde, genel liselerde görev yapan psikolojik danışman ve öğretmenlerle, eğitim gören öğrencilerin liselerdeki PDR servislerinin etkililiğine ilişkin algılarının bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesini amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarını şöyle sıralamak mümkündür:

1. PDR servisinin algılanan etkililiği cinsiyete göre incelendiğinde:
 - a. Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde fark göstermediği bulunmuştur.
 - b. Öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde fark gösterdiği bulunmuştur. Bayan öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalaması erkek öğretmenlerin ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
 - c. Öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde fark gösterdiği bulunmuştur. Erkek öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalaması, kız öğrencilerin ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

2. PDR servisinin algılanan etkililiği, okulda bulunan psikolojik danışman sayısına göre incelendiğinde:

- a. Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının, okulda bulunan psikolojik danışman sayısına göre anlamlı düzeyde fark göstermediği bulunmuştur.
- b. Öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının, okulda bulunan psikolojik danışman sayısına göre anlamlı düzeyde fark gösterdiği bulunmuştur. Okullarında 2 veya daha az psikolojik danışman bulunan öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalaması, okullarında 3 veya daha fazla psikolojik danışman bulunan öğretmenlerin ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
- c. Öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının, okulda bulunan psikolojik danışman sayısına göre anlamlı düzeyde farklı gösterdiği bulunmuştur. Okullarında 2 veya daha az psikolojik danışman bulunan öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puan ortalaması okullarında 3 veya daha fazla psikolojik danışman bulunan öğrencilerin ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

3. PDR servisinin algılanan etkililiği okulda bulunan psikolojik danışmanın psikolojik danışman olarak çalışma süresine göre incelendiğinde:

- a. Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının psikolojik danışman olarak çalışma sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Psikolojik danışman olarak çalışma süresi 11 veya daha fazla yıl olan psikolojik danışmanların puan

ortalaması, psikolojik danışman olarak çalışma süreleri 5 veya daha az yıl ile 6–10 yıl olan psikolojik danışmanların puanlarının ortalamalardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

4. PDR servisinin algılanan etkililiği, mesleki deneyime göre incelendiğinde:

- a.** Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının mesleki deneyimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.
- b.** Öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının mesleki deneyimlerine göre anlamlı düzeyde fark göstermediği bulunmuştur.

5. PDR servisinin algılanan etkililiği, mezun olunan lisans programına göre incelendiğinde:

- a.** Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının mezun olunan lisans programına göre anlamlı düzeyde fark göstermediği bulunmuştur.

6. PDR servisinin algılanan etkililiği psikolojik danışman'ın şu anda görev yaptığı lisedeki çalışma süresine göre incelendiğinde:

- a.** Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının psikolojik danışmanların şu anda görev yaptıkları lisedeki çalışma sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.

7. PDR servisinin algılanan etkililiği psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre incelendiğinde:

- a. Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre anlamlı düzeyde fark göstermediği bulunmuştur.
- b. Öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının, psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı 300 veya daha az öğrenci olan grubun PDR servisini etkili algılayan grup olduğu bulunmuştur. Psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı 501 veya daha fazla olan grubun ikinci sırada etkili, 301–500 arası olan grubun ise en az etkili grup olduğu bulunmuştur.
- c. Öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının, psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı 501 veya daha fazla olan grubun PDR servisini en etkili algılayan grup olduğu bulunmuştur. Psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı 301- 500 kişi olan grubun PDR servisini ikinci sırada etkili algıladığı, 300 veya daha az öğrenci olan grubun ise PDR servisini az etkili olarak algıladığı bulunmuştur.

8. PDR servisinin algılanan etkililiği okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre incelendiğinde:

- a. Psikolojik danışmanların PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.

- b.** Öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.
- c.** Öğrencilerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.

9. PDR servisinin algılanan etkililiği okulların bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik düzeyine göre incelendiğinde:

- a.** Öğretmenlerin PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının görev yaptıkları liselerin bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.
- b.** Öğrencilerin de PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanlarının ortalamalarının eğitim gördükleri lisenin bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı düzeyde fark gösterdiği bulunmuştur.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak şu öneriler sunulabilir:

- 1.** Okullar PDR hizmetlerinin işlevlerinin belirlenmesi ve okul psikolojik danışmanlarının görev ve rol tanımlarının spesifik olarak yapılması gerekmektedir.
- 2.** Okullardaki PDR servislerinin değerlendirilebilmesi ve etkisinin kanıtlanabilmesi için bir değerlendirme ya da hesap verebilirlik sisteminin oluşturulması gerekir.

KAYNAKÇA

- Amatea, E. S., & Clark, M. A. (2005). Changing schools, changing counselors: A qualitative study of school administrators' conceptions of the school counselor role. *Professional School Counseling*, 9(1), 16–27.
- American Counseling Association. (2006). Effectiveness of school counseling. <http://www.counseling.org/Files/FD.ashx?guid=4757e7f7-85ad-456b-88c35fb6a60b9eba>
- American School Counselor Association. (2003). The ASCA National Model: A framework for school counseling programs. <http://www.schoolcounselor.org/content.asp?contentid=134>
- American School Counselor Association. (2006). Role of the professional school counselor. <http://www.schoolcounselor.org/content.asp?contentid=240>
- Aslan, S. (2003). *Ankara ili orta öğretim kurumlarında çalışan alandan ve alan dışından rehber öğretmenlerin mesleki etkinliklerine ilişkin görüşleri ve sorunları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Astramovich, R. L., Coker, J. K., & Hoskins, W. J. (April 2005). *Introducing the accountability bridge model: A program evaluation framework for school counselors*. Paper presented at the annual conference of the American Counseling Association, Montreal, QC.
- Astramovich, R. L.,& Coker, J. K (2007). Program evaluation: the accountability bridge model for counselors (Assessment & Diagnosis). *Journal of Counseling and Development*, 85, 162- 172.
- Ayhan, B. (2004). *Liselerde ve özel dershanelerde çalışan psikolojik danışmanların psikolojik danışma ve rehberlik biriminin işlevlerine ilişkin görev algularının bazı değişkenler açısından karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Baker, S. B., & Gerler E.R. (2004). *School counseling for the twenty-first century* (4th ed.). New Jersey: Merrill/Prentice Hall.
- Bakırcıoğlu, R. (2000). *İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Bedi, S. J. (1962). *Perceptions of the high school counselors role*. Unpublished dissertation, University Of Nebraska, Lincoln.
- Beesley, D. (2004). Teachers' perceptions of school counselor effectiveness: Collaborating for student success. *Education, 125*, 259- 270.
- Bemak, F. (2002). Paradigms for Future School Counseling Programs. (Eric Document Reproduction Service No. ED 464 271).
- Blackhurst, A.E., Auger, R.W., & Wahl, K.H. (2003). Children's perceptions of vocational preparation requirements. *Professional School Counseling, 7*(2), 58-67.
- Borders, L.D., & Drury, S.M. (1992). Comprehensive school counseling programs: A review for policymakers and practitioners. *Journal of Counseling & Development, 70*, 487-498.
- Burnham, J.J., & Jackson, C.M. (2000). School counselor roles: Discrepancies between actual practice and existing models. *Professional School Counseling, 4*(1), 41-49.
- Büyüköztürk, ř. (2004). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (4. Baskı). Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Carter, R. B. (1993). School counselor role statements: Fact or fiction. *Education, 114*, 45-53.
- Corey, G. (2007). *Psikolojik danışma psikoterapi kuram ve uygulamaları*. (7. Baskı). Ankara : Mentis Yayıncılık.
- Çam, S., & Akbaş, S. (2003, Temmuz). *Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde oluşturulan işbirliğinin incelenmesi*. VII. Ulusal

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulmuş sözlü bildiri. İnönü Üniversitesi, Malatya.

- Çetiner, M.A. (1992). *Bir lisede uygulanan rehberlik programının öğrenci başarısı üzerindeki etkisi*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Deck, M. D., Cecil, J. H., & Cobia, D. C. (1990). School counselor research as perceived by American School Counselor Association leaders: Implications for the profession. *Elementary School Guidance and Counseling*, 25, 12-20.
- Deniz, Z. (1993). *Liselerdeki yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin beklentilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Doğan, S. (1996). Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik alanında meslek kimliğinin gelişimi ve bazı sorunlar. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7, 32- 44
- Doğan, S. (1998 a). Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik kimliği: Gelişmeler ve sorunlar. *Milli Eğitim Dergisi*, 139, 69- 76.
- Doğan, S. (1998 b). Ortaöğretim kurumlarında uygulanan bazı yönetmeliklerin psikolojik danışma ve rehberlik anlayışı açısından değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 140, 75- 79
- Doğan, S. (1999, Eylül). *Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberliğin durumu ve geleceğe ilişkin yönelimler*. V. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde bildiri olarak sunuldu, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Doğan, S. (2000). Psikolojik Danışman Eğitiminde Akreditasyonun Gereği ve Bir Model Önerisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 14, 31- 38.
- Doğan, S., & Erkan, S. (2001, Eylül). *Türkiye'de psikolojik danışman eğitimi profili: Mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri*. VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve

Rehberlik Kongresi'nde bildiri olarak sunuldu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Dönmez, B., Kaya, A. ve Çivitci, A. (2003, Temmuz). *İlköğretim müfettişlerinin rehber öğretmenlerin denetimine ilişkin yeterlik algıları*. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulmuş sözlü bildiri. İnönü Üniversitesi, Malatya.

Erford, Bradley T. (2003). *Transforming the school counseling profession*. Upper Saddle River, N.J: Merrill Education/Prentice Hall.

Erözkan, A. (1997). *İlköğretim okullarında görevli yöneticiler ile öğretmenlerin pdr hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Freeman, B., & Coll, K. M. (1997). Factor structure of the role questionnaire (RQ): A study of high school counselors. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 30, 32-39.

Fitch, T., Newby, E., Ballesterro, V., & Marshall, J.L. (2001). Future school administrators' perceptions of the school counselor's role. *Counselor Education & Supervision*, 41, 89-99.

Fitch, Trey J., & Marshall, J.L. (2004). What counselors do in high-achieving schools: a study on the role of the school counselor? *Professional School Counseling*, 7 - 172

Fox, C.L.,& Butler, I. (2007). 'If you don't want to tell anyone else you can tell her': Young people's views on school counselling. *British Journal of Guidance & Counselling*, 35, 97-114.

Gelso, C.J., & Fretz, B.R. (1992). *Counseling psychology*. Forth Worth, TX: Harcourt Brace.

Gibson, R.L., & Mitchell, M.H. (1990). *Introduction to counseling and guidance*. (3rd ed). New York: Macmillan.

- Gibson, R.L., & Mitchell, M.H. (2003). *Introduction to counseling and guidance* (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Merrill /Prentice Hall.
- Gülsoy, T.S. (2004) *Öğretmenlerin psikolojik danışmanlara yönelik tutumlarını ölçen likert tipi bir ölçme aracının geliştirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Gültekin, Ü.T. (2005). *Rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeyleri*. Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güven, M. (1994). Okullardaki rehberlik hizmetleri içinde öğretmenin yeri ve önemi. *Çağdaş Eğitim*, 19(203), 28-30.
- Güvenç, M. (2001). *Okullardaki rehberlik faaliyetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan güçlükler*. Yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Gysbers, N.C. (2004). Comprehensive guidance and counseling programs: the evolution of accountability. *Professional School Counseling*, 8, 1–14.
- Gysbers, N.C., & Henderson, P.(2000). *Developing and managing your school guidance program* (3rd ed.). Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Gysbers, N. C., & Henderson, P.(2001). Comprehensive guidance and counseling programs: A rich history and a bright future. *Professional School Counseling*, 4, 246-256.
- Gysbers, N.D., Hughey, K. F., Starr, M., & Lapan, R.T. (1992).Improving school guidance programs: A framework for program personnel and results evaluation. *Journal of Counseling and Development*, 70, 565–570.
- Hutchinson, R. L., Barrick, A. L., & Groves, M. (1986). Functions of secondary school counselors in the public schools: Ideal and actual. *The School Counselor*, 34, 87–91.
- Karasar, N. (2000), *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kepçeoğlu, M. (1975). *Orta dereceli okullarda rehberlik anlayışı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Kepçeoğlu, M. (1976). Okul danışmanlarının mesleki problemleri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8: (1-2), 68-80
- Kepçeoğlu, M. (1980) Okul rehberlik uzmanlarının mesleki problemleri. A.Ü. Eğitim Araştırmaları Merkezi Eğitimde Rehberlik Araştırmalarını Değerlendirme Semineri, *Eğitimde Rehberlik Araştırmaları*, ss. 11-13.
- Kepçeoğlu, M. (1999). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Knapper, E.Q. (1978). Counselor accountability. *Personnel and Guidance Journal*, 57, 1, 27–30.
- Korkut, F. (2004). *Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara, Anı Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (1995). *Rehberlik ve psikolojik danışma* (4. baskı). Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2000). *Rehberlik ve psikolojik danışma* (10. baskı). Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Lapan, R.T., Gysbers, N. C., Hughey, K., & Arni, T. J. (1993). Evaluating a guidance and language arts unit for high school juniors. *Journal of Counseling & Development*, 71, 444-452.
- Lapan, R.T., Gysbers, N. C., & Sun, Y. (1997). The impact of more fully implemented guidance programs on the school experiences of high school students: A statewide evaluation study. *Journal of Counseling and Development*, 75, 292–302.
- Lee, R.S. (1993). Effects of classroom guidance on student achievement. *Elementary School Guidance & Counseling*, 27, 163–171.
- Miller, L.M. G. (1998). Counselor functions in excellent schools: elementary through secondary. *The School Counselor*, 36, 88- 93.

- Mullis, F., & Otwell, P. (1997). Counselor accountability: A study of counselor effects on academic achievement and student behaviors. *Georgia School Counselors Association Journal*, 1: 4, 4–12.
- Murro, J. J& Revello, E.A. (1970). Counselor-teacher perceptions of the extent of performance of guidance services. *The School Counselor*, 27 January.
- Myrick, R. (2003) Accountability: Counselors count. *Professional School Counselor*, 6, 174–179.
- Myrick, R. D. (2003). *Developmental guidance and counseling: A practical approach* (4th ed.). Minneapolis, MN: Educational Media.
- Neukrug, E.S., Barr, C.G., Hoffman, L.R., & Kaplan, L.S. (1993). Developmental counseling and guidance: A model for use in your school. *The School Counselor*, 40, 356–362.
- Omizo, M.M., Hershberger, J.M., & Omizo, S.A. (1988). Teaching children to cope with anger. *Elementary School Guidance & Counseling*, 22, 241–245.
- Onur, M. (1997). *Giresun ili merkez liselerindeki yönetici, öğretmen ve öğrencilerin rehberlik anlayışlarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Özaydın, A. (2002). *Resmi ilköğretim okullarında yönetici, rehber öğretmen, sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre rehberlik uygulamaları*. Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, İ. E. (1991). *Bazı değişkenlerin liselerdeki öğrenci, öğretmen, danışman ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özgün, M.S. (2007). *Okul psikolojik danışmanlarının kişilik özellikleri ile mesleki yetkinlik beklentileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Özgüven, İ.E. (2000). *Çağdaş eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik* (2. Baskı). Ankara: PDREM Yayınları.
- Özyürek,R., Korkut,F.,& Owen, D.W.(2007). *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Paisley,P.O., & Hubbard,G.T. (1994). *Developmental school counseling programs: from theory to practice*. Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Partin, R.L. (1993). School counselor's time: Where does it go? *The School Counselor*, 40(4), 274–281.
- Pişkin, M. (1989). *Orta dereceli okullarda görevli yönetici, öğretmen ve danışmanların ideal ve gerçek danışmanlık görev algıları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Prout, H.T. & Demartino, R.A. (1986). A meta-analysis of school-based studies of psychotherapy. *Journal of School Psychology*, 24, 285–292.
- Quast, C. (2003). *Parents' perceptions of the role and function of a high school guidance counselor*. Unpublished dissertation, The Graduate College University of Wisconsin-Stout.
- Scarborough, J. L. (2005). The school counselor activity ratingscale: An instrument for gathering process data. *Professional School Counseling*, 8, 274–283.
- Schlossberg, S.M., Morris, J.D., & Lieberman, M.G. (2001). The effects of a counselor led guidance intervention on students' behaviors and attitudes. *Professional School Counseling*, 4,3, 156–164.
- Schmidt, J.J. (1999). *Counseling in schools: Essential services and comprehensive programs*. Boston: Allyn and Bacon.
- Shannon S. (2000). Counseling effectiveness. Adolescent - child – adult. Counseling Center Publishing. <http://www.healthsurvey.com/counselingeffectiveness.htm>. Adresinden 24.07.2006 tarihinde alınmıştır.
- Sink, C.A. (2002). In search of the profession's finest hour: A critique of four views of 21 st century school counseling. *Professional School Counseling*, 5, 156–163.

- Sprinthall, N.A. (1981). A new model for research in the science of guidance and counseling. *The Personnel and Guidance Journal*, 59, 487–493.
- Stelzer, T. (2003). *A critical analysis of the function of guidance counselors*. Unpublished dissertation, The Graduate College University of Wisconsin-Stout.
- Stone, C.B., Dahir, C.A. (2007). *School counselor accountability a Measure of student success* (2nd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Studer, J.R., & Sommers, J.A. (2000). The professional school counselor and accountability. *NASS Bulletin*, 84, 93–99.
- Studer, J., Oberman, A., & Womack, R. (2006). Producing evidence to show counseling effectiveness in the schools. *Professional School Counseling*, 9, 385–391
- Sutton, J.M., & Fall, M. (1995). The relationship of school climate factors to counselor self-efficacy. *Journal of Counseling & Development*, 73, 331-336.
- Tan, H. (2000). *Psikolojik danışma ve rehberlik teori ve uygulama*. Ankara: M.E.B. Yayınları.
- Tan, H. (1990). Okullarımızda psikolojik hizmetlerin neresindeyiz? *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1, 27–31.
- Tuzcuoğlu, N. (1995). *İlkokullarda rehberlik servislerinden beklentiler ve rehberlik servisinin öğrenciler üzerindeki etkisi*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- U.S. Department of Education Office for Civil Rights (1991). The guidance counselor's role in ensuring equal educational opportunity.
<http://www.ed.gov/about/offices/list/ocr/docs/hq43ef.html>
- Ültanır, E. (2000). Okul psikologluğu ve okul psikolojik danışmanlığı meslekleri: Karşılaştırmalı bir çalışma. *Milli Eğitim Dergisi*, 148, 9–16.
- Ültanır, E. (2005). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik mesleği ve psikolojik danışman eğitimi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 102–111.
- Vail, K. (2005). What do counselors do? *American School Board Journal*, 192, 24–27.

- Van Zandt,Z.,& Hayslip, J. (2001). *Developing your school counseling program : a handbook for systematic planning*. Belmont, CA : Brooks/Cole Thompson Learning.
- Yalçın, İ.(2006). 21. yüzyılda psikolojik danışman. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 39: 1, 117-133.
- Yiyit, F.(2001). *Okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik beklentilerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması*. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Zalaquett, C. P. (2005). Principals' perceptions of elementary school counselors' role and functions. *Professional School Counseling*, 8, 451–457.

ÖZET

Bu araştırmada, liselerdeki PDR servislerinin etkililiğine ilişkin öğretmen, öğrenci ve psikolojik danışmanların algılarının cinsiyet, okulda bulunan psikolojik danışman sayısı, psikolojik danışmanların psikolojik danışman olarak çalışma süreleri, psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı, okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresi, mesleki kıdem, psikolojik danışmanların şu an görev yaptıkları lisede çalışma süreleri, mezun oldukları lisans programı ve liselerin bulunduğu bölgenin sosyo- ekonomik düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemi, 2006–2007 öğretim yılında İzmir İli metropol ilçelerindeki 77 psikolojik danışman, 130 öğretmen ve 389 öğrenciden oluşmuştur.

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırma için geliştirilen “Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği” ve yine araştırma için özel olarak hazırlanan “ Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Liselerdeki PDR servislerinin algılanan etkililiğinin bazı değişkenlere göre anlamlı fark gösterip göstermediğini belirlemek için t-testi ve tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Varyansların homojenliği Levene testi ile incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı fark bulunduğunda, farkın kaynağını belirlemek için Scheffé testi kullanılmıştır. İstatistiksel analizler sonucunda varyanslar homojen olmadığında non-parametrik istatistiklerden Kruskal-Wallis analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın bulguları ise şöyle özetlenebilir:

PDR servisinin algılanan etkililiği cinsiyete, okulda bulunan psikolojik danışman sayısına, psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısına, okulda bulunan PDR

servisinin hizmet verme süresine göre incelendiğinde; psikolojik danışman grubunda anlamlı fark göstermezken, öğretmen ve öğrenci grubunda anlamlı düzeyde fark bulunmuştur.

PDR servisinin algılanan etkililiği psikolojik danışmanların mezun oldukları lisans programına ve psikolojik danışman'ın şu anda görev yaptığı lisedeki çalışma sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.

PDR servisinin algılanan etkililiğinin okulda bulunan psikolojik danışman'ın psikolojik danışman olarak çalışma süresine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.

PDR servisinin algılanan etkililiği mesleki deneyime göre incelendiğinde, psikolojik danışman grubunda anlamlı düzeyde fark bulunurken, öğretmen grubunda anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır.

PDR servisinin algılanan etkililiği, öğretmenlerin ve öğrencilerin okullarının bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik düzeyine göre incelendiğinde, her iki grupta da anlamlı düzeyde fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Etkililik, rol, algı.

ABSTRACT

In this research effectiveness of high school counseling services was examined by the perception of teachers, students and counselors in terms of differences in gender, the number of counselors employed in the school, professional experience of counselors, counselor/student ratio, number of years school counseling office served, occupational experience, counselors' professional experience at the current school, undergraduate program of counselors' and socioeconomic status of school area.

The sample of the study was gathered in 2006-2007 academic year in İzmir province from 77 high school counselors, 130 high school teachers and 389 high school students.

“Guidance and Counseling Services Effectiveness Evaluation Scale” and “Personal Information Form” is developed in order to retrieve the data for this research.

Data were analyzed by a one-way ANOVA and t-test to examine the perceived effectiveness of high school counseling services according to the independent variables of the study. Levene's test was used to test for homogeneity of variances. ANOVA followed by a post hoc Scheffé test was used to determine the source of differences among groups. When the analyses of variances are non homogenous, Kruskal-Wallis analysis from parametric statistics is used.

The results of the study can be summarized as follows:

When the perceived effectiveness of high school counseling services is examined by the terms of “gender”, “the number of counselors employed in the school”, “counselor/student ratio”, “number of year school counseling office served”, results do

not show any significant level of differences in the group of counselors but show in student and teacher groups.

When the perceived effectiveness of high school counseling services is examined by the terms of “undergraduate program of counselors”, “counselors’ professional experience at the current school”, results do not show any significant level of differences.

When the perceived effectiveness of high school counseling services is examined by the terms of “professional experience of counselors”, results show significant level of differences.

When the perceived effectiveness of high school counseling services is examined by the terms of “occupational experience”, results show significant level of differences in counselor group but does not show in teacher group.

When the perceived effectiveness of high school counseling services is examined by the terms of “socioeconomic status of school area”, results show significant level of differences in both groups.

Keywords: Effectiveness, role, perception.

EKLER

EK-1

Açık Uçlu Anket Örneği

Sayın.....

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans programı öğrencisiyim. “Liselerdeki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servislerinin Algılanan Etkililiğinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” konulu yüksek lisans tez çalışması yapmaktayım. Bu çalışmanın gereği olarak okulunuzdaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin yapmakta olduğu görev ve hizmetlere ilişkin görüşlerinize ihtiyaç duymaktayım.

Sizden beklenen, aşağıdaki soruyu içtenlikle cevaplamanızdır.

Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Nurdan SELEN
Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

SORU:

Size, okulunuzdaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik servisi hangi görev ve hizmetleri en etkili biçimde yerine getirmektedir?

Lütfen maddeler halinde sıralayınız.

EK- 2**Uzman Formu Örneği**

Sayın.....

“Liselerdeki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servislerinin Algılanan Etkililiğinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” konulu yüksek lisans tez çalışması yapmaktayım. Bu çalışmanın gereği olarak bir veri toplama aracı geliştirmekteyim. Sizden beklenen ekte verilen ifadelerin hangi psikolojik danışma ve rehberlik biriminin içinde yer aldığını çarpı işareti (X) koyarak belirtmeniz ve her cümlenin ifade açısından anlaşılır olup olmadığını saptamanızdır.

İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Nurdan SELEN
Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

EK-3**Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği (Deneme Formu)**

Sayın.....

“Liselerdeki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servislerinin Algılanan Etkililiğinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” konulu yüksek lisans tez çalışmasını yapmaktayım. Bu çalışmanın gereği olarak ekte verilen veri toplama aracını geliştirmekteyim. Sizden beklenen, çalıştığınız lisedeki Psikolojik Danışma ve Rehberlik/ Rehberlik Servisinin sunduğu hizmetlerin etkililiğini değerlendirmenizdir.

İlgi ve yardımınız için teşekkür ederim.

Nurdan SELEN

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

HİZMETLER	Her Zaman	Sık sık	Bazen	Ara sıra	Hiçbir zaman
1. Öğrencilerin eğitsel, mesleki, kişisel ve sosyal alanlarda gelişimlerini kolaylaştırmak ve bu alanlardaki sorunlarını çözmelerinde yardımcı olmak amacıyla bireysel psikolojik danışma yardımı verilir.					
2. Öğrencileri tanımak ve kendilerine tanıtmak amacıyla test ve test dışı teknikleri uygular.					
3. Alan seçimi konusunda 9. sınıf öğrencilerini ve öğrenci velilerini bilgilendirir.					
4. İhtiyacı olan öğrencileri çevrede PDR yardımı veren çeşitli kurum ve kuruluşlara sevk eder.					
5. Alan seçimi konusunda velileri bilgilendirir					
6. Okulun yıllık PDR hizmetleri çalışma programını hazırlar.					
7. Öğretim yılı boyunca öğrencilere uyguladığı anket, test ve envanter sonuçlarını yorumlayarak öğrencilere bildirir.					
8. ÖSS ve ÖSS sistemi ile ilgili değişiklikler konusunda öğrencilere bilgi verir.					
9. Psikolojik danışma yardımı alan öğrencilerin uyum ve gelişim durumlarını izler.					
10. Öğrencilerin okuldaki başarı, gelişim ve uyum durumlarıyla ilgili olarak zaman zaman velilerle görüşür.					
11. Her sınıf seviyesinde yıllık PDR hizmetleri çalışma programlarının hazırlanmasında sınıf rehber öğretmenlerine yardımcı olur.					
12. Sınav kaygısı yaşayan öğrencilere bireysel ve gruba danışma yardımı verir.					
13. Üstün ve özel yetenekli öğrencilerle, özel ihtiyaç ve sorunları olan öğrencileri belirler ve gerekli önlemleri alır.					
14. Verimli ders çalışma yöntemleri konusunda öğrencileri bilgilendirir, ihtiyaç duyan öğrencilerle birlikte verimli ders çalışma programı hazırlar.					
15. Özel durumları nedeniyle çeşitli kurum ve kuruluşlara sevk edilen öğrencilerin gelişim ve uyum durumlarını izler.					
16. Veli toplantılarına katılır.					
17. Okul PDR Hizmetleri Yürütme komisyonu toplantılarına katılır.					

HİZMETLER	Her Zaman	Sık sık	Bazen	Ara sıra	Hiçbir zaman
18. Kriz durumlarında (intihar girişimi, öfke nöbeti, okulda yaşanan kayıp, okuldaki şiddet olayı, çeşitli felaketler vb.) gerekli müdahalelerde bulunur.					
19. PDR hizmetlerine ilişkin öğrenci gelişim dosyalarını ve diğer gerekli dosyaları tutar, ilgili yazışmaları hazırlar ve istenen raporları düzenler.					
20. Öğrencilere meslekleri tanıtır.					
21. Okulu bitiren öğrencilerin durumlarını inceleyerek elde ettiği sonuçları ilgililere bildirir.					
22. Yoğun davranış problemleri olan öğrencilerin velileriyle görüşür.					
23. Okul Gelişim Yönetim Ekibi etkinlikleri kapsamında öğrenci ve öğretmenlerle işbirliği içinde çalışır.					
24. Öğrencilerin gelişimsel, eğitsel ve kişisel yönden gelişmeleri için grup rehberliği yapar.					
25. Öğrencilere test, envanter, anket gibi psikolojik ölçme araçları uygulayarak onların çeşitli özellikleri hakkında bilgi toplar.					
26. Yükseköğretim programlarını tanıtmak amacıyla öğrencilerin üniversite tanıtım günlerine katılmasını sağlar.					
27. Ergenlik dönemi, sınav kaygısı, etkili iletişim, verimli ders çalışma yöntemleri, zararlı alışkanlıklar, madde bağımlılığı vb. konularda öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilere yönelik çeşitli seminer ve konferanslar düzenler, kitapçıklar hazırlar.					
28. Okulda "Toplam Kalite Yönetimi" etkinlikleri kapsamında çeşitli çalışmalara katılır.					
29. Öğrenciler hakkında toplanan, özel olmayan genel bilgilerden yönetici, öğretmen ve velilerin yararlanmasını sağlar.					
30. Mezun ve son sınıf öğrencilerinin uygun yükseköğretim programlarını tercih etmelerinde yardımcı olur.					
31. Öğretmen-öğrenci arasında zaman zaman yaşanan sorunların çözümünde yardımcı olur.					
32. Disiplin kurulu tarafından PDR servisine gönderilen öğrencilerle yapılan görüşme sonuçlarını raporlaştırarak disiplin kuruluna bildirir.					
33. Öğrencilerin toplu dosya ve kayıtlarını tutar.					

HİZMETLER	Her Zaman	Sık sık	Bazen	Ara sıra	Hiçbir zaman
34. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlere yönelmelerine yardımcı olur.					
35. Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Sınıf Gecme ve Sınav Yönetmeliği ile Ödül ve Disiplin Yönetmeliği ve bu yönetmeliklerde yapılan değişiklikler konusunda öğretmenleri bilgilendirir.					
36. Öğretim yılı boyunca yaptığı çalışmaları değerlendirerek “Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi Yıllık Çalışma Raporunu” hazırlar ve bağlı bulunduğu Rehberlik Araştırma Merkezine gönderir.					
37. Öğrenciler hakkında toplanan bilgileri sınıflar ve analiz eder.					
38. Öğrenci kulüplerinin, öğretim yılı boyunca yaptıkları sosyal ve kültürel etkinliklere ilişkin raporları dosyalar.					
39. Gerek duyulduğunda velilerle bireysel görüşme yapar.					
40. Sınıf içi rehberlik çalışmalarının yürütülmesinde öğretmenlere yardım eder.					
41. Okuldaki psikolojik ölçme araçları ve öğrenciler hakkında toplanan özel ve kişisel bilgilerin gizliliğini sağlar.					
42. Öğrencilerin ihtiyaç duyduğu konularda (alkol ve madde bağımlılığı, depresyon, meslek tanıtımı, ergenlik döneminde yaşanan sıkıntılar vb.) uzman kişilerin okulda konferans vermelerini sağlar.					
43. Öğrenci ile aile arasında zaman zaman yaşanan sorunların çözümünde yardımcı olur.					
44. Okul PDR servisi okulda demokratik bir ortam oluşması için öğretmen ve yöneticilere işbirliği içinde çalışır.					
45. PDR servisinin etkinliklerini tanıtmak amacıyla öğretim yılı başında sınıf ziyaretleri yapar.					
46. Sınıf düzeyinde PDR programının etkili olarak yürütülmesi için sınıf rehber öğretmenleriyle işbirliği içinde çalışır.					
47. Okul PDR panosunu hazırlar ve belli aralıklarla güncelleştirir.					
48. Okul içinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle ilgili konularda araştırmalar yapar, bunların sonuçlarından yararlanılmasını sağlar.					

HİZMETLER	Her Zaman	Sık sık	Bazen	Ara sıra	Hiçbir zaman
49. Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Sınıf Gecme ve Sınav Yönetmeliği ile Ödül ve Disiplin Yönetmeliği ve bu yönetmeliklerde yapılan değişiklikler konusunda öğrencileri bilgilendirir.					

EK-4**Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği**

Sayın.....

“Liselerdeki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servislerinin Algılanan Etkililiğinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” konulu yüksek lisans tez çalışmasını yapmaktayım. Sizden beklenen, çalıştığınız lisedeki Psikolojik Danışma ve Rehberlik/ Rehberlik Servisinin sunduğu hizmetlerin etkililiğini değerlendirmenizdir.

İlgi ve yardımınız için teşekkür ederim.

Nurdan SELEN

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

HİZMETLER	Katılıyor	Kısmen Katılıyor	Katılmıyor
1. Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) servisi, öğrencilerin eğitsel, mesleki, kişisel ve sosyal alanlarda gelişimlerini kolaylaştırmak ve bu alanlardaki sorunlarını çözmelerinde yardımcı olmak amacıyla bireysel psikolojik danışma yardımı verir.			
2. PDR servisi, öğrencileri tanımak ve kendilerine tanıtmak amacıyla test ve test dışı teknikleri uygular.			
3. PDR servisi, alan seçimi konusunda öğrencileri bilgilendirir.			
4. PDR servisi, ihtiyacı olan öğrencileri çevrede PDR yardımı veren çeşitli kurum ve kuruluşlara sevk eder.			
5. PDR servisi, alan seçimi konusunda velileri bilgilendirir.			
6. PDR servisi, okulun yıllık PDR hizmetleri çalışma programını hazırlar.			
7. PDR servisi, öğretim yılı boyunca öğrencilere uyguladığı anket, test ve envanter sonuçlarını yorumlayarak öğrencilere bildirir.			
8. PDR servisi, ÖSS ve ÖSS sistemi ile ilgili değişiklikler konusunda öğrencilere bilgi verir.			
9. PDR servisi, psikolojik danışma yardımı alan öğrencilerin uyum ve gelişim durumlarını izler.			
10. PDR servisi, öğrencilerin okuldaki başarı, gelişim ve uyum durumlarıyla ilgili olarak zaman zaman velilerle görüşür.			
11. PDR servisi, her sınıf seviyesinde yıllık PDR hizmetleri çalışma programlarının hazırlanmasında sınıf rehber öğretmenlerine yardımcı olur.			
12. PDR servisi, sınav kaygısı yaşayan öğrencilere bireysel ve grupta danışma yardımı verir.			
13. PDR servisi, üstün ve özel yetenekli öğrencilerle, özel ihtiyaç ve sorunları olan öğrencileri belirler ve gerekli önlemleri alır.			
14. PDR servisi, verimli ders çalışma yöntemleri konusunda öğrencileri bilgilendirir, ihtiyaç duyan öğrencilerle birlikte verimli ders çalışma programı hazırlar.			
15. PDR servisi, özel durumları nedeniyle çeşitli kurum ve kuruluşlara sevk edilen öğrencilerin gelişim ve uyum durumlarını izler.			

HİZMETLER	Katılıyor	Kısmen Katılıyor	Katılmıyor
16. PDR servisi, veli toplantılarına katılır.			
17. PDR servisi, Okul PDR Hizmetleri Yürütme komisyonu toplantılarına katılır.			
18. PDR servisi, kriz durumlarında (intihar girişimi, öfke nöbeti, okulda yaşanan kayıp, okuldaki şiddet olayı, çeşitli felaketler vb.) gerekli müdahalelerde bulunur.			
19. PDR servisi, PDR hizmetlerine ilişkin öğrenci gelişim dosyalarını ve diğer gerekli dosyaları tutar, ilgili yazışmaları hazırlar ve istenen raporları düzenler.			
20. PDR servisi, öğrencilere meslekleri tanıtır.			
21. PDR servisi, okulu bitiren öğrencilerin durumlarını inceleyerek elde ettiği sonuçları ilgililere bildirir.			
22. PDR servisi, yoğun davranış problemleri olan öğrencilerin velileriyle görüşür.			
23. PDR servisi, Okul Gelişim Yönetim Ekibi etkinlikleri kapsamında öğrenci ve öğretmenlerle işbirliği içinde çalışır.			
24. PDR servisi, öğrencilerin gelişimsel, eğitsel ve kişisel yönden gelişmeleri için grup rehberliği yapar.			
25. PDR servisi, öğrencilere test, envanter ve anket gibi psikolojik ölçme araçları uygulayarak onların çeşitli özellikleri hakkında bilgi toplar.			
26. PDR servisi, yükseköğretim programlarını tanıtmak amacıyla öğrencilerin üniversite tanıtım günlerine katılmasını sağlar.			
27. PDR servisi ergenlik dönemi, sınav kaygısı, etkili iletişim, verimli ders çalışma yöntemleri, zararlı alışkanlıklar, madde bağımlılığı vb. konularda öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilere yönelik çeşitli seminer ve konferanslar düzenler, kitapçıklar hazırlar.			
28. PDR servisi, okulda “Toplam Kalite Yönetimi” etkinlikleri kapsamında çeşitli çalışmalara katılır.			
29. PDR servisi, öğrenciler hakkında toplanan, özel olmayan genel bilgilerden yönetici, öğretmen ve velilerin yararlanmasını sağlar.			
30. PDR servisi, mezun ve son sınıf öğrencilerinin uygun yükseköğretim programlarını tercih etmelerinde yardımcı olur.			
31. PDR servisi, öğretmen-öğrenci arasında zaman zaman yaşanan sorunların çözümünde yardımcı olur.			

HİZMETLER	Katılıyor	Kısmen Katılıyor	Katılmıyor
32. PDR servisi, disiplin kurulu tarafından PDR servisine gönderilen öğrencilerle yapılan görüşme sonuçlarını raporlaştırarak disiplin kuruluna bildirir.			
33. PDR servisi, öğrencilerin toplu dosya ve kayıtlarını tutar.			
34. PDR servisi, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlere yönelmelerine yardımcı olur.			
35. PDR servisi, öğretim yılı boyunca yaptığı çalışmalarını değerlendirerek “Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi Yıllık Çalışma Raporunu” hazırlar ve bağlı bulunduğu Rehberlik Araştırma Merkezine gönderir.			
36. PDR servisi, öğrenciler hakkında toplanan bilgileri sınıflar ve analiz eder.			
37. PDR servisi, gerek duyulduğunda velilerle bireysel görüşme yapar.			
38. PDR servisi, sınıf içi rehberlik çalışmalarının yürütülmesinde öğretmenlere yardım eder.			
39. PDR servisi, okuldaki psikolojik ölçme araçları ve öğrenciler hakkında toplanan özel ve kişisel bilgilerin gizliliğini sağlar.			
40. PDR servisi, öğrencilerin ihtiyaç duyduğu konularda (alkol ve madde bağımlılığı, depresyon, meslek tanıtımı, ergenlik döneminde yaşanan sıkıntılar vb.) uzman kişilerin okulda konferans vermelerini sağlar.			
41. PDR servisi, öğrenci ile aile arasında zaman zaman yaşanan sorunların çözümünde yardımcı olur.			
42. PDR servisi, okulda demokratik bir ortam oluşması için öğretmen ve yöneticilere işbirliği içinde çalışır.			
43. PDR servisi, etkinliklerini tanıtmak amacıyla öğretim yılı başında sınıf ziyaretleri yapar.			
44. PDR servisi, sınıf düzeyinde PDR programının etkili olarak yürütülmesi için sınıf rehber öğretmenleriyle işbirliği içinde çalışır.			
45. PDR servisi, okul PDR panosunu hazırlar ve belli aralıklarla güncelleştirir.			
46. PDR servisi, okul içinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle ilgili konularda araştırmalar yapar, bunların sonuçlarından yararlanılmasını sağlar.			

EK-5**Kişisel Bilgi Formu
(Psikolojik Danışman)**

1. Cinsiyetiniz nedir? () K () E
2. Kaç yaşındasınız?
3. Mesleki kıdeminiz:
4. Çalıştığınız lisede şu anda kaç psikolojik danışman görev yapıyor?
5. Psikolojik danışman olarak kaç yıldır çalışıyorsunuz?
6. Şu anda çalıştığınız lisede kaç yıldır görev yapıyorsunuz?
7. Mezun olduğunuz lisans programının adı nedir?
8. Şu anda çalıştığınız lisedeki “ Psikolojik Danışma ve Rehberlik / Rehberlik Servisi” kaç yıldır hizmet vermektedir?

EK-6**Kişisel Bilgi Formu****(Öğretmen)**

1. Cinsiyetiniz nedir? () K () E
2. Kaç yaşındasınız?
3. Mesleki kıdeminiz:
4. Öğretmenlik branşınız nedir?
5. Şu anda çalıştığınız lisede kaç yıldır görev yapıyorsunuz?

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

Ad Soyad: Nurdan SELEN

Doğum Yeri: Eskişehir

Doğum Tarihi: 01.02.1980

Uyruğu: T.C

Medeni Durumu: Evli

EĞİTİM YAŞAMI:

Lisans: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü (2003)

Yüksek Lisans: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı (Tez Aşamasında)

MESLEKİ DENEYİM:

2004- devam ediyor: İzmir-Kemalpaşa Ayşe Hasan Türkmen İ.Ö.O. Psikolojik Danışman

2003–2004: Eskişehir- Atamer Zihinsel Engelliler Rehabilitasyon Merkezi, Psikolojik Danışman

YABANCI DİL: İngilizce

TEZİN YAZILDIĞI DİL: Türkçe	TEZİN SAYFA SAYISI: 159
TEZİN KONUSU (KONULARI): Liselerdeki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servislerinin Algılanan Etkililiğinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi	
TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER: 1. Etkilik 2. Rol 3. Algı	
İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER: (Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstract ve thesaurus'ları kullanınız). 1. Effectiveness 2. Role 3. Perception	
1. Tezimden Fotokopi yapılmasına izin veriyorum ☐ 2. Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir ☐ 3. Kaynak göstermek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir ☒	
Yazarın İmzası:	Tarih: